

פערלאן ארכיטטור פריינד

פ. קראפאטצין.

די אנארכיסטיישע מאָרַאל

פרייז:

איין ענגלאנד, 2 פענס.—אַםְעִירִיקָא 5 סענט.

בעשטעלונגנען צו אַדרָעִסִּירָעַן:

G. DAVID, 163 Jubilee Str. Mile End E.

לאנְדָאָן 1906.

"אר. קָרְ." דָּרוֹקָעֵרִי, 163 דָּשָׁבוֹלִי סְטוּרִיט.

די אָנָּאַרְכִּיסְטִּישׁוּ מַאֲרָאֵל.

I.

די געשיכטען קָוָןֶם מענשליכען געדאנק שטעהט ניט אויף אן אָרט, זי בעונגעט זיך. איהרע בעועגונגגען זיינען עהנלייך צו די בע-
זוענגונגגען קָוָן דעם פֿערפֿענְדִּיקָעָל (מאיטניך) קָוָן אַ וּוֹאַנְדִּיזְגָּעָר : זי
פֿאלען אָון שְׂתִּיְגָּעָן.

דעַר מענשליכער געדאנק ווערט אַמְּאַל עַנְתָּלָאָהָעָן. די הערשער,
די געועציגבער, די רעליגִיאָן-מאכער שלעהער איהם אַין אָון בִּינְרוּן
איהם מיט קִיטָּעָן, ביַּזְרָעָה ווערט פֿערגְּלִיוּוּרט, פֿערפְּרָאַרְעָן אָון
פֿערשְׁטִינוּרט.

דעַר פֿערפֿענְדִּיקָעָל אַיְ אַרְאָפְּגָּעָהָאָלָעָן, ער שטעהט גאנץ נידעריג.
פלײַזְלָוָג באָפְּט זיך דעַר מענשליכער געדאנק אויף, קוּקָט זיך
אָרום אָון צְוִירִיסְט די קִיטָּעָן. ער הויַבָּט אָן צו פֿאָרְשָׁעָע, שְׂטְּרִינְג זיך
קריטיקְרָעָן אַלְקָן, וואָס מַעַן האָט איהם ביַּזְרָעָה גַּעַלְהָרָעָנָט, ער
ריַסְט אַרְאָפְּ דִּ מַאְפָּקָעָט קָוָן אלָעָ סִיסְטָמָעָן, קָוָן אלָעָ פֿאָרָאַרְתָּהָיְולָעָ :
פֿאָלִיטִישׁע, רַעַלְגִּיעּוּז, גַּעַזְלָכְעָ אָון סָצִיצָאָלָעָ. ער שְׂטָעָלָט זיך אַרְיָס
נאָקָעָט אָון בעוֹיוֹזָט זיַּעַרְעָ פֿעהָלָעָר, זיַּעַר גַּרְוְנְדָלָאַיְגִּיקִיט אָון נִיעָ וּוּעָגָעָן,
שְׁעַנְדְּלִיבְּקִיט. דעַר מענשליכער געדאנק טָרָעָט אַרְיָין אָין נִיעָ וּוּעָגָעָן,
וועלְכָע זיַּעַנְעָן גַּעַוּעָן ביַּזְרָעָה אַונְבָּקָאָגָט ; ער בעשָׁאָט נִיעָ
טהָעָרִיעָן, נִיעָ סִיסְטָמָעָן, נִיעָ אִידָּעָן ; ער בערִיכָעָרט דָּאָס
מענשליכְעָ ווּסְעָן מִיט נִיעָ עַנְדָּקָוּנָגָעָן, מִיט נִיעָ וּוּסְעָנָשָׁאָפָּטָעָן אָון
מִיט פֿרִישָׁע עַנְרָגָעָ צו נִיעָרָהָטְגִּיקִיט.

דעַר פֿערפֿענְדִּיקָעָל אַיְ גַּעַשְׁטִינוּרָן, ער שטעהט גַּנְגָּן הַיּוֹק.

די בעשטענדיגע פֿרִינְדֶּה קְוֹן'ס מענשליבען געדאנק — הערשעה רעליגיאן און געזעצע — שְׂאָהָעָן אֲבָעָר אוֹךְ נִיט. זַיְ קְוֹמָעָן בֵּיסְלַעַבָּן וויז צו זיך נאך דער שווערער נידערלאגע, וואס דער מענשליבען געדאנק האט זי בייגעבראכט. זי ערדהאלען זיך קְוֹן די הארטע שלעג, וואס זי האבען בעקומו, זי פֿערמאָלעָן זייר עַדְלְבָעָן, צוֹשְׁטָעְרָעְנְדָע טהעטינקייט מיט נִיעַ קְרֻעְתְּמָעָן, מיט בייע בענרגיע. זי נִצְעָוָעָן אַיבָּר זייר אַבְּעָרְגְּלִיבָעָן, זייר רעליגיאָן, זייר שְׂעִיר גַּעֲזַעַצְעָן אָנוֹ פָּסָעָן זי צו צו דִי נִיעַ אַידָעָן, צו דִי נִיעַ פֿאָדָעְרוֹנְגָעָן, צו דִי נִיעַ לַעֲהָרָעָן, ווּלְכָעָן דער מענשליבען געדאנק האט אוֹיסְגַּעַטְגּוֹנָעָן. זי בענוצען אלעט, וואס קען זי גּוֹרְ פִּיחָרָעָן צוֹם צַיְעָל. זי בענוצען דעת שְׂקָלָאָפָּעָנוֹן קְוֹן דער מאָסָע, זי בענוצען די שְׂוָאָקְקִיָּת קְוֹן יְעָדָעָן אַיִּינָעָם; דער אִיְ מַיעַד גַּעַוְאָרָעָן אֵין קָאָמָפָקָ אָנוֹ ווּלְזַיְ שַׁוּן אַוְיסְרוֹהָעָן, דער אַנְדָעָרָר אַיְזָעָהָרָגָאָר גַּעֲלְדוֹצְטִיכְטִיגָּ, דער דָּרוֹתְעָר אַיְזָעָהָרָגָאָר, צוֹעְגָּנָעָן אַוְיָפָעָן מַעַנְשָׁלְיבָעָן גַּעַדְאָנָק זַיְגַּעַנְגָּעָן בעטָרָאָגָעָן בעוֹאָרָעָן. זי נִעהָמָעָן זיך צו דער אַרְבָּיִיט לאָנְגָּאָסָם, אַבָּעָר זי גַּעַהָעָן מיט פֿעַסְטָעָן טָרִיטָטָזָוָקָעָן. צוֹעָרְשָׁטָט נִעהָמָעָן זי אֵין זייר עַדְלְבָעָן די עַרְצִיהָוָגָן קְוֹן די קִינְדָעָר.

דער קִינְדָעָר גִּיסְטָא אַיְזָוָחָךְ, זַיְן שְׁבָל אַיְזָוָחָךְ נִיט עַטְמוֹזָה קְעַלְתָּ ; עַס אַיְזָוָחָךְ וּזְהָר לִיבְכָּט אַיִּהָם צַיְ בְּוָגָעָן וּוואָהָן מַעַן ווּלְזַי, עַס אַיְזָוָחָךְ וּזְהָר לִיבְכָּט אַיִּהָם צַי בְּהַעֲרָשָׁעָן דָּרָךְ מָוָא. זי בעניצען עַס אַיְזָוָחָךְ פְּלָאָנְצָעָן אֵין אַיְזָוָחָךְ דָעַט קִינְדָר שְׁרָעָקָ, זי דָעַצְעָהָלָעָן אַיִּהָם קְוֹן אַשְׁרָעָקָ לִבְכָּט גַּאָט, ווּלְכָעָן שְׂתָרָאָטָט די אוֹרָאַינְגִּיקְלָעָךְ פֶּאָר די זַיְנָד קְוֹן זַיְירָעָן עַלְטָעַזְיָדָעָם ; זי דָעַצְעָהָלָעָן אַיִּהָם קְוֹן אַגְּהָנוּם, קְוֹן אַמְּלָאָק דָוָהָה. קִוְּים הַוִּיבְטָא אַנְ דָאָס קִינְדָר מָוָא צַי האָבָעָן קְאָר גַּאָט, פֿאָרָץ גִּיהָנוּם, קְאָרָין מְלָאָק דָוָהָה, זַיְוָיָן זַיְ אַהָם, ווּ שְׂרָעְקְלִיךְ אַרְעוֹאַלְזְאָן אַיְזָעָהָרָגָאָר זַיְ בעניצען דָאָס בְּלוֹטָעְרָגְוִיסָעָן, וואס קְוֹמָט פֶּאָר בֵּי דָעָר רַעְוָאַלְזְאָן אַיְזָעָהָר אָום צַי שְׁרָעָקָעָן דָאָס קִינְדָר אַנְ צַי מַאֲכָעָן קְוֹן אַיִּהָם "אַ פֿרִינְדֶּה קְוֹן דָעָר אַרְדָּנוֹגָן".

דער גִּיסְטָלְיבָעָר גִּיט זַיְךְ אַלְעָ מִיה צַי בעאיינְגָלְסְעָן דָאָס קִינְדָר, אָז מַעַן מַוְזָּעָן קְאָלְגָעָן די גַּעֲזַעַצְעָן קְוֹן לָאָנָד, ווּלְיַיְלָדָה דָאַדְרוֹךְ בעקומט דָאָס קִינְדָר דָרָךְ אַרְץ אַזְוּ אַבְשָׁיו פֶּאָר די גַּעֲזַעַצְעָן קְוֹן'ס פְּרִיכְטָר, קְוֹן דָעָר גַּעַטְלְיַיְבָעָר רעליגיאָן. דָעָר אַדְוָאַקָּאָט וְעַתָּח צַי מַאֲכָעָן דָאָס קִינְדָר גַּלוֹיְבָעָן אֵין די "גַּעַטְלְכָעָ" גַּעֲזַעַצְעָן קְוֹן דָעָר רעליגיאָן, ווּלְיַיְלָדָה וְוּעַט עַס גַּלוֹיְבָעָן אֵין די מַעַנְשָׁלְיבָעָ גַּעֲזַעַצְעָן, אַוְף אֹזְאָ אִיפָּן וְוּוָרְתָּ דָעָר וּנְגָעָר דָוָר אַיִּינְגָעְשָׁלְעַטָּרָט, אַבְגָּעָן. שְׂוָאָכָט, עַרְנִידְעַרְגָּט אֵין פֿעַרְשְׁקָלְאָפָט. עַר וְוּרְתָּ פֶּרְוּם, עַר וְוּרְתָּ

רעילגיעז; ער האט מורה פאר די הערשער, פאר די ריבע, פאר די גרויסט, פאר ידע אויטאָרייטעט.

דער מענשליכער געדאנק ווערט אינגעשלעהֶערט, דעל פערפערן-דיקעל אייזו ווילדער אראָבעגעהֶאלען.

אין אַזּוּלְבָּע צִיטְעָן, ווֹעֵן דָּעַר גָּעַדְאַנְק שָׂלֹהָאָ, רעדט מען ניט אַבְּעָר מְאָרָאָל, מען קִרְיָתְקִירְט נִיט די שְׁאָרָאָל; מען בענונגנטן זיך מיט דער געוואָינהֵיט, מיט רעלגּיעַז צערעמאָניַזָּם, מיט פָּאָלְשָׁע פָּרוּמְקִיָּת, אַדְעָר מיט גְּלִיכְגְּלִישִׁגְּקִיּוֹת. מען טהוֹת נָאָר דָּס וּוָס פָּאָסָט, וּוָס אייז אַנְשָׁמְנְדִיג, וּוָס די וּוָלְט פָּאָדְעָרָט, קִיּוֹנְעָם אַינְטָעָ-רָעָסְרָט נִיט די מְאָרָאָל. דער גָּעַטְהָל פָּוּן מְאָרָאָל פָּאָלְט אַין דער גַּעַזְעַלְשָׁאָקְתַּ; ער פָּאָלְט אַזְוֵי נִידְרִוְג בַּיּוֹ מְעַן קוּמָט צַו דָּעַר מְאָרָאָל פָּוּן די וּוּמְעָר אַין דָּעַר צִיט, ווֹעֵן דָּס רַוִּישָׁע רַיַּךְ אייז גַּעְפָּאַלְעָן, צו דער מְאָרָאָל פָּוּן די פָּרָאַנְצִיזָעָן פָּאָר דָּעַר דַּעֲוֹאַלְזֵיאָן, צו דער בּוֹרוֹשָׁאָ-מְאָרָאָל פַּיְּזָ דָעַר הִינְגִּינְעָר קָאָפִיטָאַלִּיסְטִישָׁעָר גַּעַזְעַלְשָׁאָקְתַּ. דָּס גּוּטָע, דָּס אַיְדְּעָלָע, דָּס גַּרוּסְמוֹתְהָגָע אַין מְעַנְשָׁעָן וּוּעָרט אַבְּגַעְשְׁוָאָכָט, פָּעָרָוָאָקָסָעָן, פָּעָרָאָסָט, ווּאַ מֻעְמָעָר וּוָס לִיגְט אַלְאָנְגָּע צִיט אַין אַ פְּיַכְשָׁעָן אַרְטַּ אַהֲן גַּבְדוֹרְיךָ; פָּאָלְשָׁקִיָּת וּוּעָרט בְּעַטְרָאָכָט אַלְסְטָן טְוִגְעָנְדָר, קְלִינְגְּלִיכְקִיָּת, שּׁוֹאָכְקִיָּת — אַלְס פְּלִיכְתָּ. מָכָעָן גַּעַלְד, אַוִּיפָּ וּוּלְבָעָר אַרְט מְעַן קָעָן נֹרָא, גַּעַנִּיסָעָן, בְּעַנוּצָעָן דָעַם אַוִּיגְעָנְבָּלְק אַין פָּעָרְגָּנְגָעָן — זַיְינְגָעָן די אַיְנְגִּינָעָר בְּעַדְרִוְנִיסָע, די ווִינְשָׁע פָּוּן די רַיְבָּע אַדְעָר פָּוּן די, וּוָס וּוַילְעָן זיך פָּאָרְשְׁטָעַלְעָן אַלְס רִיבָּע.

די פָּעָרָאָרָבָּעָנְהָיִיט, די נִידְעָרָטְעַכְּתִּיגִּיקִיּוֹת פָּוּן די הערשער, פָּוּן די רַיְכְּתָּעָר, פָּוּן די גְּיִיסְטָלְבָּע, פָּוּן די קָאָפִיטָאַלִּיסְטָעָן וּוּעָרט אַזְוֵי עַיָּ-פַּעַהְרָעָנְדָר, אַזְוֵי הִימְעַלְשְׁרָיְיעָנְר, אַז דָּעַר מְעַנְשְׁלִיכָּר גַּעַדְאַנְק מוּוֹ זִיךְ אָנְהָוִיבָּעָן צַו בְּעוּגָעָן. ער הוֹיבְטָן צַו שְׁתִּינְגָעָן. דער פָּעָרְפָּעָנְדִּיקָּל הְוַיְבְּטָן אַז אַרְיוֹטָצָגָעָהָן.

די זַיְגָעָן הְוַיְבְּטָן זִיךְ צַו בְּעַרְיוּעָן פַּיְּזָ דָעַר שַׁלְבְּכָטָר עַרְצִיִּ-הָוָגָע, זַיְיְהוָבָּעָן אַז אַרְאָבָּצָוְאָוְרָהְאָעָן פָּוּן זִיךְ פָּאָרָוְתָּהָיְלָעָ, די קִרְיוֹתִיךְ קַוְמִיט מִיט אֵיהָר שָׁאָרָפָעָן מֻעָסָעָר אָונָן שְׁנֵיֵידָט אַלְעָס, אַנְאַלְיוֹרָט אַלְעָס, דָעַר מְעַנְשְׁלִיכָּר גַּעַדְאַנְק, וּוּלְבָעָר בָּאָפָט זִיךְ אַוִּיפָּ צְוָעָרָשָׁט נֹרָא בְּיַיְנִינְגָע, פָּעָרְבָּרְיוּטָעָט זִיךְ אַלְיָן וּוַיְמָרָא, ער גְּרִוְתָּאָרָם זִיךְ צִינְדָּט, זִיךְ צִינְדָּט וּוּוִי אַ פִּיְּעָר, בֵּי עַס וּוּעָרט גַּעַנְעָבָעָן דָעַר אַלְטָעָר אַרְדְּנוֹגָג אַשְׁטוֹים אָונָן — די רְעוּוֹאַלְזֵיאָן הְוַיְבְּטָן זִיךְ אָז.

יעַרְעָם מְאָל, ווֹעֵן דָעַר מְעַנְשְׁלִיכָּר גַּעַדְאַנְק וְרָאָרָט פָּוּן זִיךְ שְׁלָאָפָ, שְׁטָעַלְעָן זִיךְ פָּאָר די וּלְבָעָר פָּרָאָגְנְגָעָן: דָאָרְפָ מְעַן זִיךְ הָלְשָׁע אָז מְאָרָאָל, וּוָס אַז פָּוּן גְּרוֹנְד אַוִּיס פָּאָלְשָׁ ? מְעַן דָעַן הָאָבָעָן

א מאראאל? טאמער וואלט מען זיך געקענט בעגנון גאנר אהן א מאראאל?
 מען הוייבט אן צו קלעהרען, מען הוייבט אן צו קאָרשען, וואָס איז
 אוועלבעם די מאראאל, פון וואָעלכער מיר הערען איז אָטט ריידען און
 קיניער האָט עם נאָך ניט ערקלעהרט?
 מען ווּכט עם צו ערקלעהרען
 פון דעם שטאנדרפונקט, אויף וואָעלכען די וויסענשאָפַט געפֿיגט זיך איז
 דער ציוט. מען קען עם אָבער ניט ערקלעהרען, זאלאנְג מען דינוקט,
 איז די מענשליכע נאָטור איז עפעס העכערעט, עפעס בעסערעט, עפעס
 פריוויליגראדערט, מען מוּז זיך אָראָפְּלאָזען ביז צו דער מאראאל פון די
 מהיערע, פון די קלאָנְצַען, פון די מינעראלען.

און וואָנדערבראָר!
 וואָס מעהָר מען גראָבט אונטער דעם פונדָאָ-
 מענט פון דער מאראאל, וואָס מעהָר מען קרייטיקרט און מען בעוווֹוִיט,
 זוי מאָנגעלעהאָט, זוי ניכטיג זוי איז — אלְּין מעהָר הוייבט
 מאָראָליַּשְׁעֵר געפֿיהָל איז דער מענשליכער געועלְשָׁאָט;
 אלְּין מעהָר
 מאָכָט דיזער מאָראָליַּשְׁעֵר געפֿיהָל גרעסער עָאָטְשַׁרְתְּשִׁיעַ; ער וואָקסט,
 זואָרצעלְט זיך אַיִּוֹן טעהָ, קָעָרעדעלְט זיך אַיִּוֹן קָעָרעדעלְט די מענשהָיט.
 אָז בִּישְׁפּוּעַלְעָז וְהַעֲןָן מֵיר אַיְּזָע-טְּעַן יְאָהָרָהָנוּדָרָת,
 יְאָהָר 1723 האָט דער עַגְּלִישָׂעֶר סָאָטוּרְיִקְּעָר מַאנְדָּעָוְוִיל אַיְּזָע זָוִי
 בעריהָמְטָעָם בָּזָק, "די קָאָבָעֵל פָּזָן דִּי בַּיְהָנָעָן" קָעָרְשָׁפָאָטְעַט דִּי עַגְּלִישָׂע
 גַּעֲזָעַלְשָׁאָט מִיש אַיְּהָרָהָנוּדָרָל. ער האָט דִּיְתְּלִיךְ בעוווֹוּעַן, זוי קָאָלְשָׂאָ-
 זוי לְגַעַנְהָאָט אַיִּזְוִידְזָן די מַאָרָאָל, וואָס די עַגְּלִישָׂע גַּעֲזָעַלְשָׁאָט
 דָּאָמָלְטַט גַּעַפְּרִידְגִּינְט.

ער האָט דִּיְתְּלִיךְ בעוווֹוּעַן, אַז וואָס מעהָר מען ווּיל אַונְטָעָרְדוּקְעָן
 די מענשליכע לְיִדְעָנְשָׁאָטְעַן דָּוָרָךְ רַעֲגָלָן אַז גַּעַיְעָצָץ פָּזָן דָּעָר "זָאָ-
 גַּעַנְגָּטָעָר" מַאָרָאָל, אלְּין שְׁטָאָרְקָעָר, אלְּין עַרְגָּעָר וְעוּרָן די לְיִדְעָנְשָׁאָ-
 קְטָעָר אַזְנָעָן קִיְּהָרָעָן צָוָם שְׁלָמְעָרָן, נִיט צָוָם בעסְעָרָן. ער האָט אַוְיסְגַּעַ-
 שְׁרָאָבָעָן דִּיְעָלְבָעָן מַיְוִינָגָן, וואָס דָּעָר קָאָנְגְּזִיּוּשָׂעָר גַּעַלְעָרְהָרְטָעָר
 קָרוּעָה האָט שְׁפָעָטָר בעוווֹוּעַן, אַז די מענשליכע לְיִדְעָנְשָׁאָטְעַן מַוּוָּעָן
 האָבָעָן אַפְּרִילָה, זָוָא זָיך אַוְיסְגַּזְאָבָעָן, זָוָא זָיך צַו עַרְשָׁעָפָעָן;
 קְוִים אָבעָר הָאָלָט מען זַי צְרוּקָד דָּוָרָךְ רַעֲגָלָן, דָּוָרָךְ גַּעַזְעָצָעָן,
 וְעוּרָן זָוי אַומְגָעָוָן דָּעָר אַזְנָעָן קָאָלְשָׁעָן. נָוָר אַז אַיִּין פּוֹנְקָטָה
 טָעוֹת גַּעַהָאָט, נָוָר אַז אַיִּין הִינְוִיכָט אַזְנָעָן זַיְן מַיְוִינָגָן נִיט רַיְכְּטִיגָּן. ער
 בעהוֹיפְּטָעָט, אַז די מַאָרָאָל קְוּמָט בִּירוּשָׁה פָּזָן די עַלְתָּעָרָן אַז די
 העַרְשָׁעָנְדָעָר קְלָאָסָע זָוָכָט אַיִּינְגְּזָוָהָלָאָנְצָעָן די מַאָרָאָליַּשְׁעָ גַּעַלְיָהָלָעָ, אַז
 דָּרְנָאָךְ בעסְעָר צַו בעהערשָׁען "איְהָרָעָ מַאָרָאָלְיִשְׁעָ אַונְטָעָרְטוּהָאָנָעָן".
 ער האָט אַז זָוִי צִוְּיָהָט נאָך נִיט גַּעַקְעָנְטָה די זָאָלְאָגְנִיעָן, (די לְעַהֲרָעָ
 אַיבָּעָד דָּס לְעַבָּעָן פָּזָן די טְהִירָעָ) ער האָט נִיט גַּעַקְעָנְטָה די מַאָרָאָל
 פָּזָן די טְהִירָעָ.

שפערטער האבען די ענגיזקלע פֿערדִיסְטַען אָוֹן קַילָּאוֹזָהָעַן קְרוּתִיקְרֵיטַעַן אָנוּן אֲנָאַלְיוֹרֶת די מְאָרָאַל. עם אַיּוֹ בעקאנט, וּוֹאָס קְאָר אַמְּאָרָאַל עַם האבען בעפּרְיְידְיגְט די קְרָאָנְגְּזַיּוּשׁ אָנְאַרְכִּיסְטִישׁן-אַטְהָהָעָאִיסְטַעַן קוֹן 1793. קְעַרְגְּלֵיְיכּוּן כִּיר די אַיְדָעָן קוֹן די יִאָקָאַבְּגָנָר, די לעַגִּיסְטַעַן^๔), די פְּאַטְרַיִּאַטְעַן, וּוּלְכָבָעַ האבען גַּפְּרְיַידְגִּיט, אוֹ די מְאָרָאַל אַיּוֹ נַחְטוּעַן-דִּיג, אוֹ זַי קְוּמָת קוֹן דָּעַם «עוֹוָגָעַן וּזְעוֹעַן», קוֹן דָּעַר «רַיְגְּנָר ְקָרְנוֹגְּתִּחְתָּן»^๕, מִיטַּדִּי אַיְדָעָן קוֹן די אַטְהָהָעָאִיסְטַעַן-אָנְאַרְכִּיסְטִישׁן קוֹן יַעֲנָר צִוִּיט, וּוּלְכָבָעַ האבען נִיטַּגְּוָאַלְטַם וּוֹסְטַעַן נִיט קוֹן אֵין «עוֹוָגָעַן וּזְעוֹעַן», נִיט קוֹן אַיּוֹן «רַיְגְּנָר ְקָרְנוֹגְּתִּחְתָּן», נִיט די אָנְאַרְכִּיסְטִישׁן זִינְעַן גַּעְוַעַן פִּיעַל מְאָרָאַלְישָׁר, וּוֹ די אלע אַנְדְּרָעַ אִיסְטַעַן!

קְאָר וּוֹאָס וְאֵל אֵיךְ זַיּוֹן מְאָרָאַלְישָׁ? דָּאָרָף מַעַן האבען אַמְּאָרָאַל? דייעַ קְרָאָגָעַן האבען גַּעַשְׁטָעלַט די קַילָּאוֹזָהָעַן קוֹן וּכְצֻעַהְנְטַעַן אָוֹן די רַעְוָאַלְזִיְּאַגְּנָדָרְעָן קוֹן אַכְּצָעַהָנְטַעַן יַאַהֲרָהָהְנָדָרָת. דייעַ קְרָאָגָעַן האבען גַּעַשְׁטָעלַט די יַוְתִּילְמְטָרְיָר, וּוֹי בְּעַנְתָּהָאָט אָוֹן דּוֹשָׁאָהָן סְטוֹאָרָט מִילָּל, די מַאְטַּרְיָאַלְיסְטַעַן, וּוֹי לְדוּוָיָּג בַּיְגָעָר אָוֹן די רַוְסְיָעָנִי כַּיהְלִיכְתַּעַן קוֹן 70—1860. דייעַ קְרָאָגָעַן שְׁטָעַלְעַן יַעֲצָט די קְרָאָנְגָיִי-שַׁע אָנְאַרְכִּיסְטִישׁן.

קָאָרוֹוָאַס, אַיּוֹנָתָאָ, דָּאָרָף מַעַן זַיּוֹן מְאָרָאַלְישָׁ? הָאָבָעַן גַּעַרְעָטַט די רַוְסְיָעָנִי הַיְהִילְיְסְטִישׁן. אַפְּשָׁר דָּעְרוֹקָאָר, וּוֹאָס עַם שְׂטָעַחַת אַוְיַּגְעָ-שְׁרַיְבָּעַן אַיּוֹן דָּעַר בִּיבְּעָל, אַיּוֹ תְּנָךְ?

אָבְּכָר די בִּיבְּעָל אַיּוֹ דָּאָק נָור אַמְּלָנוֹג קוֹן אַלְטָע אַיְדָעָן, קוֹן אַלְטָע רַעֲגַעַל קוֹן די מְאָרָאַל קוֹן די אַיְדָעָן, די פְּעַרְוּעָר אָוֹן בְּאַלְדָּעָר. מַעַן חָטָט גַּעַזְעָמָלַט דייעַ מְאָרָאַל רַעֲגַעַל, אַוְיַּו וּוֹיַּוְיָה גַּעַזְעָ-מָלָלַט די לַיעַדְעָר קוֹן הַאֱמָרָה, קוֹן הַעֲזָרָה, קוֹן אַסְפִּיאָן, אַוְיַּו וּוֹיַּוְיָה זַעְמָלַט אַיַּצְטָט די לַיעַדְעָר אָוֹן פָּאַלְקָס-זַאֲגָעָן קוֹן די מַעְסִיקַאָנָר, קוֹן די וּוֹלְדָּעָ אַינְדִּיאָנָר,—דָּאָרָהַעַן מִיר דָּעַן קַילְגְּדַעַן אָן אַלְטָע, קְעַרְשַׁמְּלַעְלָט מְאָרָאַל קוֹן די מַאְנָגְנָאַלְעָן אָוֹן קוֹן אַרְבָּאַרְעָן? דָּאָרָהַעַן מִיר דָּעַן צְרוּיקָ-גַּעַהַן צַו די אַלְטָע צִיְּמָעַן קוֹן קְינְסְטָעָרָנִים אָוֹן אָנוּנוּסְעָנָהָיִיט?

אַדְעָר אַפְּשָׁר דָּאָרָהַעַן מִיר לְעַבְעַן מְאָרָאַלְישָׁ, וּוֹיֵל דָּעַר קַילָּאוֹזָהָעַפְּ-עַמְּאַנְעָלַקָּנְטָהָן הָאָט גַּעֲזָגָט, אַוְיַּו אַיּוֹ דָּעַר טַיּוֹעָנָנִים קוֹן אָנוּזָעָר הָאַרְצָעָן אַיּוֹ דָּאָאָגָעָן גַּעַהְיְמָעָ קְרָאָטָה, וּוֹאָס הַיּוֹסְטָ אָנוֹן זַיּוֹן מְאָרָאַלְישָׁ? קְאָנְטָה רָוֶתְּ דִּיאּוֹעַ קְרָאָטָה: «דָּעַר קְאַטְעַנְאַרְיְשָׁר בְּעַפְּעַהָלָה».

אָוִיב אַוְיַּו אַיּוֹ דָּאָק די קְרָאָגָעָ, פְּאַרְוֹוָאַס וְאַלְגַּעַן דִּיאּוֹ

^๔) לעַגִּיסְטַעַן האבען אַיּוֹן 1793 גַּעהְיְסָעַן אַפְּאַרְטִיִּי, וּוּלְכָבָעַן הָאָט בעַהְיֵפְּטָעַט, אַוְיַּו גַּעַוְעַצְעַ וְאַלְגַּעַן הָעַרְשָׁעַן, די גַּעַוְעַצְעַ וְאַלְגַּעַן רַעַגְיָעַן.

געויים קראט מעהָר, ווי די אנדעַר געהַיּוּמַע קראט, וואָס הָיְסֶת אֹנוֹ זיך' אַנְשָׁבְּרֵץ? קָאָרוֹאָס דָּאָרְפָּאָךְ תְּחָאָן, וואָס די אַיְנָע געהַיּוּמַע קָדָאָט הָיְסֶת מֵיר אָזְן נִשְׁתַּחֲאָן דָּאָס, וואָס די אַנְדָעַר געהַיּוּמַע קָדָאָט אִין דָעַר טִיעָהָנִים פָּונַ מַיְן הָאָרְצָעַן בְּעִתְעַהָלֵט מַוַּד?

דאָס בעוֹיוּזַט, אָזְ קָאנְטִיסְטָקְס "קָאָטָעָגָאָרִישָׂר בְּעִתְעַהָלֵט" אִין גָּוֹר אָזָוֶרֶת, אַלְיָדָגָעָר וּוֹאָרָט, אָזְווּ וּוֹיָוָעַטְוָר: שִׁיקָּאָל, השָׁגָהָה, אָגָּאָט, וואָס די מְעַנְשָׁעַן הָאָבָעָן אוֹיָסָגָעָנוּן צָוּ קָעָרְדָעְקָעָן וּוֹיָעָר אִיבָּוּיָסָגָעָהָיִט. וועָן עַס קְוָמַט זִיְּקָאָר אַרְגָּאָנָע, וואָס זַיְּקָעַנְעַן נִיטְעָנָהָיִט. ערְקָלָעָהָרָעָן, טָרָאָכָעָן זִיְּ אָוּס אַנְעָם וּוֹאָרָט, וואָס נִיטְזַיְּ, נִיטְעָנָהָיִט אַנְדָעַר קָעָרְשָׁתָהָעָן אָזְן דָּעְרָמִיט אִיז שִׁוֹּן אָלָעַס פְּעָרָעַנְטָהָעָרָט.

אַדָּעָר אֲשֶׁר דָאָרְקָעָן מֵיר זַיְּן מַאָרָאָלְשָׂר, וּוֹיְלָדִי מַעְאָרָאָלָם מַאָכְט אָנוּנְגָלְקִילְדַק? אָזְווּ וּוֹיְדָעַר עֲנְגָלִישָׂעָר צְילָאַזּוֹאָף בְּעַנְתָּהָאָם זָאָגָט, אָזְ וועָן אַיךְ רְיוּיְקִיר מַיְן לְעַבָּעָן אָוּס צָוּ רְעַטָּעָן אַיְגָעָם, וואָס טְרִינְקָט זִיְּ, פְּנַי אַיךְ גְּלִיקָלִיכָּר וּוֹיְדָעַר וּוֹסְטַעַתְחָתְחָתָן זָאָן תְּחָהָטְגַּאָר נִיטְעָנָהָיִט, דָאָס אַיז דָאָרַךְ אֲבָעָר קָאַלְשָׂר, וועָן מַעַן קָעָמְפְּטָמִיטִיךְ וּוֹאָסָעָר, אָוּס צָוּ רְעַטָּעָן דָעָם וואָס טְרִינְקָט זִיךְ, אִיז מַעַן דָּאָמָּלְסָט גַּעֲוָוָס נִיטְעָנָהָיִט גְּלִיקְלַד, מַעַן אַיז אֲשֶׁר גְּלִיקְלַד שְׁפָעָטָר, וועָן מַעַן בַּעֲקוּמָת אַדָּאנְק, אַדָּעָר אַכְלְיָוָנָגָג קָאָר די מַאָרָאָלִישָׂעָתְחָאָט. פְּנַי דָעַר תְּחָאָט אַלְיָיִן אַיז מַעַן אֲבָעָר-גָּעְוַיָּס נִיטְגְּלִיקְלַד, אַלְיאָ, וועָן אַיךְ וּוֹיְלָדִי נִיטְעָמָע דָאָנְק אֲדָעָר די בְּעַלְיָוָנָגָג, דָאָרְפָּאָיךְ נִיטְזַיְּן מַאָרָאָלִישָׂר אָזְן נִיטְרְעַטָּעָן דָעָם, וואָס טְרִינְקָט זִיךְ.

אַדָּעָר אֲשֶׁר דָאָרְפָּעָן מַעַן זַיְּן מַאָרָאָלִישָׂר דָעְרָקָאָר, וואָס מַעַן האָט אָנוּנְגָלְקִילְדַק? וּוֹיְלָדִי מַיְן מִוטָּעָר האָט מַיךְ אָזְווּ גַּעַלְרֶנְטְּ פְּנַי קוּנְדּוּוֹיִם אָן?

אוּבָק אָזְווּ, דָאָרְפָּאָיךְ כִּיךְ בּוֹגָעָן קָאָר אַקְעָנִיג — אַמְּעָדָעָר, קָאָא אַרְיכְטָעָר — אַשְׁוּגְדָּלָעָר, וּוֹיְלָדִי מַיְן מִוטָּעָר האָט מֵיר גַּעֲזָגָט, אָזְ מַעַן דָאָרְפָּאָיךְ קָאָר זַיְּ בּוֹגָעָן? דָאָרְפָּאָיךְ הָאָלָטָעָן פָּוֹן אַלְעָן נָאָ-רְיָזְקִיטָעָן, וואָס מַיְן גּוֹטָעָן, אֲבָעָר אַנוּיְסָעָנְדָעָן מִוטָּעָר האָט מֵיר דָעְרַצְעַהָלָט, וועָן אַיךְ בַּין גַּעֲזָעָן אֲקִינְדָּ?

וועָן די מַעְאָרָל אוּבָק נָוֹר אַקְאָרָאָרְטָהָיִיל, אַבָּא מַעַשָּׁה, וואָס מַיְן מִוטָּעָר אֲדָעָר מַיְן אַמְּבָס (ニナンク) האָט מֵיר דָעְרַצְעַהָלָט, דָאָרְפָּאָיךְ גַּאָר שְׁטָרָעָבָעָן עַס צָוּ בַּעֲקַעַמְּטָעָן, אָזְווּ וּמַיר שְׁטָרָעָבָעָן צָוּ בַּעֲקַעַמְּטָעָן. פָּעָן די מַוָּרָא קָאָר שְׁדָים, רָחוֹת אָזְן מְתִים, וואָס מַעַן האָט אָנוּנְגָלְקִילְדַק אַין אַנוֹנָעַר קוּנְדּוֹיִים.

נָאָךְ מַעָהָר, אַיךְ דָאָרְפָּאָיךְ גַּאָר לְעַבָּעָן אַנוּמָאָרָאָלִישָׂר אָוּס צָוּ פְּרָאָטָעָם-טְרָעָן גַּעַנְעַן אַלְעָאָלָטָעָן אָזְן קָעָרְשִׁימְעַלְמָעָן אַזְיָעָעָן אָן לְעוֹהָרָעָן, וואָס מַעַן האָט אָן אַיז אַיְגָגָעְוּוֹאַרְצָעָלָט אַין אַנוֹנָעַר קוּנְדּוֹיִים?

דאָס זיינען די געדאנקען און בעטראכטונגגען, וואָס האַבען גע-
בראַכט די רוסישׁ ניהיליסטען אַבְּצִוָּשָׁאָקְעָן אֶל עָאלַטָּע אִידַּעַען און
פָּאַרְשַׁטְּעָלְגּוֹגְעָן קָנוּ מְאַרְאֵל אָנוּ אַרְיוֹתָאַרְטוּעָטָן אוֹף דער קָאַהַן קָנוּ
אנְאַרְכִּיסְמָוֹס: "קיָ�ן שָׁוָם אֲוֹיטָאַרְטוּעָטָן, זַי מַעַג זַיָּן וּזְגוּטָן, נַיְתָ אַנְצְּרוֹ-
עַרְקְעַנְעָן; קַיְ�ן שָׁוָם פְּרִוְנִיצִיפָּן נַיְתָ אַנְצְּנַעַמָּהַעָן," וּוּלְכֹבֶר אִיז נַיְתָ
געֶרגַּנְדַּעַט אַוְיָּקָן קָלְאַהַרְעָן פָּעַרְשָׁתָאָנָר, אוֹף דער פָּעַרְנָאָקָט".

אָנוּ וּוּאַגְּדוּרְבָּאָר! קְוֹיָם האַבען דַּי נִיהְיָהִיטָּעַן גַּעַבְּרָאַכְעָן מִיתְּ
אֶלְעָאַלְטָעָאַלְטָעָן אִידַּעַעַן קָנוּ וּיְעַרְעַ אַקְּאַטְּעָרָם אָנוּ מוֹתְּעָרָם; קְוֹיָם האַבען זַיְיָ
אַבְּגַעַשְׁאָקָט אֶלְעָאַלְטָעָאַלְטָעָן רַעַגְעָלָן קָנוּ מְאַרְאֵל — האַטָּה וּזְיָי עַנְטָ-
וּוַיְקַעַלְתָּא נְיַיָּע פָּאַרְמָעָן קָנוּ מְאַרְאֵל, וּוּלְכֹבֶר אַיז בְּעַסְטָרָע, עדְלָעַר אָנוּ
שַׁטְּחַת הַעַכְבָּר אַלְמָס אֶלְעָאַלְטָעָאַלְטָעָן פְּלוּידָעְרָיִיעָן אַיבָּעַר מְאַרְאֵל קָנוּ דַּעַר בַּבְּעַל,
קָנוּ דָּעַם "קַאְטַעְנָאַרְיִישָׁעַן בַּעַטְּעַהַלָּה" אַנוּ קָנוּ "גָּלֵיקְ".

אַ-בָּעָר נַאְר אִימָּעָד זיינען נַיְתָ פָּעַרְעַנְטְּפָעָרָט דַּי פָּרָגָעָן: דַּאָרָף אַיךְ
לְעַבְעָן מְאַרְאַלְישׁ? דַּאָרָף מַעַן האַבען אַמְּאַרְאֵל?
אִויְדָעָר מִיר בעאנְטוּוֹאַרטָעָן דַּיְעַזְעַן פָּרָגָעָן, לְאַמְּרִי זַעַחַן, אִוּבָן זַי
זיינען רִיבְתִּיג גַּעַשְׁתַּעַלְטָעָט גַּעַוְאָרָעָן. לְאַמְּרִי בעטְרָאַכְעָטָעָן, וּוּסָס בעוּוָגָט
אַ-מַּעְשָׁעָן, עָר וְאַל דִּי זַאְךְ מַהְאָן אָנוּ דַּי אַנְדָּעָר וְאַרְךְ נַיְתָ מַהְאָן; וּוּסָס
צַוְּוִינְגַּט דָּעַם מַעְנְשָׁעָן צָוְהָנְדַלְעָן אָזְזִי אָנוּ נַיְתָ אַנְדָּעָרָשׁ.

II.

שָׁוֹן אָנוּ גַּאֲנֵן אֶלְטָע צִוְּיָעָן אַיז גַּעַשְׁתַּעַלְט גַּעַוְאָרָעָן דַּיְעַזְעָן פָּרָגָעָן:
וּוּסָס בעוּוָגָט אִין זָוְן כַּעַבְשָׁעָן צַוְּהָאָן גַּוְשָׁעָם אִין דָּעַם אַנְדָּעָרָן
צַוְּהָאָן שְׁלַעַכְתָּעָס? וּוּסָס צַוְּוִינְגַּט אִוְיָינְגָם, וּוּסָס עָר זַעַחַט, וּוּסָס
טְרִינְקְט זַיְיָ, אַרְיְנִצְשְׁוָרְפִּינְגָּעָן אִין וּוּסָס עָרָן רִיוְקִירָעָן זַיְן לְעַבְעָן
אֹס אַיָּהָם צַוְּהָאָן רַעַטְעָן, אִין דַּעַר צִיְּתָן וּוּסָס אַן אַנְדָּעָרָר שְׁתַּעַתָּהָט
וּוַיְוַעְטָנָס אָנוּ וּוֹלָאַפִּילְוָן נַיְתָ "אַרְיִינְגָּלָעָן אַהֲנָד אַין קָלְטָע וּוֹאַסְעָר"?
אוֹנוֹזָעָרָע נַיְתָ שְׁטָאַרְקָא אַיְבָּעַרְשַׁפִּצְטָע עַלְמָעַרְיוֹדָעָה אַהֲבָעָן גְּלִיאָר
גַּעַונְגַּעַן אַתְּרִיאָזָן, אַן עֲרַקְלָעַרְוָנָגָן — אָנָּאַרְיִשָּׁע, קִינְדִּישָׁע עֲרַקְלָעַרְוָנָגָן.
אַבָּעַר זַיְיִינְגַּען גָּעוּעָן דֻּרְמָוִית גַּאֲנֵן צַוְּרוּעָדָעָן.

דַּעַר מַעְנָש — האַבען זַיְיִזְעָט — הָאָטָא אַיְצַר טָבָן, וּוּסָס הַיִּסְטָט
אִיחָם תְּהָאָן גַּוְשָׁעָם אָנוּ אַיְצַר הָרָע, וּוּסָס הַיִּסְטָט אִיחָם תְּהָאָן שְׁלַעַכְתָּעָס.
אַיְיָ דַּעַר יַצְרָר שְׁטָאַרְקָעָר, אַיְיָ עָל גּוֹבֵר, אַיְיָ דַּעַר מַעַשׂ מְאַרְאַלְישׁ
אָנוּ תְּהָאָן גַּוְשָׁעָם; אַיְיָ דַּעַר יַצְרָר הָרָע שְׁטָאַרְקָעָר, אַיְיָ עָר גּוֹבֵר, תְּהָאָן
דַּעַר מַעְנָשׂ שְׁלַעַכְתָּעָס אָנוּ אַיְיָ אַונְמָאַרְאַלְישׁ.

די קָאַמְּטוּלָעָן האַבען זַיְיִזְעָט זַיְזַגָּר אַוְיַסְגַּעַמָּלָט אַוְיָפָא אַ-בְּוַיְלָד, אַ
מַעַשׂ גַּעַהַת אָוֹף אַ-קְּעַלְד אָנוּ טְרָאַגָּט אַוְיָפָע דַּעַר רַעַכְתָּעָר פְּלַיְעָץ אַ

מלאָך אָנוֹ אוּיפּ דער לינקער פְּלוִיצְיעַ אֶתְּפִיעֵל. דער טִיֶּפֶל הַיִּתְּשָׁא
איַהֲם פְּהָאָן שְׁלַעַכְתָּם אָנוֹ אֹוְרַ עַד אַיְזֶ שְׁטַאָרְקָעַר אָנוֹ דער מָעַנְשׁ תָּהוֹת
שְׁלַעַכְתָּם, שְׁלַעַכְתָּמַעַר אַיְזֶ אָרָאָב אָין גִּיהְנוֹם, אָין דִּי הַעַלְלָעַ; אַיְזֶ
אַבְּעָר דער מֶלֶאָךְ שְׁטַאָרְקָעַר, תָּהָוַת דער מָעַנְשׁ גּוּטָעַס אָנוֹ דער מֶלֶאָךְ
פִּיהְרָט אַיְזֶ אָרְוִיךְ אָנוֹ הַימְעָל.

קוֹרָץ אָנוֹ גּוֹטַס, דָּס אֹוְרַ תַּרְיוֹן אוּיפּ אַלְעַ קָשָׁוֹת. שְׁפַעְטַעַר,
וּזְעַן דַּי מָעַנְשׁעַן זְיַעַנְעַן גְּעוּוֹרָעַן צַוְּיוּזְיַוְּרָשָׂעַר אָנוֹ קָלִיגְעַר, הַאָבָעַן זַיִּזְ
זַיְדָּ שַׁוְּן גַּעַשְׁעָהָמָּט צֹוּ גַּלְיָוְבָעַן אָנוֹ אֶמְלָאָךְ, אָין אֶשְׁיֶפֶל,
יַצְרָר טָוב מִיטַּ אֶיךְ הָרָע. זַיִּי הַאָבָעַן אַוְיָגְנָטְרָאָכְטַ
גּוּוֹיְסְעַן" (סָאָוּעָסְטַ) אָנוֹ "לַיְדָעַנְשָׁאָקָטַ". אַבְּעָר נָור דַי וּועְרָטַעַר
הַאָבָעַן זַיִּד גַּעַנְדָּעַרְטַ, דַי אִידָּעַע אָיו גַּעַבְלָעַבָּעַן דִּזְיַעַלְבָּעַ: אָין דָעַם
מָעַנְשׁעַן קָעַמְפְּסָעַן צְיוֹיָ עַלְעַמְעַנְטָעַן, דַעַר גּוֹטַעַר מִיטַּ דָעַם שְׁלַעַכְתָּעַן,
דָּס "גּוֹוַיְסְעַן" מִיטַּ דַעַר "לַיְדָעַנְשָׁאָקָטַ". אָיו דַעַר מָעַנְשׁ גּוֹטַס אָנוֹ
מֶאָרָאָלִישַׁ, זֶאנְגַּעַן זַיִּי, אָיוְ זֶיְן גּוֹוַיְסְעַן האָטַ גְּעוּוֹגְטַ; אָיוְ דַעַר מָעַנְשׁ
שְׁלַעַכְתַּ, אָוְנְמֶאָרָאָלִישַׁ, — הַאָבָעַן זְיַעַנְעַלְיַעַנְעַן גְּעוּוֹגְטַ.

מעַן קָעַן זַיִּד לַיְכַט מֶאָרְשָׁטָעַלְעַן, וּזְיַעַשְׁוֹינְטַ זְיַעַנְעַן גּוּוֹעַן
אוּנוּעַרְעַעַלְטָעַרְעַן, וּזְעַן דַי קָלְאָזְאָקָעַעַן אָנוֹ עַצְיַיקְלָאָפְּעַדְיטָעַן הַאָבָעַן
דִּעְרָקְלַעְחָרָטַ, אֹזַ אָין דָעַם מָעַנְשׁעַן גַּעַהָתַ גַּאֲרַ קִיְּן קַאְמַפְּפַ נִיטַּתַּ קָאָרָ;
אָזַ דַעַר יַצְרָר טָבַ מִיטַּן יַצְרָר הָרָעַ קַרְיָעַבָּעַן זַיִּד גַּאֲרַ נִיטַּ; אָזַ אַלְעַטַּ
וּוָסַס דַעַר מָעַנְשׁ תָּהוֹתַ, גּוֹטָעַס אַדְעָרַ שְׁלַעַכְתָּעַן, האָטַ נָור אַיִּזְן
מָאָטוֹן, אַיִּין גָּרוֹנָדַ, אַיִּין אַוְרוֹצָאָכַע — עַרְתָּהוֹתַ עַסְמַ, וּוְיַיְלָעַרְ האָטַ
דְּעַרְרוֹן פֶּעָרְגְּנִינְגַּן, אַדְעָרַ עַרְ וְוֵילְ אַוִּיסְמִיְּרָעַן, וּוָסַס אֹוְ אַיְהָמַ אַיְנָגַן-
גּוּנְעָהָם.

דָא אֹוְ גּוֹוַיְרָעַן אֶלְיָאָםַ, אֶגְשְׁרִיַּ, אֶגְפַּוְלַדְעַרְ צַוְּוָיְשָׁן דַי
קְרוּמָעַ, דַי רֻעְלָגְיִאנָס שְׁוּוֹבְדַלְעַר אָנוֹ דַי מֶאָרָאָלִיסְטָעַן קָוָן יַעְנְעָרְ צִיְּיטַ.
מָעַן האָטַ גְּעוּרְיָעַן, אֹזַ דַי קָלְאָזְאָקָעַעַן פְּרִידָיְגָעַן, אָזַ סְעַן דְּאָרָףַ נִיטַּתַּ וְיַן
מֶאָרָאָלִישַׁ, אֹזַ זַיִּי קָרוּמְפִירָעַן אָנוֹ פֶּעָרְדָאָרְבָעַן דַי מְעַנְשָׁהִיטַ.
מָעַן זַיִּי גַּעַזְעַדְעַלְטַ, מָעַן האָטַ אוּיפּ זַיִּי גַּעַשְׁטַפְּסַטַּ אָנוֹ מָעַן האָטַ זַיִּי
עַנְדְּלִיךְ אַרְיַיְנְגַעַלְעַנְטַ אָין חַרְםַ אָרְיִין.

שְׁפַעְטַעַרַ, אֹזַ דַי גָּרוּסַ צְעַנְקָעַרְ קוֹן אָוְנוּעָרְ צִיטַ, בְּעַנְתְּהָאַטְ,
דוֹשָׁאָן סְטוֹאָרַטְ מַילַּל אָונְ טְשְׁעַרְיַיְשְׁוֹסְקַיַּ, הַאָבָעַן בְּעַשְׁעַטְגָּנַטְ דִּיוּ
מִיְּגָנוֹגָגַ, אֹזַ וּוָסַס דַעַר מָעַנְשׁ תָּהוֹתַ, אָיוְ נָורְ וּוְיַיְלָעַרְ האָטַ
פֶּעָרְגְּנוֹגְגַעַן, הַאָבָעַן זַיִּקְ אַוְיַּגְגַּעַהְיַוְיכָעַן בַּיִּעְגְּעוּרְיִיְעָן, בַּיִּעְגְּעוּרְאָלְדָעַן.
מָעַן האָטַ פֶּעָרְבָּאָשָׁעַן זַיִּירָעַ וּוּעָרְקָעַ, מָעַן האָטַ זַיִּי פֶּעָרְקָאָלְגָטַ אָנוֹ קָעָרַ-
אֲכַטְעַטַּ, שְׁטִיטַשַׁ! זַיִּי הַאָבָעַן אַוְעַלְגְּעַרְיִיבַטְ בַּיִּ אָנוֹ דַי מֶאָרָלַ,
גּוּוֹאָלַדְ האָטַ מָעַן גְּעוּרְיָעַן.

און דאך, וואס קען זיין איינט אכבר און פערשטענדיליכער, זיין דייע אינט אכבר און ריכטיגע ערקלעהרונג קאן מאראל? אינגעער געהמת צו בי א קינד דאס לעצט שטיקעל ברוט, ער האנדעלט געוויס אונמאראלייש; ער אוין אן עגאיסט, וואס טהות נור דאס, וואס מאכט איהם פערגנינגען און קימערט זיך וועניג, וואס דער אנדער ער וועט דערקון לירען.

אן אנדער ער גיט אוזוק זיין לעצטן ביסען ברויט אן ארימאנן אדרער ער טהות אוים זיין לעצטן רק און גיט איהם אוזוק און אנדערן וואס ציטערט פאר קעלט. ער האט געהנדעלט מאראלייש. די מאראלייסטען, וואס זיינגען נאך געוואוינט מיט די אלטש רעליגיעע וערטער, רוקען איז טהאט: "געכטנען ליעבע", "זעלbstטען אונגעונג", און דערגליכען.

אין אמרץ אבעה, וווען מיר קוקען זיך צו צו דעם, וואס דייע בעידע מענשען האבען געתהאן, געהניען מיר, או די בעידע האבען עט געתהאן אוים איין גרבנד: עס מאכט זיין פערגנינגען, אדרער זיין ווילען אויסמיידען, וואס אוין זיין אונגעונגעם.

ווען דער, וואס גיט אוזוק זיין לעצטן ביסען ברויט אן ארימאנן, ואלט דערקון ניט געהאט קיין פערגנינגען, וואלט ער עס געוויס ניט געתהאן. ווען דערעלבער מענטש זאל האבען פערגנינגען דערפֿון וואס ער וועט בי יונעם אועקנעמהען דאס לעצט, ואלט ער עס געוויס געתהאן. ער האט אבער פערגנינגען דערקון, וואס ער גיט יונעם, דערקָאָר טהות ער עס.

ער מאיטו פון די בעידע האנדולונגען אוין ניט א פערשיידענדער; ניט ער האט געתהאן אווי אוים איין גרבנד און דער אנדער ער האט געתהאן אנדערש אוים אן אנדער אורזאכע. ניין! בעידע האבען גע-האנדעלאט אוים איין אורזאכע — בעידע ווילען האבען פערגנינגען, אדרער אויסמיידען וואס זיין איז אונגעונגעם; בעידע האנדעלן אוים עגאיזומס.

לאמיר געהמען דעם נידערטרעכטיגען באנדויט טהייער, וועלכער האט געהמען אוים הרגעגען 35 טויזענד פאריווער ארכויטער; לאמיר געהמען א געוועהנלייבען מעדער, וואס דער הרגעט א גאנצע פאמיליע, אוים זי צו בערויבען, צונעהמען וויער געלד און דערנאך ער צו פערשווענדער.

בעידע מהווען וויערע שלעכט טהאטען אוים פערגנינגען. מהיער וויל האבען פערגנינגען און בעהערשען פראנקרייך; ער מעדער וויל האבען פערגנינגען פון דעם געלד, וואס ער וועט רויבען. אין דער

צייט, וווען זיין טהווען זייןיערד שלבצע טהאטען אויז דער געהויל פון עריגנינגען, פון ערגאיזומוט אויז שטארק בי זיין, או אלע אנדרער געהילע, ווי מיטלייד, רחמנות אונ מענשליבקיט זייןען בי זיין אבונוועזענד. לאמר גאר לאזען אן א זיינט אועלכע שטארקע ליזדענסאקטען. (איך בענין נאך דאס אלטהען וארט). לאמר געהמגען א קליען מענשלעלע, אדרער א קליען מיטטערל, וועלכער בעשווינדעלט אונ בערויבט זיינע ארביגיטער; ער זאגט ליגען, ער שוינדעלט אויף יעדען שריט אונ טרייט — אוים צו קויקען ציערגונג פאר זיין געליעבעט, אדרער פאר זיין פראוי. וואס אויז דער מאטיוו, די אַרְזָאַכָּע פון זיין שוינדעלען, פון זיין ליגען זאגען? ער זוכט עריגנינגען.

עס אויז א שאנדע צו מאכען איזא עריגליך, אבער מיר מוזען עס דאך תהאן: עס אויז א שאנדע צו עריגליך, דעם געמיינעם שויניד-לער, דעם נידעריגען בעטריגען מיט איינעם, וואס קעמאפקט פאר די מענשהייט, אפערט זיין צוקונקט, זיין גליק, זיין לעבען פאר די בע-פריווינגען פון דער מענשהייט אוין געהט מיט פרייד שטארבען אויף זעאָפָּאָט פאר זיין געליעבעט, פאר זיין פרינציגען. מיר מוזען עס אבער תהאן אום איניער אידיעע בעסער צו ערקלערען.

זאנט דעם רוסישען ניהיליסטין, אדרער די רוסישע ניהיליסטין, איז זיין זאלען ערבייטען זיער לעבען פול מיט לידען, מיט ערקהאלגונ-גען פאר דאס גליקיבע לעבען פון דעם געמיינעם, ריבכען שוינדעלען אוין זיין וועלען אייך שטאָלען ענטקערן: ניין! מיר ווילען עס ניט תהאן זיין געהיגען זיער עריגנינגען אין קאמפֿעַ געגען דעם טראן. עריגניכטען דעם טראן, בעטראין די מענשהייט, אויז זיער אינציגען עריגנינגען, זיער לעבענסגליק; אלע פריידען פון א בורושוא לעבען קומען זיין פאר קלינילך, נידעריג און טרויערין.

זאנט א רוסישע ניהיליסטין, זיין מען קיתרט זי הענגען: «מען וועט די שענ侃ען דאס לעבען, אבער מיט דער בעדיגונג, איז דו אלסט לעבען, ווי די בורושואס», וועט זי אייך ענטקערן שטאָלען: ניין! ניין!

— זיין לעבען ניט, זיין שטופהן נאך אַב די יאהרען. איך האָב געליעבעט!

מיר רידען פון זאכען, וואס דער מענש טהווט איבערלייגט אונ בעוואוסט. שָׂקָעַטָּעַר וועלען מיר בריגנינגען א גאנצע ריהיע זאכען, וועלכע דער מענש טהווט אונבעוואוסט, ניט איבערלייגט, ווי א מאשין. דערויל אבער רידען מיר גור פון זאכען, וואס דער מענש טהווט

בעטראקט, בעקלעהרט און ציעלבעווואסטן און מיר בעהופטען, או ער
טהווט אלעם נור, וויל ער זוכט צו האבען פערגניגען, אדרער אוייסמיידען
וואס איז איהם אונאנגעגענהם.

איינער שכירט זיך און מעגלך און ואלערט זיך אין די גאטען,
ער טהווט עס, וויל ער בעטיגט, או דער ווין, אדרער דער שנאפס רייצט
זינע שוואכע אדרער אַבְגַּעֲשׂוֹאַכְּטָעַ נֶעֱרוֹעָן, ער זוכט זיין פערגניגען
אין דעם, וואס זיינע גערווען וווערען געריזט. דער אנדערער האט אויך
לייעב ווין, ער האט אויך פערגניגען פון טריינקען, ער טריינקען אבדער
נטיט, וויל ער בעטיגט מעהר פערגניגען, וווען דער קאָפּ איז איהם קלאָהָר
און ער קען דענקיין, פֿאָרְשָׁעָן אַדְאָר שְׂרִיבָעָן, דאס מאָכְטָא
פְּעָנִיגְעָן, ווי שכירוּן. ער אויך גליק זיך אַגְּרוּסְעָר, וואס קומט
אין אַרְעַמְּטָרָאָן און הייסט זיך זוּי זְוִיְּעָן דאס צעטעל פון די שפיווען.
ער וויל עסען פֿישּׁ, וויל עסען האזונבראָטען, וויל עסען געבראָ-
טנען טיבען און וויל עסען אַשְׁטִיק אַינְדִּיק. ער קען דאָר אַבעָּר ניט
עסען אלעם מיט איז מאָל. ער קליבט אום דאס, וואס מאָכְטָא
מעהר פערגניגען און עסט עס.

ווען איינער גיט אַוּעָק זיין לעצטען ביסען ברויט און אַרְיָמָאן,
אדער ער טהווט אום זיין לעצטען דאָק, גיט איהם אַוּעָק אַיְזָעָם, וואס
געהת נאָקעט און ער אלַּיְזָן האט ניט וואס אַגְּזָוְתָּהָן און ציטערט פֿאָר
קעטל, טהווט ער עס דערקָאָר, וויל ועהן זיינער אויך הונגעריג
אדער זיינער פֿרְהִירְתָּן, טהווט איהם מעהר וועה, אלַּס ווען ער אלַּיְזָן
אויך הונגעריג אדרער ווען ער אלַּיְזָן ציטערט פֿאָר קעטל,

ער ווים נאָק גות, או ער וועט לַיְדָעָן קעלט אַבעָּר הונגער, ער
וועט אַבעָּר פֿיעַל וועניגער לַיְדָעָן, ווי ווען ער זעהט זיינער לַיְדָעָט,
אלַּא, ער וויל אַיְסְמִיְּדָעָן אַזָּךְ, וואס איז איהם אונאנגעגענהם;
אדער פון צוּוִי אַונְאָנְגָּעָנְהָמְלִיכְיָוָן, פון צוּוִי סָאָרְטָעָן לִירָעָן, קליבט

ער אום דאס קלענערע, דאס לַיְכְּטָעָרָע, בַּיִּיְסְמִרְאָלְיָעָן אַיְזָעָטָעָט פֿערברִיְּטָעָט דער גַּלְיוּבָעָן,
או פֿאָר דעם טוּשׁ פָּוֹן נָאָהָעָטָעָט קְרוּבִּים מוֹזָעָן זיך נוקם זיין.
גִּיאָ, אַ בעריהטער רַיְזָעַנְדָּר, דערצעעהטל, או ווען עס מאָכְטָא זיך,
או ביַ אַ ווילדען אַיְסְמִרְאָלְיָעָר ווערט גַּעֲרָגְעָט אַקָּטָעָר, אַ ברודער,
אַ שְׁוּעַטָּעָר אַדְעָר אַיְנָעָר פָּוֹן זַיְנָעָג אַגְּנָזָנָעָט קְרוּבִּים, עסט ער
ניט, טריינקט ניט, שלְאָקָט ניט, ביַ ער אויך זיך נוקם און דער/הרגעט
דעם מערדער. ער טראָצָט דַּי שְׁרַעַקְלִיכְסָטָעָט גַּעֲגָהָהָרָעָן, ער בעגהת
די גַּרְעַסְטָעָט הַעֲלָדָעָנָתָאָטָעָן אָום זַיְן נִקְמָה אַוְסְצָוֹהָיְהָרָעָן. זַיְן לעבען
האָט בַּיִּיְהָמָן קִיְּזָן שָׁוָם ווערטה ניט, זַאְגָג ער קִיהָתָנִיט אָום זַיְן
נקְמָה. דאס גַּעֲפִיתָה זיך נוקם צוּי זַיְן מַאְרָטָעָט אָיהם אויך שְׁרַעַקְלִיכְן,

קוועטל האחים איזי שטארק, או ער קען און קיין שום זאך ניט דענ侃ען, בי ער בעפרווערט עס. דאס איז זיין העכטער פערנגיגען, ווען ער האט זיך שווין נוקם געווען, ווערט ער בערווהיגט, די נקמה גיט איהם צוריק דעם פֿרִיעֵדָעָן, וואס האט איהם געעהטלט.

אן אנדרער ריווענדער דערצעעלטן פֿון זיין ריווע אין ברזיליאן, פֿאלגענדעם, אמאל האט ער אויהָגָעָשָׂלָגָעָן זיין געצעלט אין אַוְאלַד און האט זיך געליגט אַברָהָעָן. אַ באַנדָע אַפְּקָעָן (אַבְּעַזְּיָאנָעָם) זיינען זיך צוֹנוֹיֶהָגָעָקָרָמָעָן בעטראָכְטָעָן זיין געצעלט און האבען איהם געשטערט דעם שלָאָפְּ מִיט זיינָר גַּשְׁרִי. ער האט פֿאָר בעס געבאָפְּט זיין בִּיקָס און האט אַוְיסְגָּעָשָׂאָסָעָן. אַיְינָר פֿון דער באַנדָע אַיְזָנָעָן טוּיט. ער האט אַוְיסְגָּעָשָׂאָסָעָן. אַיְינָר פֿון דער באַנדָע אַיְזָנָעָן אַ שעהנער בחור און ער האט איהם געוואָלָט אַרְאָפְּגָעָהָמָעָן דאס פֿעלְכָּל. די באַנדָע אַפְּקָעָן האבען זיך אַיְזָנָעָן געצעלט. ער האט אַבָּעָן געעהטלט אַרְאָפְּגָעָהָמָעָן דאס פֿעלְכָּל. שעהנער בחור און ער האט איהם געוואָלָט אַרְאָפְּגָעָהָמָעָן דאס פֿעלְכָּל. די באַנדָע האבען געעהטלט דעם טויטען קערפְּער פֿון זיינָר קאמעראד. זיינָר האבען געעהטלט דעם טויטען געעהטלט, געקווישטער, געוווינט און געשפרונגען האבען געשרהָען, געקרעבלט, געקווישטער, געוווינט און געשפרונגען און האבען איהם ניט געלְאָזָט לעבען. ער האט אוּפְּ זיינָר געשרהָען, ער האט זיינָר געדראָהָט, ער האט זיינָר געוווינט דעם בִּיקָס, ער האט אַבָּעָר קיינָן זאך ניט געהאָלְקָעָן, ענדליך אַיְזָנָעָן זאָגָר דער עלצעטער אַפְּקָעָן אַרְיָינָן געגאנָגָעָן אַיְזָנָעָן געצעלט און האט אַזְוִי לאָגָן אַזְוִי מִיט אַזְוִי דעם רחמנות פֿנים געלְאָרָעָט אַזְוִי געבעטען, בי ער ריווענדער האט איהם געמוות אַרְוִיסְגָּעָבָעָן דעם טויטען. די באַנדָע האט איהם אַרְוִיסְגָּעָבָעָן און האט איהם אַוְוָעָקָגָעָשָׂלָעָט מיט קרעבעצען און געשרהָעָן אַיְזָנָעָן וואָלְד אַרְיָין.

די אַפְּקָעָן האבען דאס געתהאָן אַוְיס מִיטְלַיְיד צו זיינָר ברודער. זיינָר האבען ניט געוואָסָט, או ער אַיְזָנָעָן גאנָץ טוּיט; זיינָר האבען געמעינט, או ער לעבעט אַיְזָנָעָן געגאנָגָעָן אַיְזָנָעָן דעם געצעלט פֿון דעם ריווענדען, זיינָר האבען גוט געוואָסָט, אַז דער מענטש אַיְזָנָעָן שטארקער פֿון זיינָר קען זיינָר שלאָגָעָן, ער קען זיינָר טוּיטען, אַבָּעָר דאס געהייל פֿון מִיטְלַיְיד, פֿון רחמנות צו זיינָר ברודער האט זיינָר געמאָרָטָרָט אַזְוִי געקוּעָלָט, אַזְוִי זיינָר גאָר פֿערְגָּעָסָעָן אַזְוִי זיינָר אַיְגָעָנָעָן זיינָר חִוּתָאָ. דאס גע-פֿיהָיל פֿון מִיטְלַיְיד האט דוי אַרְמָעָ שטוּמוּחָ חִוּת אַזְוִי זיינָר געדריקט אַזְוִי געצעוֹאָגָעָן, אַז זיינָר ריויקְרָט זיינָר לעבען אַזְוִי געעהטלט לויוּ צו זיינָר.

די מַוְרָאָשָׂקָעָט זוֹאָרָעָן זיינָר אַרְיָין אַזְוִי ער אַרְיָין, ווען די ערנְסְטָעָ-חִיה אַזְוִי דער ווּעָלָט, דער מענטש, צוֹנְדָט אַונְטָעָר זיינָר גַּעֲמָט. טוּוּעָן-דערוּוּיָס אַפְּקָעָן זיינָר לעבען אַזְוִי דערעטָעָן זיינָר זיינָר יונָגָעָן קינְדָעָר פֿון פֿיְיָיר. זיינָר ריויקְרָט זיינָר לעבען אַזְוִי האבען דאס פֿערְגָּעָסָעָן צו רעטעָן זיינָר אַיְיָיר אַזְוִי ער קינְדָעָר, אַרְמָעָ ווּעָלָכָע זיינָר געהען.

וואו באאלד איזו — ווועט געוויס יעדער דענקענדער לעזער קראגען —
וואו באאלד, איזו די מאראל איז א נאטור-נויטווענדיגקייט, א גאטור-
געיען, צו וואס אלזאָז זאל מען זי פראפאגאנדרען? וואראס זאל עס
מיך קימערן, וווען איך זעה אונטערדריקטעה און בעריבטע? דער מענש
דאָרף אלזאָז זיינ אינדייפערענט, גליוכניילטיג און קיין זאָך דארף איהם
ניט ערען?
דיעוז פראגען וועלען מיר פערענטערען אין די פֿאָלְגַעַנְדָע
קאמפיטלען.

III.

די שהעאריען קון עגאיזומס לעהרגט אונז, איז אלעל, וואס דער
מענש מהוט, זוינע גומע מהאטען, ווי זוינע שלעכטעה, די גראטסע
איוּאָפֶּהֲעָרוֹנֶג ווי די נידעריגטסע שווינדעלעריען — אלעל מענש ער
נור דעתהאָר, וויל ער וויל האבען קערונגונג, אדרער איססמיידען וואס
איו איהם אונאנגעגעעהם.

מען קען זיך לוייבט דענקען, ווי פֿיעַלְעָ מֵעַנְשָׁעָן זוינען גוּט צוֹהָרִיעָ-
דען מיט דיזער ערקלעהרדונג קון מאראל, גיט נור די קָרוּמָע, די רָע-
ליגיעזע שרייען: געוואָל! מען געהמת דאָך בי אונז אלעל צו! וואס
בליליבט אונז איבעריג פֿאָר אונזערע גומע מעשִׂים? זאנדערן זאגאָר
פֿיעַלְעָ גַּעֲבַיְלְדַעַתָּע אַונְז פֿאָרַטְגַּעַשְׂרִיטַעַנָּע מֵעַנְשָׁעָן זוינען מיט דיזער
ערקלעהרדונג קון מאראל ניט איינּגָּעָרְשָׂתְאָנְדָעָן; זי קענען עס זיך גאָר
גיט פֿאָרְשָׂטְאָלָעָן, איז דער וואס אָפֶּהָעָרט זיון לאָבעָן פֿאָר די בערְרוֹאָונֶג
קון דער מענשאִיט, מהוט עס אוייס דעמוועלבּעָן מַאתָּו, אוּס דעַמָּ-
ועלבען געָיהָל, ווי דער קלײַנְלִיכָּעָר שווינדעלּעָר, וואס זוכט אוּסְצָרוּ-

רוּסְפָּעָן?

דייזע אונצוּהָרְעָדָהָיִיט, דיעזער ניט פֿאָרְשָׂטְאָהָן פָּון דער אַיָּ-
פֿאָכְבָּעָר אַון נאָטוּרְלִיכָּעָר מהעֲאָרִיעָן קון עגאיזומס קומְש׹ דערְהָן, וואס
ווי אַיִּוְגָּעַקְלָעָרט אַון פֿאָרְטָגְעַשְׂרִיטָעָן זי זוינען זי זיך דאָך
גיט אַין גאנצען בערְהָיִין קון דעם רעלְגַּיְעָזָע גָּדְרָאָן קָון בעשְׂטְרָאָ-
פּוֹנְג אָוּן בעלוּנוֹנְג. קון קינדְוִוֵּי אָן האָט מען זי אַדְיוֹגְגַּעַשְׁלָאָגָעָן אַין
קָאָפּ, אַו פֿאָר אַגְּוּטָעָס זאָלְעָטְבָּעָן זעָמְנָהָן אַו פֿאָר אַשְׁלָבָטָעָ-

דער לעהרער אַין דער שולַע בעלוֹינְט דעם גוֹטָעָן שְׁילָעָר מיט אָ-
צִוְּגָיִים, מיט אָהָנִיפָּה — ער לוֹיְבָט אָיהם פֿאָר אלְעָ קְינְדָעָר — אַין
בעשְׂטְרָאָקָט דעם שלעכטעהן שְׁילָעָר מיט דעם, וואס ער לאָזָט אָיהם אַיבָּעָר
אַין דער שולַע אוּפָּה אַשְׁעוּבָּאָר אַדְרָעָר צְוָויָה שְׁפַעַטָּעָר קָון אלְעָ קְינְדָעָר.

דער העדרשער, אָדער דער שטאטט בעולוינט די גוטע טהאטט מיט אַ מעdeal און די שלעכטער טהאטט מיט געגענגןיט.
דער פרויסטער ערקלעררט, אָז קאָר די גוטע טהאטט האָט מען דעם גּן עדן אָז קאָר די שלעכטער — דעם גיינהט. מען זערטר אַזוי ערוואָקסען מיט דער אִידיעַן פֿון בעשטראָסְנֶג אָז בעולוינגן, אָז מען קען זיך נאָר אַנדערש ניט ערקלערהָרָען די טהאטען קּון אַ מענשען, ווי נור אָז עַר טהוֹת אַ גוטע זיך אָום בעלויינט צו ווערטען.
ווען זוי זיאָלען אָבעער זיך צוקען צו דעם לעבען קּון די טהירען, צו דעם לעבען קּון די פֿאָלאָנְצְּעָן, וואָלטען זוי זיך אַיבערציינט, אָז די טהירען אָז פֿאָלאָנְצְּעָן האָבען אַ גאנֵץ אַנדערע אָז קּיעַל בעטערע מאָראָל.

די אלטע קירבען-קּעטעד האָבען עס שווין זאגאָר קּערשטאנען.
דער הייליגער אויגנטטען זאגאָט: "די חיות האָבען ניט קיין נשמה; אלעט זוזס זוי טהוֹן, אָיז נור די נויטווענדיגע בעדרוֹנִים קּון ווּוּר גָּאטָר;
דערקּאָר אָיז בּי זוי ניטאָ ניט קיין גוטען, ניט קיין שלעכטער מידות, זוי זיזעטען ניט פֿון קיין גּן עדן, ניט קּון קיין גיינהט, ניט קּון בעשטראָסְנֶג,
ניט פֿון בעולוינגן; זוי טהוֹן נור דאס וואָס אַיז גּוּט אָז זעליך קּאָר זוי".
דער הייליגער אויגנטטען, ווי אלעט קּריסטעליכּע, מאָחאָטמעראָנישע אָז בּוֹדִיטשְׁוּעָר רעליגיאָנִס-לעהרען וואָס האָבען געגלייבט, אָז דער מענש האָט אַ נשמה אָז שטעהט העכער קּון די טהיער, האָבען אַנדערש ניט געקבנט ערקלען די גוטע אָז דִּי שלעכטער טהאטען קּון יְמִים מענשען, ווי נאָר דורך דעם אַינְגּוֹלָס קּון גָּאט, אַדער קּון יְמִים טיּוּפּעָל.
די פֿאָלאָזְּקָעָן אָז מאָראָליסטען, וואָס האָבען ניט געגלייבט אָין גָּאט אָז אין דעם טיּוּפּעָל, האָבען אַיסגעטראָכּט גּוּעָן ווערטער, ווי "געוי-סְעָן", "קּאטּעְגָּאוּרְישָׁעָר בעַהֲעַהָּלָי" אָז דערגלּוּבּעָן.

ניט די רעליגיאָנִס-לעהרען, ניט די פֿאָלאָזְּקָעָן, ניט די מאָראָליסטען האָבען ניט געלערנט קיין זאָלָאנִיע, (די לעהרע אַיבער דאס לעבען קּון די טהירע); זוי האָבען זיך ניט ציגעקוּט צו דעם לעבען אָז די טהאטען קּון די טהירע; זוי האָבען ניט בעאָבָאָכְטָעָט די גָּאנֵץ גּע-וועהנְגִילְבָּעָר פֿאָקְטָעָן קּון די טהאטען אָז האַנדְלָונְגָעָן קּון די טהירע, וועלכּעָ לעבען אָז געוּלְשָׁאָקְטָעָן, ווי צ. ב., פֿיש, פֿוּגְעָל, אַינְגּוּקְטָעָן אָז דערגלּוּבּעָן. די טהירע ווּוּסְעָן וועהָר גּוּט, וואָס הִיסְטָט אַ גוטע טהאט אָז וואָס חִיסְטָט אַ שלעכטער. נאָר מעהָר, זוי האָבען קּון אַ גוטע מונש.

די נאָטוּרְאָרְשָׁעָר קּון בְּ 18-טָעָן יְהָרָהוּנְדָּרָת האָבען שווין בעמְעַרְקָט דִּיזְעָן ווּאַנדְעָרְבָּרָעָן פֿאָקט; זוי האָבען בעאָבָאָכְטָעָט די

האנדרולוגגען אין די טהאטטען פון די מהיער און האבען אַנגענשריבען דאריבער גראבע בעבר. זי' האבען אַבער קינע שליסע פון דיעז פאקטען ניט געציגען אונ דיאקטטען האבען צו גאה נישט געהירט און זיינען ביסלעכוייס פֿערגשען געווארען. ערשות אין 19-טען יאהרוה-עדרט האט מען אַנגעההייבען צו פֿערגלאיכען דאס לעבען פון די טהה-רע, זיוערע האנדלוגגען מיט דעם לעבען און די טהאטטען פון די מענשען אונ האט אונסיגען און די אנטרכיסטיישע איז ענטווקעלט א פיעל ריכטיגער מאראל, ווי בי דימענשען.

פֿערעל, דער בעריהטער נאמטר אַרשער, וועלכער האט פֿער-בראקט צעהנדיגער יאהרען און בעבאכטונגגען איבער דאס לעבען און די זיינען פון די מראשקבען, דערצעעהלט אונז פֿאלגענדע פֿאקטען, וועלכע ער האט מעהרערע מאל אליען גיעזען. עס זיינען דא א מין מראשקבען, וועלכע מען רותט: האנג-אמוי-יען. זי' געהען און פֿעלד און זאמלען האנג פון די בלומען, פונקט איזוי זי' די ביענען טהווען; נור די ביענען זאמלען דעם האנג און זיוערע לאפקען און די מראשקבען — אין א בעונדרען מאגען, א בעונדרען בייטעל אין זיינער בויך. ווען הונגעריגע מראשקבען מיט א לידיינען מאגען בעגעגען א זאטע מראשקבע מיט א פולען בייטעל מיט האנג און זי' בעטען בי איהר עסען, גיט די זאטע מראשקבע זיך א קוועטש, פון דעם בייטעל געהט ארייס א טראפען האנג און די הונגעריגע עסען זיך א. די זאטע מראשקבע האט עם פֿאָר איהר פֿוליכט צו געבען עסען די הונגעריגע.

פֿרעהט בי איז מראשקבען, אויז עס איז א שלאכטע זיך, איז מען זאל ניט געבען צו עסען די הונגעריגע, וועט זי איז געוויס ענטטערן: דאס אויז זעהר א שלעכטעה זיך, איז איך האט צו פֿיעל און יענע הונגערט, מו איך איהר אַוועקגעבען מײַן איבערטלום. עס זיינען פֿאָרגעקוּמוּן פֿעלע — צוואר זעהר וועלטען — וואס איזן מראשקבע האט עס ניט געוואָלט טהאן; זי האט ניט געוואָלט אַוועקגעבען איהר שוער פֿערהאָרעוועטס "פריוואט איגענטהום". דערפֿאָר האבען זי די אנדערע אַרוייסגעטראַיעבען פון זיינער געוועלשהט, פון זיינער געסט. נאך איין איבערדאַשענדעָר פֿאקט.

אמאל האבען צויזי מראשקבען געוזעלשאָטטען געהירט קרייג צוישען זיך. — די מראשקבען זיינען א זעהר קרייגערישעס פֿאָלק. — פֿלצולונג האבען זי דערעהן, ווי איזן מראשקבע וויל ניט געבען עסען א הונגעריגע, וועלכע זי האט בעגעגעט, ביידע מוחנות האבען אַוועק-

געווארקען דעם קרייגען, זייןען אַרְיוֹנָה גָּעָתָה אלען אויף דער שלעכטען. פַּעֲרְדָּאָרְבָּעַנֶּעָר מַוְאָשְׁקָע אָנוּ הַאָבָעָן זִי צְרוּסָעָן אויף שְׁמֵיכְלָעָד. די קליינע פַּרְגָּעָלָעָך שְׂעָרְלְגָּעָע (וּאוֹרָאָבְּיְתְּשִׁקְעָם) שְׁטוּלָעָן אוָיס דֻּזְּבָעָן, וּוְלְבָעָן מַעֲלָדָעָן דֻּעָר גְּאנְצָעָר גְּזַעַלְשָׁאָהָט אֶלְעָם, וּוְאַס עַס קוּמָט פֵּאָר אַדּוּם זַיִ. וּוְאָרְפָּט מָעֵן עַטְלִיכָּע שְׁמַיְקָלָעָר בְּרוּיט אָנוּ די דֻּזְּבָעָן בּּעֲמַרְקָעָן עַס, גְּיבָעָן זַי אַ צִּיכְעָן, דָּוֶיךְ אַ קּוּוּיטָש, אוּ אלְעָזָלָעָן קוּמָעָן אָנוּ אַנְטָהָיל נַעַמָּהָעָן אַין דֻּעָר סַעְדָּה, וּוְאַס דֻּעָר בְּמַנְשָׁה הָאָט זַי גַּעַבָּבָעָן.

לאַיִז עַס די וּמָאַך נִיטָמַעַן, אַדְעָר לְאַיִז קוּמָעָן אַיְינָר אָנוּ צָו- בעהמָעָן אַלְעָ שְׁמַיְקָלָעָר בְּרוּיט, וּוְאָרְפָּט זַי אַלְעָ אוּפָּר אַיִם אַרְיוֹן, פַּעֲרְדָּאָרְלָגָעָן אַיִם אָנוּ טַרְבִּיָּעָן אַיִם אָרוֹטִים פָּטָן זִיעָר גְּזַעַלְשָׁאָהָט. דֻּעָר מַחְלוּוּאָרָהָר אָנוּ אַ קלִיָּין חַיהָלֶעָ, וּוְאַס גְּרָאָבָט הַיְהָלָעָן אָנוּ דֻּעָר עַרְדָּה, וּוְאַרְדָּה אַרְבָּעָט זַיִ שְׁפִיּוּזָּר אַיִפְּרַן זַיְנַטָּר. וּוְעַן עַס קוּמָט אָנוּ אַנְדָּעָר מַזְלְוּוּאָרָהָר צְוּ אַיִם, לָאַס עַר אַיִם אָרָהָין אָנוּ זִין הַיְיחָלָל אָנוּ לָאַס אַיִם עַסְעָן, זִיַּיְלָעָר וּוּוּילָ. פְּרָעָגָט דֻּעָר מַזְלְוּוּאָרָהָר, פָּאָרוֹוָהָס עַר תָּהָוָט עַס אָוֹן גּוֹט אַיזְוּק זַיִן פְּרָוִוְיאָט אַיְגָעָנְתָהִים, וּוְעַט עַר אִיךְ אַוְיסְלָאָכָעָן; עַר וּוְעַט עַס גָּאָר נִיטָפָרְשָׁטָעָהָעָן, וּוְאַס הַיִּיסְטָהָאָס. דַּאָּס, יַעַנְעַר אַיִז הַוְּנָגָרִיג אָנוּ אִיךְ זַיִלָּאָיָהָם נִיטָגַעַבָּעָן ?

פְּרָעָגָט דֻּעָר טַשְׁקָטָשִׁי — אַ וְחַדְלֵד פָּאַלְקָן אַיִז טִיעָף סִיבְּרִי — אַרְיָבָעָן מַעְגָּר אַרְיְנְגָעָהָעָן צַו אִינְגָעָם אַיִז גְּעָצָלָט אָנוּ עַסְעָן, וּוְעַן מַעְגָּר אַיִז הַוְּנָגָרִיג אָנוּ עַר וּוְעַט אִיךְ עַנְטְּפָרָעָן; וּוְעַן מַעְגָּר הָאָט וּוְאַס צַו עַסְעָן, אַיִז עַס וְעַהְרַשְׁעַט אַרְיְנְגָעָהָן צַו יְעָנָעָם אָנוּ עַסְעָן יְעָגָעָמִים; אַבָּעָר וּוְעַן מַעְגָּר אַיִז מִיעָד אָנוּ הַוְּנָגָרִיג אָנוּ מַעְגָּר הָאָט נִיט וּוְאַס צַו עַסְעָן, מַעְגָּר מַעְגָּר אַרְיְנְגָעָהָן אַיִז אַגְּעָצָלָט אָנוּ עַסְעָן, וּוְאַס מַעְגָּר גַּעֲטָנָט. וּוְעַן דֻּעָר אַיְגָעָנְתָהִיםָּר פָּוּן דֻּעָר גְּעָצָלָט אַיִז בְּמִתְּאָא אַיִז דְּעָהִים, דְּרָאָפָעָסְיָוָן אַזְּבָרָלְאָזְיָוָן אַזְּבָעָנָן; אַ שְׁטִיקָעָל שְׁטְרוֹקָעָל מִיטָּא שְׁלִיףָ, אַסְעָ- סְעָרָ, אַ שְׁטִיקָעָל שְׁמָטָעָן אָנוּ דְּרָגְלִיבָעָן, אָוָס דֻּעָר אַיְגָעָנְתָהִיםָּר זַאל וּוְיסָעָן, אַיִז דַּאָּס אִיז גְּעוּוֹן אַפְּרִינְד, וּוְאַס גְּיַשְּׁתָהָעָן קַיִן יְסָוְרִיס, אַיִז זַיִן בְּאַכְבָּאָרְשָׁאָהָט גַּעְפְּנִינָן זַיִךְ רְיוּבָעָר אָנוּ עַר מוֹזָזָרָהָן פָּאַר זַיִ. מַעְגָּר קָעָן אַגְּשָׁרִיבָעָן גָּאנְצָעָר בְּיַכְרָעָמִיט אַזְּוּלָבָעָר פָּאַקְטָעָן פָּוּן דֻּעָר לְעַבָּעָן פָּוּן די טַהְיָעָר, פָּוּן די פָּוּגָעָל, פָּוּן די פָּוּגָעָל, פָּוּן די פָּוּשָׁ אַזְּוּבָעָן וּוְלְדָעָן מַעְגָּשָׁעָן, וּוְלְבָעָן הַאָבָעָן נַאֲדָקִיְזָן בְּעַגְרִיפָעָן פָּוּן רַעֲלִינִיְזָן אָנוּ צְיוּוּילּוּזָא- צְיַאָן. דִּיוֹעָ פָּאַקְטָעָן בְּעֻוְוּיוּעָן, אַיִז די טַהְיָעָר פָּעָרְשָׁטָעָהָעָן וּוְהָרָגָט, פָּוֹנְקָט וְיַדְעָר מַעְנָש, וּוְאַס עַס הַיִּיסְטָהָאָס גּוֹטָעָט אָנוּ וּוְאַס עַס הַיִּיסְטָהָאָס שלעכטען טַהָאָט — אַזְּ בִּי זַיִן אַיִז עַנְטְּוֹוִיקָעָל דַּאָּס גַּעְפְּהָאָל פָּוּן מַאָרָאָל.

— — —

די מְוֹרָאַשְׁקֻעַס, די פְּוִינְגְּעַלְעַךְ, דָּעֵר מָוְלוֹוָאוּרָה אָונְ דָּעֵר מְשֹׁקְטְּשַׁר
הַאֲבָעֵן נִיט גַּלְעָזָעַן נִיט קָאנְט, נִיט דָעַם הַיְּלָגָעַן אוִינְגּוֹטָן, נִיט
בְּעַנְתָּחָאמּ, נִיט דְּזַשְּׁאַן סְטוֹאָרָט מִילְּלָה; זֶוּ זַיְמָעָן אָפְּלַו נִיט גַּעַגְאָגָנְגָעַ
אַין חַדְּרָה אָונְ הַאֲבָעֵן נִיט גַּעַלְעָרוֹת קִין חַוָּשָׁ אָונְ דָּאָךְ זַוִּימָעָן זֶוּ, וְאַם.
עַם הַיְּסָטָא אַגּוּטָה תְּהָאָת אָוָן וְאַם עַם חַיְסָט אַשְׁלָעְכָּט טַהָּאָט. זֶוּ
הַאֲבָעֵן דַּיוּלְבָעַ בַּעֲגָרְיוּעָן דֶּעָרְטוֹן, וְאַם דָּעֵר מַעְנָשׁ הַאֲטָם.

וּוֹעֵן מִיר קֶוקָעָן זֶיךְ צֹ בָּעִיטְרָא צֹ דִיְצָעַ פְּאַקְטָעָן, זַעהָעָן מִיר, אָנְ
בָּיְ די מְוֹרָאַשְׁקֻעַס, בָּיְ די פְּוִינְגְּעַלְעַךְ, בָּיְ די מְוִילְוָוָוָוָהָטָן, זֶוּ בָּיְ די
וּוֹלְדָעַ, הַיְּסָטָא אַגּוּטָה זֶאָךְ דָּאָם, וְאַם אִיז גָּוֹט פֶּאָרָר די גַּאַגְּצָעַ
קָאַלְּאַגְּנָיעַ, פֶּאָרָר די גַּאַגְּנָיעַ גַּעַזְעַלְשָׁאַטָּה, שְׁלָעְכָּט הַיְּסָטָא
קָעָן שַׁאַדְעָן די קָאַלְּאָנָעָן, אָדָעָר די גַּעַזְעַלְשָׁאַטָּה, נִיט זֶוּ דַּיְוְשְׁלִיטָעַ-
דָּעַר זַאָגְעָן, אֹנוֹ גָּוֹט הַיְּסָטָא דָּאָם, וְאַם אִיז נַזְצָלָק פֶּאָר אַיְגָעָם. פֶּאָר
דָּעַם אַיְנְדוּוּוֹדְיָאָום, נַיְנָן! גָּוֹט אִיז דָּאָם, וְאַם אִיז נַזְצָלָק פֶּאָר דָּעַר
גַּעַזְעַלְשָׁאַטָּה.

אַלְּאַ דִּי מֶאֱרָאֵל, אָדָעָר די אַיְדָעָן פָּון גַּוְשָׁעָם אָונְ שְׁלָעְכְּתָעָם,
הַאָט גָּאָר נִיט צֹ תְּהָאָן מִיט דָעַר רַעְלָגְיָאָן אָדָעָר מִיט דָעַם גַּעַוִּיסְעָן,
עַם אִיז אַגְּעוֹנָן פָּון דָעַר נַאֲטָוָר, אַגְּטוּרְלִיבָּעָם גַּעַפְּהָילָל — אַגְּנוּתָה-
וּוּנְדִּינְגִּיקִוָּתָם פֶּאָר די עָרָה אַלְּטוֹנוֹגָן פָּון דָעַר גַּעַזְעַלְשָׁאַטָּה.
די רַעְלָגִיאָגְסָ-לַעְהָרָר, די פְּלָאַזְאַטָּהָעָן אָונְ די מֶאֱרָאַלְּיָסְטָעָן הַאֲבָעֵן
אַגְּנָשְׁרִוְעָבָעָן פְּיָעָלָעָן גְּרָאָבָעָן בַּיְכָעָר בַּעַפְּהָהָלָעָן פָּון גָּאָטָן, אַיְבָעָר
גַּעַוִּיסְעָן — אַיְבָעָר אַמֶּאֱרָאֵל, וְאַם די קָלְיָעָן מְוֹרָאַשְׁקָעָתָהָוּט עַמְּזָעָם
אוּמְזָעָם דָעַם גַּאֲנָעָן אַיְנְגַּגָּאָכָעָן אָונְ נַאֲטוּרְלִיבָּעָן גַּעַפְּהָילָהָל, וּוּיְלָל עַמְּזָעָם
פְּוֹצְלִיךְ פֶּאָר די גַּעַזְעַלְשָׁאַטָּה.

די זְוָעַם גַּעַמְּיִתָּהָל, אָדָעָר דַּיְזָעָטָהָן גַּוְצָעָן אָונְ שַׁאַדְעָן, אִיז בָּיְ
די נִירְדְּרִיגָעָטָהָרָעָגְגָר, בָּיְ די הַעֲכָרְעָעָט אָדָעָר מִעהָר עַנְטוּוּי-
קָעְלָטָעָטָהָרָעָגְגָר, בָּרְיְוָשָׁעָר.

בָּיְ די מְוֹרָאַשְׁקָעָס אִיז דְּזָוָעָם גַּעַמְּיִתָּהָל גָּוֹר גַּעַגְעָן די מְוֹרָאַשְׁקָעָס
פָּון זַיְעָר גַּעַזְעַלְשָׁאַטָּה, פָּון זַיְעָר גַּעַטְסָט. די מְוֹרָאַשְׁקָעָס וּוּעָט גַּעַבְעָן
עַפְעָן גָּוֹר אַגְּרַאְשָׁקָעָטָה, פָּון אַיְהָר גַּעַטְסָט, פָּון אַיְהָר גַּעַזְעַלְשָׁאַטָּה, אַ-
פְּרֻעְמְדָעָט מְוֹרָאַשְׁקָעָט אַבְּעָר, אַגְּרַאְשָׁקָעָטָה, פָּון אַנְדָּעָר גַּעַטְסָט, וּוּעָט זֶוּ
נִיט גַּעַבְעָן צֹ עַטָּעָן. זֶוּ וּוּעָט נִיט הַעֲלָפָעָן אַרְבִּיאְתָעָן אַגְּרַעְמָדָעָט מְ-
רַאְשָׁקָעָס אָונְ וּוּעָט אַיְהָר גַּיט אַרְיְגְּלָאַזְעָן צֹ זֶיךְ אִין גַּעַטְסָט אַרְיָין.
די שְׁפָעַרְלִינוֹגָעָ, די וּאֶרְאֶבְיִיטְשִׁיקָעָס, וּוּלְבָעָטָהָרָיְלִעְן זֶיךְ אֲזַוְּיָה
פְּרַיְגְּנָדְלִין, אֲזַוְּיָה בְּרַיְדְּרָלְיךְ מִיט אַלְוָס, וְאַם אַיְגָנָר גַּעַמְּגָנָט, וּוּלְעָן
שְׁלָאָגָעָן אָונְ הַרְבְּגָעָן פְּרֻעְמָדָעָט שְׁפָעַרְלִינוֹגָעָ פָּון אָונְ אַנְדָּעָר אַרְטָה, פָּון

אן אנדער געזעלשאָט, וועלכע זאלען קומען און וועלען מהילגעמען אין זיינער סעודה.

דעֶר טשוקטשי פון איזן שטאמט, איין שבט, בטעראַכט דעם פשוּין-טשי פון אן אנדערן שטאמט, אן אנדערן שבט, אלֿם אָפרעמדערן. אייהם וועט ער ניט געבען צו עסנען; ער וועט אייהם פערקויָען עסנען-זואָרג, דאס הײַסט, ער וועט אייהם אָבגנארען. (בײַ יעדער קוּפַּף אָדער פערקויָפַּמְּוּן דֶּקְּר אִינְגֶּדֶעֲַבֶּן אָבגנְּאַדְּעָן). דעם טשוקטשי אָבגְּעַדְּן זיין שטאמט, זיין שבט, מהאָר ער ניט פּערקויָעָן דאס, וואָס ער האָט אי-בריגס; ער מֹה עַס אייהם געבען; מיט איהם מהאָר עד קיַין רעכְּבָּגָן בְּיַוְתְּ פִּירָעָן. אלּעָם, וואָס אֵינְגֶּרֶת האָט, געהָרֶט צוּםGANZUN שבט.

דעֶר ציוויליזְטער מִיעַשֵּׁ, וועלכער פּערשְׁטָעַת דִּי פּערהָעַלְטָנְעַס צוֹוישׁעַן אַיִּתֶּן דִּי גָּאנְצָעָן מענְשָׁהַיִּת, מֹוֹ דֵּיעַן פְּרִינְצִיפִּס פָּן נְצִעָן אָן שָׂאַדְּעָן פָּערברִידְיאָטָעָן אָן אָנוּרְגָּדְעָן צוּ דַּעְרָן גָּאנְצָעָן מענְשָׁהַיִּת אָן אָפְּלִיאּ זָאֲגָּאָר צָוַּדְּהָעָרָע.

בְּיַי דַּעַם ציוויליזְטָרָעָן מְעַנְשָׁעָן מוֹ דְּיֻתָּם גַּעֲהָלַל, דִּיּוּ אִידְעַע, זְיַן פְּרִעָל בְּרוּיטָעָר, דְּאַסּוּלְבָּעַ גַּעֲהָלַל, דִּיּוּלְבָּעַ אִידְעַע, וואָס דַּעַר אָנוּוֹיְסְּעַדְּרָעָר טשּׁוּקְטָשִ׀י פְּרִעַשְׁטָעַת אַיִּן דַּעַם גַּעֲבָעַן זַיְן פָּן דַּעַם וָאוּרָט, כְּמוֹ זַיְן בְּיַי דַּעַם ציוויליזְטָרָעָן מְעַנְשָׁעָן פְּרִיעָל בְּרוּיטָעָר אָן וָוַיְתָאָר.

אַמַּתָּה, דִּיּוּס גַּעֲהָלַל, אָדְעָר דִּיּוּ אִידְעַע, אִיז זָהָר בָּעוּגָלִיךְ; זִי עַדְעַרְתָּן זַיְן זָהָר אָטָּט, זִי כָּמוֹ צְנוּפָאָסָט וּוּרָן צָוּ פָּערשְׁעַדְעָנָעָ צִיטָעָן אָן צָוּ פָּערשְׁעַדְעָנָעָ אָוּמְשָׁטֶעַדְעָן; אָבָּעָר נֹרְדָּי בָּעַנְרִיָּאָעָ פָּן גַּוּשָׁעָס אַקְּ שְׁלַעַבְּטָעָס עַדְעַרְתָּן יְיךָ; וואָס אַיִּז גּוֹט אָוּנְטָעָר גָּעוּוַיְסָעָ אָוּמְשָׁטֶעַדְעָן, קָעָן זַיְן שְׁלַעַבְּטָט אָוּנְטָעָר אָנְדָּעָר אָוּמְשָׁטֶעַדְעָן; דִּיּוֹנָר אִידְעַע אַבָּעָד, דַּעַר גְּרֹנְדָּ פְּרִינְצִיפִּס; גּוֹט פָּאָר דַּעַר גַּעַזְעַלְשָׁאָטָּט, אָדְעָר שְׁלַעַבְּטָט פָּאָר דַּעַר גַּעַזְעַלְשָׁאָטָּט, בַּלְיַיְתָּט אָן אלְעַ צִיטָעָן אָן אָוּנְטָעָר אלְעַ צִיטָעָט גַּעְזְוּלְבָּעָר.

אַזְיָן צ. ב. גַּעַפְּגִּינְעָן מֵיר בַּי אִינְגֶּגֶעָ וּוֹילְדָּעָ פָּעַלְקָעָר אָמְנָהָג, אָזַי עַסְעַן אַוִּיךְ זְיַיְתָּעָ אַלְשָׁעָ אָן שׁוֹאָבָּעָ עַלְשָׁעָרָן, וואָס קָעָגְּנָעָן שִׁוְן דַּעַר גַּעַזְעַלְשָׁאָטָּט קָיִן נְזַעְעַן נִיטְּ בְּרִינְגְּגָעָן אָן זְיַיְגְּנָעָן נֹרְדָּי אַשְׁאָר זִיךְּ אָן פָּאָר דִּי גַּעַזְעַלְשָׁאָטָּט. אָנְדָּעָר וּוֹילְדָּעָ פָּעַלְקָעָר לְאַזְיָן גַּעַבְּעָן זֹרְדָּעָר עַלְטָעָר — 4 קִינְדָּעָר, דִּי אָנְדָּעָר אַבָּעָר, וואָס וּוּרָן שְׁפַעְתָּעָר גַּעַבְּאָרָעָן, טִוְּטָעָן זַיְן באָלְדָּ נָאָךְ זְיַיְדָּעָגְּבָּרָט.

מֵיר מְזוּעָן זָאֲגָּעָן, אָזַי דָּסַּא אַיִּז שְׁלַעַבְּטָט, נִיט מְאָרְאֵלִישָׁ. לְאַמְּרִיר זִיךְּ אָבָּעָר פָּאָרְשְׁטָעָלְעָן זְיַיְרָאָרְלְאָגְּעָ, זְיַיְרָאָרְלְאָגְּעָן אָן שְׁווּרָעָן קָאמְפְּפָ מִיט דַּעַר נְאָטוּר אָן מִיט זְיַיְרָאָרְלְאָגְּעָן אָנוּ זְיַיְרָאָרְלְאָגְּעָן, אָזַי דַּעַר וּוֹילְדָּעָר האָנְדָּעָלָט אָן דִּיּוּדָּר הַיּוֹצָּה אָזַי אַיִּס דַּעְמוּזְעַלְבָּעָן גַּעַזְיָהָל פָּהָל פָּן נְזַעְעָן אָן שָׂאַדְּעָן זָאֲרָר דַּעַר גַּעַזְעַלְשָׁאָטָּט. ער מֹוֹ מהַאְזָן

איינטש פון די בידעע: ענטוועדע ער זאל לאזען לעבען זינע אלטע אונ-
שוואכע עלטען אונ ער מיט זיין שאAMILICH זאלען אלע צויאמען הונ-
גען, אדרער ער מוי פעריבטען די אלטע אונ שוואכע, ברי די יונגען
אונ שטארקע זאלען קענען לעבען. פון צוויי איבלען מוז ער וועה-
לען דאס לוייכטער, וואס ברעננט נצען פאָר דער געועעלשאָט.

דער בעריהמטער רוסישער ריחענדער מילוכא-מאקלאי, וועלכער
האט פיעלע יאהרען פערבראָקט בי די פאָפּוּאָסּען, אַ ווילד פָּאָלָק אַין
גי גוינעאָ, דערצעהּלט או יוית די מיטאנערן האבען זיך בענצעט בי
זוי אונ האבען זוי דערקלעהּרט, אַז מען טאר די אלטע אונ שוואכע
גייט אויזעסען, ליידען זוי זעהָר פֿיעַל הונגער אַין גויט.

דאָסזעלבּע אַז דער פָּאָל מיט די קינדער, וואס זוי טויטען, זוי
מייען עס מהאנ אומ די איבעריגע קינדער זאלען האבען וואס צו עסען
אן זיין גוצליך פָּאָר די פֿערעוּיגּוּגּן פֿון זיינער געשלעכט, פֿון זיך ענדערן,
אלזאָ, דער בעגירפֿ פֿון גוטעם אַדרער שלעכטום קען זיך ענדערן,
ער קאָן אַגְּנָעָהּמָעָן פֿערשיידענע פֿארמען; די אַידָּעָהּ בליבט אַבר
אִימָּעָד דיזעלבּע, בי די מְוֹרָאָשְׁקָעָם, בי די שפֿערלִינְגָּעָ, בי דעם
מוילווארף אַון בי דעם מענשען.

די אַידָּעָן, די קְרִיסְטָן אַון די מאהאמעדאנדר זאגען: "וּוֹאָס דיָר
אוֹז אַוְנָאַבְּגָּעַנְעָהּם, זֶאָלָסְטְּדוֹדָעָם אַגְּדָעָן נֵוֵט טָהָאָן".
ווען ניט, זאגען זוי וויטער, וועסט דו געהּן אַין גיהנום אַריין.
די מאראאל פֿון די מהיער אַי אַברער פֿיעַל עדעלער, פֿיעַל העכער,
פֿיעַל בעסער. זי זאגט: "טָהָהוּ פָּאָר דָעָם אַגְּדָעָן דָאָס, ווֹאָס
דו ווֹוְילָסְטְּ, אַז אַגְּדָעָרָע זֶאָלָעָן טָהָאָ פָּאָר דיָר".

זי זאגט וויטער:
דאָס אַז נוֹר אָן עַצָּה, אַגְּטָמָר רָאָתָה, וואס אַיך גַּיב דיָר, אַברער
דיוע עַצָּה אַז די פְּרוֹכְּטָ פֿון לאַנגָּע, שׂווערע ערְּקָהָרָנוּגָּעָן, פֿון לאַנגָּע
בעטראָכְטָוּנְגָּעָן אַברער דָאָס לעבען פֿון מהיער, וועלכע לעבען אָן
געזעלשאָטָעָן. דיזעט גַּעֲיַהְל אַז בַּי זוי גַּעֲזָוָאָרָעָן צו גַּעֲזָוָאָוּבָּ
הָיוּט, וויל. אַחֲן דיוען פרינציג קען קיינ געיזעלשאָט ניט בעשטעהּן
אונ קיינ שומ מהיער וואָלט ניט גַּעֲזָוָאָרָעָן צו בעקעמאָפָּעָן
אלע שווועריגקייטען, וואס די גַּאְטָרָה לעגט אַיהָר אַין ווען.
דייזער פרינציג מוי ווערען אַ גַּעֲזָוָוָוָוָהָיִיט בי דעם צוּווּי-

לויזרטען מענשען.
ווי אַזוי מְעָן קען עס מאָכָעָן אַין דעם צוּשָׁמָאנְד, אַין וועלכען די
מענשליבּע געיזעלשאָט גַּעֲגִינְט זיך יעצט אַז אַוְיב מְעָן קען עס אַגָּ-
ווענדען, וועלען מִיר זעהָן אַין גַּעֲכָסְטָעָן קְאָפִיטָעָל.

די אידיעע פון א גוט טהאט אונ א שלעכטער טהאט ליעגט אין
בארקטער פון'ס מענשען. אויף וועלכער שטעהן פון ענטווקלונג זיין
פערשטאנד זאל זיך געיגגען; ווי פערדונקעלט און פערדומט זיינגע
אינטעלעקטיעלע קראטטען זאלען ניט זיין פון אבערגליובען אדרער
פערזענלבען אינטערעס — שטעהנדי און אונגערדענדערליך בליבט אין
איהם דאס געיהיל, די אידיעע, או דאס, וואס איז ניצליך פאר דער
געועלשאָט, און וועלכער ער לעבט, איז א גוט טהאט און דאס,
וואס קען שארדען דער געועלשאָט, איז א שלעכטער טהאט.
פון וואגנון קומט אבער צום מענשען דיעוס געהיל, דיעז אידיעע?
נאך מעהר, מיר ועהען מיילאנען מענשען, וואס האבען א ועהר שוואָן-
בען בעגריף פון דער מענשאָיט; זוי וויסען פון בזען און שארדען גוּה
צז זיינער פָּאָלְקָן, צז זיינער שבט, שטאמט, אדרער גוּה צז זיינער פָּאָמְוּלִיעַ.
זוי איז זיינער קען מען מאכען, או דיזז מענשען זאלען בעסער פָּעָרְשְׁתָּהָן
די אידיעע פון נזען און שארדען פאר די גאנצע מענשאָיט? זוי איז
קען מען זוי אַרְוִיסְרִיסְעָן פון דעם בעגען, ניעדריגען עגאָיזָםָן פון
אנגדיווידואָלִיטעט און איז זוי אַיְנוֹפְּלִיעָסָן דאס געהיל פון סָלִידָאָן.

רייטעט מיט אַלְעַ מענשען?
זיז זראגען האבען בעשעטיגט אלע דענקרע פון אלע צייטהָן;
זוי בעשעטיגען זוי אויך יעט. מיר ווילען זאגען אונזער מײַנְגָּנג און
פָּעָרְשְׁתָּהָן דיעז זראגען פון אונזער שטאנדרפונקט. מיר בעמערקען
דערביי, און אונזער עركלעהרונגען קעגען זיין ניט ריבטיג. מעגליך, או
מיר האבען א טוּות; מעגליך, או אונזער עركלעהרונג איז ניט דער
וואָהָהָהָיָה געמעס. די פָּאָקְטָּהָן בְּלִיבָּעָן אַבָּעָר דָּאָךְ גַּוּעַלְבָּעַ. די אידיעע
ונדרט זיך דָּאָךְ ניט. מיר וויסען, ז. ב., או די פָּלָאנְגְּעָטָעָן אַנְ-
רונטער אויך אונזער ערֶד, דרעעהן זיך אַרְוּם די זוּן. מיר ווילען דיעז
פָּאָקְטָּהָן עركלעהרונג און זאגען דאריבער אונזער מײַנְגָּנג, אויב מיר ערֶד-
קלעהרונג עם ריבטיג, אדרער גוּט, בליבט זיך גאנץ גלייך. דער פָּאָקְטָּהָן
ווערט דורך די אַדְרָעָר יונְג עركלעהרונג ניט געענדערט. די פָּלָאנְגְּעָטָעָן
דרעהן זיך, די ערֶד בעוּנְגָּט זיך און מיר בעוּנְגָּעָן זיך מיט דער ערֶד.
דאָסְעַלְבָּעָ אַז מיט דער עركלעהרונג פון מאָרָאֵל. מיר האבען געוּוּסָע
פָּאָקְטָּהָן אַז געוּוּסָע אַידָּעָן. מיר ווילען עركלעהרונג, געבען צו פָּעָרְשְׁתָּהָן
דייע אַידָּעָן. מיר קעגען א טוּות האבען און אונזער ערקלעהרונג. מיר
קעגען אַיְנוֹגָע בעגריּוּג ניט ריבטיג אוֹלְפָּאָסָעָן, אַבָּעָר די פָּאָקְטָּהָן, די גְּרוּנְד
אַידָּעָ ווּרְטָרָט דָּאָדוּרָט ניט געענדערט. זי בליבט שטעהנדי גַּוּעַלְבָּעַ.

די רעליגיאן זאגט; דאס האט גאט געהויסען מהאן, דערטאָר אויז עס גוט; דאס האט גאט ניט געהויסען מהאן, דערטאָר אויז עס שלעכט. אויב דאס אויז נוצלך, אַדער ניט, געהט אַיהר ניט אָן. דער מענטש מויז מהאן, וואס גאט הייסט. דיעז פֿאלְשׁע בענרוּקְעָן זיינען ניט אַמְּאל וווערט, אָן מען זאל זוי קְרִיטְיוּרָן. לאָמִיר ווֹיְטָר געהן.

די מאָרָאַלְסְּטָעָן, ווי האַכְּבָּס, זאגען: עס אויז דאס געויזן. די גע-יעצע האבען ענטוּקְעָלְטַע אַין דעם מענטשען דאס געהויל פֿון גערעכט אָון אַונְגֶּעֶרְעָכְטַע, פֿון גוט אָון שלעכט. מענטשען האבען פֿון די גְּעַזְעִיצְׁע געלעהַרְנְטַט, אָן דאס דארפַּע מען מהאן אָון דאס דארפַּע מען ניט מהאן, די גְּעַזְעִיצְׁעָהָאַבָּעָן גַּעֲמָאַכְּטַע דעם מענטשען מאָרָאַלְשַׁ.

יעדר דענְקְעַנְדְּרַע מענטש ווועט לייכט אַיְנוּעהָן, אָן דיעז ערקלעהָן רונג אָיו גְּרוֹנְדַּר פֿאַלְשַׁע, ניט די גְּעַזְעִיצְׁע האבען ענטוּקְעָלְטַע אַין מענטשען די אַידְעַע פֿון רעכט אָון אַונְגֶּרְעָכְטַע, ואַנדְרָן די אַידְעַע פֿון נְצְעַן אָון שָׁאָדָען ליעגט צום גְּרוֹנְדַּר פֿון די גְּעַזְעִיצְׁע.

די דיעז אַידְעַע האט געהוילרט צו מאַכְּבָּען גְּעַזְעִיצְׁע. די גְּעַזְעִיצְׁע האבען בענוצט דיעז אַידְעַע צו גְּוּנְסְּטָן פֿון אַיְנוּגְּעָן בעגען די מסעַס; די גע-יעצע האבען אויסגְּבִּיְתָעט דיעז אַידְעַע צו פֿאַלְשׁע צוּקָעָן; די גע-יעצע האבען דיעז נְאַבְּעַלְעַ אַידְעַע פֿערְדָּאַרְבָּעַן אַנְשְׁתָּאָט צו צו ענטוּוּי-קלען צום וואַויל אָון בעטען דער מענטשheit, די גְּעַזְעִיצְׁע האבען די-זעם עדעלע געהויל בעשרענקט, אַיְנוּגְּעַצְוִימָט אָון שִׁיעָר ניט פֿעָרָנִיכְטָעַט, לאָמִיר עס לאָזְעַן, עס אויז אויך ניט וווערטה די מיה דעריבְּעַר פֿיעַל צו רְיַידָעַן.

די יומְלִיטְעַרְיַעַר זאגען, אָן דער מענטש מהוֹט גוֹטָעַס אַדְרָעַ שלְעַ-כטעס נור אוים דעם געהויל פֿון נְצְעַן אַדְרָעַ שָׁאָדָען פֿאַר זַיְד, פֿאַר זַיְן אַינְדוּיְדָאָלְטָעַט. עטווֹאָס וואַהְרָהִיט געהוּנִיט זַיְד אַין דַּיְזְעַר עָרְ-קְלָהְרָוָגָג, גָּאנֵץ וואַהְרָאָר אָיו עס אַבְּעַר דָּאָךְ ניט. מִיר זַעְהָעָן דָּאָךְ מָעַנְ-שָׁעָן, וואָס טְהוּעָן גוֹטָעַס פֿאַר זַיְעַר פֿאַלְקָן, פֿאַר זַיְעַר שָׁטָאמָם, פֿאַר זַיְעַר פֿאַמְּאַלְיַע. מִיר גַּעֲזִינְעָן דָּאָךְ אַין דעם מענטשען אַ געהויל פֿון סְאַלְדָּאַרְוָעַט מִיט זַיְעַנְעַ גַּעֲבָעַנְמַעְבָּשָׁן. לאָמִיר לאָזְעַן אויך דַּיְזְעַר מִינְוּגָג.

וואַונְדָּאַרְבָּאָר! נוֹר די דענְקְעַר פֿון'ס 18-טְעַן יְאַחֲרַהְנוּדָרְעַט האבען געטראָפְּעָן די וואַהְרָהִיט, אַדְרָעַ ווּוְנְגַּסְטָעָן זַיְעַנְעַ זַיְ גַּעַוּעַ ניט ווּוִיט פֿון דער וואַהְרָהִיט. דער בעקאנטער פֿאַלְיִיטְיַשְׁעָר עַקְאַנְאָם, אַדְמָס סְמִיתָה אויז גַּעַוּעַן דער ערְשְׁטָעַר, ווּלְכָעַר האט רִיכְטָג גַּעַטְרָאָפְּעָן, פֿון וואַנְעַן עס קָוָט צום מענטשען דאס געהויל, אַדְרָעַ די אַידְעַע פֿון מאָרָאַל. ער האט דער

ערשטער גערדאתהען, פון וואנגען דיעס געהיל שטאומט און וואם עס אי. אין 1759 האט ער אונגעשריבען א בוך: די מהעאָרֶיעָ פון דעם מאָרָאַלֵּישׁעָן געהיל. דיעס בוך איי פֿיעַל בעסער און שטאומט פֿיעַל העבר, אלס זוֹן ווֹרָק אַיבָּעָר פֿאַלְטִישׁׁעָ עַקְאנַמָּיעָ, דערפֿאָר אַבָּעָר האָבעָן עם די פֿאַפְּאַעַקְעָן פֿאַרְבָּאַטָּעָן; זַיִּהְאָבָּעָן עם נִיט גָּעַלְאָזָּות דְּרוֹקוּן אַוְן בְּיוֹ אַנְּזָן די נֵיעַסְטָע צִימָט אַיְזָן עַס זַעַהְרָה וּוּנְגִיגָּה מַעְנְשָׁעָן בעקאנט געווען.

פאָך — אלס סִמִּיתָה עַרְקָלָעָהָרָת אַיְזָעָן בָּוכְךָ די מאָרָאַל גַּאנְץ אַיְנָ-
מִיר וּעהָן, וְוי אַינְגָּדָר שְׁלָאָגָט אַקְינְדָר. מִיר וּוּיְסָעָן, אַז דעם קִינְד טָהָוָת וּוְהָ, אַז דָּאָס קִינְד לִיְּדָעָת: עַס שְׁרוּיְטָה, עַס וּוַיְינְמָט. אַוְנוּעָל אַיְנְבָּילְדוֹנְגָּס-קָרָאָט שְׁטָעָלָט אַוְנוֹ פְּאָר, וְוי שְׁרָעְצָלְךָ דָּאָס קִינְד לִיְּדָעָת.
מִיר מֵישָׁעָן זַיִּהְאָרִין אַזְוֹן לְאָזָעָן נִיט שְׁלָאָגָעָן דָּאָס קִינְד.
וְואָס מַעְהָרָה די אַיְנְבָּילְדוֹנְגָּס-קָרָאָט פָּוֹן אַמְעַנְשָׁעָן אַיְזָעָן עַנְטוֹוַיְקָעָלְטָה,
וְואָס מַעְהָרָה דַּעַר מַעַנְשָׁאַיִז אַיְזָעָלְגָּעָלְעָהָרָט, אַלְעָן שְׁתָאָרְקָעָר פֿוֹיְהָלָשׁ עַד
דָּעָם שְׁמַעְרָעָן, וְואָס דַּעַר אַנְדָּעָרָר לִיְּדָעָת אַוְן אַלְעָן שְׁתָאָרְקָעָר וּוּעָרָת אַיְזָן
אַיְהָם דָּאָס געהיל צו פֿאַרְהָיְטָעָן, אַז יָעָנָדְרָה זַל נִיט דִיְדָעָן, נִיט צו
דְּרָאַלְאוּעָן, אַז יָעָנָדְרָה זַל לִידְעָן. יָדָעָס מָאָל וּוּעָן עַר וּזְהָתָה, אַז מַעַן
בְּעַלְיְדִיגְט אַיְנְגָעָם, אַז מַעַן טָהָוָת אַיְנְגָעָם אַוְנוּרָעָט, קָרְגָּנָקָט עַס אַיְהָם,
מַעְרְטָעָרָט עַס אַיְהָם, צּוֹוִינְגָּט עַס אַיְהָם צו פֿאַרְהָיְטָעָן דָּעָם, וְואָס מַעַן
בְּעַלְיְדִיגְט, אַגְּזוּנָהָמָעָן זַיִּהְאָרְדָּעָם, וְואָס מַעַן טָהָוָת אַיְהָם אַוְנוּרָעָט.
צּוֹבָמְלַעְבּוֹיִי, צּוֹבָמְלַעְבּוֹיִי, וּוּעָרְטָמָעָן דִּיעָס געהיל, דִּיעָס סְמָפָאָ-
טָהָיָע צָוָם אַנְדָּעָרָן מַעְנָשָׁעָן אַזְוֹן עַנְטוֹוַיְקָעָלְטָה, אַז עַס וּוּעָרָט צָוּ גַעַ-
וּוּוֹיְנְהָיִם.

מיַט דִּיעָס אַזְוֹן פֿיְעָלָעָן אַנְדָּעָרָעָן בְּיַעַנְצְּעַנְדָּע בְּיַושְׁפָיְעָלָעָן עַרְקָלָעָהָרָת
אַדָּאָס סִמִּיתָה דָעָם געהיל פָּוֹן מַאֲרָאַל אַלְס פֿוֹיְשָׁע גּוֹיְהָוּעָנְדִּיגְקִים,
אַלְס נַאְתָּוָר גַעֲזָעָן.
דַּעַר אַיְנְגַּנְדָּר פֿעַלְלָעָר פָּוֹן אַדָּאָס סִמִּיתָה אַיְזָן, וְואָס עַר האָט נִיט
פֿאַרְהָשְׁטָאַגָּעָן, אַז דִּיעָס סִמִּיפֿאַטָּה הָיָע געהיל אַז גַעְוָוָאָגָן-
הִיחַיט אַזְוָן עַקְיוּסְטִירָת בִּי די מהיְעָרָע אַזְוָי גּוֹט וּוּי בִּים מַעְנָשָׁעָן.
נַאְךְ מַעְהָרָה, וּוּעָן מִיר בעַאְבָּאַכְטָעָן דָּאָס לַעֲבָעָן פָּוֹן די מהיְעָרָע,
גַעֲזִינְגָעָן מִיר בִּי זַיִּהְאָרָאָרִיטָעָן, אַזְוָאמָעָנָהָאַלְטָעָן, וְואָס פְּאָר-
זּוּעַצְתָ אַזְוָן שְׁטוֹיְגָעָן. דַעַר אַדְלָעָר צְרוּיְסָט קָלְיָינָע הִיְוְגְּעָל אַז עַסְט
זַיִּ אַוִּיפָּ; דַעַר וּאַלְפָ צְרוּיְסָט קָלְיָינָע חִוָּת אַזְוָן עַסְט זַיִּ אַוִּיפָּ. מַעַן האָט
אַבָּעָר בעַאְבָּאַכְטָעָן, אַז דַעַר אַדְלָעָר מִיטָן וּאַלְפָ מַאֲכָעָן צְחוּמָעָן אַיְגָד
אוִיפָּ אַזְוָן אַנְטִילָּאָפָע (אֹזָא מִין חַיָּה), דַעַר יָגָט וּפָוֹן דַעַר הַוִּיךְ אַזְוָן דַעַר
אַנְדָּעָרָר יָגָט זַיִּ אַוִּיפָּ דַעַר עַרְד, בֵּין זַיִּ וּוּעָרָט מִיעָד אַזְוָי צְרוּיְסָעָן

זי בירע. דאגונגען האט מען ווידער בעאָבאָכטעט, זיך איניגע פונגעל
פֿערַאיִינְיגּעַן זיך מיט קְלֻעַנְגָּרָעַ חֵוֶת אַין וּאוֹרְגָּעָן זיך אַיְגָּעָר דַּעַם אַנְדָּעָן,
גַּיבָּעָן זיך צִיכְבָּעָס, וּוֹן דָּעַר שׁוֹנוֹאַ קּוֹמֶט.

אלּאָ, סָלְלִידָאָרִיטָעַט, צְוֹאַמְעַנְהַאֲלָתָעַן, זיך הַלְּפָעָן אַיְגָּעָר דַּעַם
אַנְדָּעָן אַיְוֹ אַגְּזָעַן פָּון דָּעַר גַּאֲטוֹר, אַגְּזָעַן, וּוּלְכָבָעַס מַאֲכָתְּ פָּעָר-
שִׁיעַדְעַנְעַח חֵוֶת גַּלְיַיך אַיְן דַּעַם קְאַמְפָּקְ גַּעֲגָעַן דַּי פֿינְדְּלְכָעַ אָוּמְשָׁטָעַן-
דָּעַן, מִיט וּוּלְכָעַזְוּיר עַקְוִיםְתָּעַנְצַׂן אַיְזָוּמְגָּעַבָּעַן. וּוֹאָס מַעְהָר דַּיּוּס
גַּעַטְהַיל פָּון סָלְלִידָאָרִיטָעַט אַיְזָעַנְטוּקְעַלְט אַיְזָאַירְגָּעָנְדָר וּוּלְכָבָעַר גַּעַט-
זַּעַלְשָׁאָקְט — פָּון טַהָּירָעַ אַדְעָר פָּון מַעְנְשָׁעַן — אַלְצָן מַעְהָר עַנְטוּקְעַלְט
זיך דַּי עַנְדָּרְגָּעַ אַבָּן דָּעַר מַוְתָּה אַיְן דַּי מִיטְגְּלִידָעַר פָּון דָּעַר גַּעַזְעַלְשָׁאָקְט,
אַלְצָן מַעְהָר אַיְוֹ זַּיְבָּעָר זַּיְעָר פְּרָאָגְרָעָט, דָּאָגְעָעָן, וּוֹאָס וּזְעַנְגָּעָר אַיְגָּעָר
גַּעַטְהַיל אַיְזָעַנְטוּקְעַלְט אַיְזָאַירְגָּעָנְדָר זַּעַלְשָׁאָקְט — וּוֹאָס וּזְעַנְגָּעָר אַיְגָּעָר
אַיְזָזְבָּעָר, אַיְוֹ דָּעַר אַנְדָּעָרְגָּעַ וּוּעַט אַיְתָם הַלְּפָעָן אַוְן שְׁטִיצָעָן, אַלְצָן
שַׁוְּאָכָעָר וּוּרְטָט דַּי עַנְדָּרְגָּעַ, דָּעַר מַוְתָּה זַּיְגָּטָט גַּעַת
צַּו גַּרְנְד.

לְאַבְּסִיר זיך פֿאָרְשְׁטָעַלְעָן, אַז דַּיּוּס גַּעַטְהַיל פָּון סָלְלִידָאָרִיטָעַט האַט
זיך אַיְזָעַנְטוּקְעַלְט פָּון טַהָּירָעַ יַהְרָעָן עַנְטוּקְעַלְט אַיְזָאַירְגָּעָנְדָר,
אַיְזָעַנְטוּקְעַלְט גַּעַזְעַנְגָּהָיִת, אַיְזָעַנְטוּקְעַלְט גַּעַזְעַנְגָּהָיִת
דָּעַרְן אַוְן מִיר וּוּלְעָלָן פֿאָרְשְׁטָעָהָן, אַז דַּי מַאְרָאָל אַיְזָזְבָּעָר זַּיְאָזְנִיתָה-
זַּוְּנְדִּינְגִּיקִיט, זַּוְּנְדִּינְגִּיקִיט, זַּוְּנְדִּינְגִּיקִיט, זַּוְּנְדִּינְגִּיקִיט
אוֹרוֹאָכָעַ פָּון מַאְרָאָל. וּוֹעַן מִיר בעאָבאָכָעַן דַּי טַהָּירָעַ, וּוֹעַן מִיר קָרְ-
קָעָן זיך צַּו זַּיְעָר לְעָבָעָן — נִיט זַּוְּנְדִּינְגִּיקִיט, זַּוְּנְדִּינְגִּיקִיט
זַּוְּנְדִּינְגִּיקִיט, זַּוְּנְדִּינְגִּיקִיט, זַּוְּנְדִּינְגִּיקִיט, זַּוְּנְדִּינְגִּיקִיט
דָּעַר פְּרִינְצִיפְּ: בַּעַהֲנֵד עַל יְעַבָּס אַזְזָוִי, זַּוְּנְדִּינְגִּיקִיט, זַּוְּנְדִּינְגִּיקִיט
מַעַן זַּאֲלִידִיך בַּעַהֲנֵד לְעַן; טַהָּוּ קְאָר יְעַנְעַם דָּאָס, וּוֹאָס
דוֹ וּוֹילְסָט, אַז יְעַנְבָּר זַּאֲלִטְחָאָן פֿאָרְ דַּיְרָה.
וּוֹאָס מַעְהָר מִיר שְׁמוֹדְרָעָן דַּי וּוּלְטָט פָּון דַּי טַהָּירָעַ; וּוֹאָס מַעְהָר
מִיר בעקענען זיך מִוט וּיְעָר מַאְרָאָל, אַלְצָן מַעְהָר קְוּמָןְ מִיר צַּו דָּעַר
אַיְבְּרַצְיְוָנָגָג, אַז דַּיּוּס גַּעַטְהַיל פָּון סָלְלִידָאָרִיטָעַט, פָּון צְוֹאַמְעַנְהַאֲלָ-
טָעַן, פָּון הַלְּפָעָן אַוְן שְׁטִיצָעָן אַיְגָּעָר דַּעַם אַנְדָּעָן האַט אַיְזָוּמְגָּעַבָּעַן
זַּוְּנְדִּינְגִּיקִיט גַּעַשְׁפִּיעַלְט דַּי גַּרְעַסְטָעַ רָאָלָעַ, אַיְזָזְבָּעָר פָּון דַּי נַוְתָּה-
זַּוְּנְדִּינְגִּיקִיט בַּעַדְגְּנוּגְעַן פָּון זַּיְעָר עַנְטְּוּיְקָלְגָּג.

V.

דיעו מאראאל, דיעום געהיל פון סאלידאריטעט אין קיין מאל ניט אויגגעשלאַסען געווארען, האט קינמאָל ניט אויגגעהערט אין דער גע-
ועלשאָט. אָפִילו אַין די דונקעלטשׂ צייטען פון קנעכטשׂ אָט אַן ער-
בידערונגען, ווען ריבזוכט, אויסביבויטעררי אַן העררשׂוּסֶט ווילען אֹנו-
טערדרירקען דיעום געהיל, בליבט ער דאָך איינגעווֹאָרץעלט אַין דער
מאָסֶע אַן מֵעַן דָּאָרָך ייְנָר גַּעֲבַעַן אַיְן שְׁטוּם, אָום זֵזָל אָוּוֹשְׁטעהָן
געבען אַיהָרָע אָונְגָּתְּדָרִיקָר, דיעום שְׁטוּם, דיעום אָוּהָוּקָעָן פון דָּעַם
נאָטְרוֹגָעָהָיָהָל-מאָרָאָל הַיִּסְטָה: רָעוֹאָלְצִיאָן, אַין דער גַּאנְצָעָר עַנְטוּיקָלוּגָט
געשיַּכְּטָע פון מהְיִיעָרָע אַן מעַשְׁעַן צִיהָת זַיְקָדַיעָמָדָאָל, וַיְיַיְדָר דָּרְיוּ-
טעָר פְּאָדִים אַין אלְעָ שְׁטוּם פון דער עַגְּלִישָׂעָר פְּלָאָטָע. אָט אַיְזָעָר
דאָכְטָמָט זַיְקָרְשׂוֹאָנְגָּדָעָן, מֵעַן זַעַחַת אַיְהָם גָּאָר נִיט; די שְׁטוּם זַיְנָעָן
קָעָרְשָׂמִירָט, שְׁוֹאָרָץ גַּעַוְאָרָעָן, גְּרָן גַּעַוְאָרָעָן פון לאָנגָ לְיִעָבָעָן אַין וַואַ-
סָעָר, צְוַשְׁנִידָעָט נֵר דָעַם שְׁטוּם אַיהָר גַּעַנִּינָט אַין דער מִיט דָעַם
רוֹיטָעָן פְּאָדִים. דער מְעַנְשָׂ קָעָן נִיט אָרָאָבוֹאָרְקָעָן פון זַיְקָדַיעָמָע גַּע-
פִּיהָלָ, ער זֵזָל אָפִילו ווּלְעָן. עַס אַיְזָאָן נָאָטְרוֹגָעָהָיָהָל, וַיְיַיְדָר חֹושָׁ
הַרִּיתָ, אָדָעָר דער חֹושָׁ הַמִּישָׁוֹשָׁ.
די רָעְלִיגָּאָן לעַהְרָנָט אָוִיךְ דְּיוּזְלָבָעָ מאָרָאָל. זֵזָל אָבָעָר אוּסָט-
צְוַיְּטָעָן דִּיעָם גַּעַהְיָהָל. זֵזָל זַוְכָּט אָוִיסְצּוּפּוֹצָעָן אַיהָר סָהָוָה מִיט דָעַם
מאָרָאָל, אָום זֵזָל בָּטָעָר צָו פָּרָקְוִיְּהָעָן אַן לִיכְתָּעָר אָבְצּוֹנָאָרָעָן דָעַם
אָנוֹנוּסְעָנָדָעָן. זֵזָל פְּרָעָדִיגָּט די מאָרָאָל צָו גַּוְנְסָעָן פוןָם רַיְכָעָן, פוןָם
שְׁטָאָרָקָעָן, פוןָם זַיְעָגָר.

ווען מֵרָעְלִיגָּאָן דְּיוּזְלָבָעָ מאָרָאָל, זֵזָל גַּעַוְעָצָעָ, די אלְעָ אלְלָשָׂעָ אַונְ-
פּוֹלוּעָ פָּרָמְרָעָן, אַיְזָעָן ווּלְבָעָ מֵעַן האָט אַיְנְגָּעוֹוַיְקָעָלָט די מאָרָאָל אָום אַונְ-
אוֹיסְצּוּפּיְּטָעָן, דָּאָן בְּלִיבְט אַונְזָוְאָרְדָּה, וְאָסָט האָט זַיְקָ-
וּקְעָלָט אַיְן מְעַשְׁעָן, וַיְיַיְדָר דָעַם מָאָרָאָל שְׂוִוָּיְנְגָּדָעָר יְאָהָרָעָן.
אֲבָלְיִקְעָנָעָן דָעַם מָאָרָאָל שְׂוִוָּיְנְגָּדָעָר זְוִינְגָּדָעָר, וְאָסָט די רָעְלִיגָּאָן
אַונְזָוְאָרְדָּה אַיְהָם בְּעַנוֹצָט צָו זַיְעָרָעָ צּוּוֹעָקָעָ, אַיְזָעָר וּוּידָעָרָוָם
אַנְזָוְאָרְדָּה, פּוֹנְקָט וַיְיַיְדָר אַיְיךְ זֵזָל זַגְעָן, אַזְעָן דָאָרָךְ זַיְקָ נִיט ווּאַשְׁעָן.
וּוְילָ דָעַר קָאָרָאָן הַיִּסְטָה זַיְקָ אָלָעָ טָבָגָ ווּאַשְׁעָן; אַזְעָן דָאָרָךְ עַסְעָן
מִיטָּ טְרִיבְּנִין פָּעָרְפָּעָטָעָ שְׂוִוָּיְנְגָּדָעָר, דָעְרָאָר וְאָסָט דָעַר הַגְּיָעָ-

ニסט משה האָט עַרְבָּאָשָׁעָן צָו עַסְעָן שְׂוִוְינְגְּפָלִישָׁ.
וְאָסָט לעַהְרָנָט אַונְזָוְאָרְדָּה, וְאָסָט זַאָגָט: "בְּעַהְאַנְדָּעָל יְעֻנְעָם אַזְוָיָּה,
וַיְיַיְדָר דָעַם גְּרָנְדָּר פְּרִינְצִיךְ פוןָן אָנְאָרְכִּיזָמוֹס, דָעַר אָנְאָרְ-
שְׁטָעְנְדִּיגָּע גְּלִיבְּהִיָּת, דָעַם גְּרָנְדָּר פְּרִינְצִיךְ פוןָן אָנְאָרְכִּיזָמוֹס, דָעַר אָנְאָרְ-
כִּיסְט וְוְילָ נִיט, אַזְעָן זֵזָל אַיְבָר אַיְהָם הַעֲרָשָׁעָן. הַיִּסְט דָעַן דָאָס נִיט,

או ער ווילען איבער קינעם ניט הערשען? מיר ווילען ניט זיין אַבגען-גאָרט, מיר ווילען, או מען וועל אונז שטענדייג זאגען די וואָהראַהייט און-מיר זאגען יונגעם די וואָהראַהייט; מיר ווילען ניט, או מען זאל בײַ אונז אָוועקרוביבען די פֿרוכט קֿון אונזער אָרְבִּיט, דערמיט דערקלעהרען מיר, או מיר ווילען ניט צונעהמען ביַי יונגעם די פֿרוכט קֿון זיין אָרְבִּיט,
די פֿאַלשטענדייגע גלייכהיט אָן דער טהיער וועלט אָן די פֿאַלנְגָע
דערפֿון, די סָאלְדָאַרְטָעֵט, אַיִו די מָעְכִּיגְסָטָע וּאֲקָעַ, מיט וועלבע
ויי קָעְמֶפֶּהעַן פֿאַר זִיעַר עַקְיוּסְטָעַן; גָּלִיכְהִיט אַיִו גַּעֲרַעְטִינְקִיט.
מיר זיינען אָנְאָרְכִּיסְטָעַן. מיר ערקלעהרען, או מיר ווילען, דאס אָב
דערע זאלען אונז בעהאנדרלען גלייך, ווי זי ווילען, או מיר זאלען זוי
בעהאנדרלען; פֿאַלְגָּלִיך, ווילען מיר בעהאנדרלען אַנדְרֶע אָזִוי, ווי מיר
וילען, או זוי זאלען אונז בעהאנדרלען. מען זאל געגען אונז קִין גַּע-
וֹאַלְדָּ נִוְתְּ גַּעֲבָרוּבִּיכָּעַן, קִין פֿאַלְשָׁקִיט, קִין בעטרוג, קִין שׂוֹינְדָּל, אָזִוי
וּיְמִיר ווילען געגען אַנדְרֶע ניט גַּעֲבָרוּבִּיכָּעַן קִין בעטרוג, קִין שׂוֹינְדָּל.
גלייכְהִיט—געַרְעַטְמִיגְקִיט דאס אַיִו אָנְאָרְכִּיסְטָעַן. מיר ערקלעהרען קָרְיעַג
ניט נוֹר די דָּרְיַאִינְגִּיקִיט קֿון: גַּעַוזָּן, רַעַילְגִּיאָן אָן אַוִּטְאָרִיטָעַט, זָאנְ-
דערן אלְעַט, ווֹאָס אַיִו פֿאַלְשָׁה, אלְעַט ווֹאָס אַיִו אָנוּגָעַרְעַט, אלְעַט ווֹאָס
איַו פֿאַרְדָּאָרְבָּעַן, אלְעַט ווֹאָס אַיִו ניט גלייך.

איינְגַע וועלען אונז פֿרְעַגָּען; ווי באַלְד, אוֹ יעַנְגַר זאל אַיִיךְ בע-
האנדרלען אָזִוי, ווי ער אלְיַין וויל בעהאנדרלעט וווערען, תאָ פֿאַרְוֹוָס גַע-
ברוֹיכָת אַיהָר גַעְוָאָלָד; פֿאַרְוֹוָס בעונֶצֶת אַיהָר דִּינְגַּמִּיט אָן באַמְּבָעַן?
פֿאַרְוֹוָס הָאָט אַיהָר דִּעְרַתְרַגְּעַט אלְעַקְסָאַנְדָּר II? ווֹאָלְט אַיהָר
דעַן גַעְוָאָלָט, אוֹ מען זאל אַיִיךְ אָזִוי בעהאנדרלען?
אונזער ענטֶהָעָר אַיִו אִינְגָּאָךְ; יָא! לאֹ מען אָנוּ דִּעְרַתְרַגְּעַן אָנוּ,
ווען מיר זעלען ווערן אַיסְבִּיטָעָר אָן אָונְטְּעַדְּרִיקָעָר. מיר זאגען אָנוּ
ערעַ קִינְדָּר אַין דָעַם טָאג, ווֹאָס אַיִיךְ וועל ווערן אָן אַיסְבִּיטָעָר, אָ
בעטרוֹגָעָר, טוֹיטְמִיךְ אָהָן רַחְמָנוֹת! יָא, טוֹיטָעָט אָנוּ, שַׁיעַסֶּט אָנוּ,
הִינְגַּט אָנוּ, ווען מיר וועלען גַעַהְן בעטרוֹבָעָן די זולָט אַדְרָר די אַינְ-
דִּיאָנְגָּר אַיִן אַמְּעָרִיקָא. פֿעַרְנִיכְטָעַט אָנוּ מִיט בָּאַמְּבָעַט, מיט דִּינְגַּמִּיט,
ווען מיר וועלען בעטרוֹבָעָן אָן אָונְטְּעַדְּרִיקָעָן אַרְמִיעָרְבִּיטָעָר.

אָ פֿאַלְנִישָׁעָר דָקְתָּאָר, אָ גַּרְוִיסָּעָר גַעַלְעַהְרַנְטָעָר אָן אָ נְאַבְעַלְעָר
בָּאָרְאָקָטָעָר, וועלבען די רְוִיסְיָעָר טִירָאָנִי הָאָט פֿעַרְשִׁיעַקְט קִין אִירְקוֹטָסָק,
איַו אַמְּאָל גַעְבִּיסְעָן גַעְוָאָרָעָן קֿון אָ מַשְׁגַעַןְגָעָם הָונָד. ער הָאָט צָוּ
געַרְעַנְט די ווֹאָנד אָן הָאָט גַעְמִינְט, אוֹ זַיְוָעַט זִיךְ פֿעַרְחַיְלָעָן.
איַו עַטְלִיבָעָר ווֹאָכְעָן אַרְום הָאָט ער בעטְרָקְט, אוֹ דָס אָרט, ווֹאָו דָעַר

ביס איז געועען, האט אַנְגַּעַהוֹבָעַן צוֹ שְׂוּעָלָעַן. אלט דָּקְטָאָר האט ער פֻּעַרְשְׁטִיאָנָעַן, וואס דאס איז. ער איז צוֹגְעַלְאָקְעַן צוֹ זַיְנְגַּעַם אַ קְרִינְדָּה, אויך אַ דָּקְטָאָר אָנוֹן האט אַיְהָם גַּעֲזָגָטָן — גַּיבּ מִיר גִּוּטָה, שְׁנָעַל! זַעַחַטְתָּה דָו, וּזְמִינְןּ הַאֲנָדֵר אָיז אַנְגַּעַהוֹשָׁוָאָלָעַן? מִין בְּלוֹט אַיז פֻּעַרְגִּינְקְטָעַטָּה, אַין אַ פָּאָר שְׁעהּ אַרְומָוּ וּוּלְאַידְוּרָן מִשְׁוֹגָעָ, אַידְוּ וּוּלְבִּיסְעָן, אַידְוּ וּוּלְשָׁאָדָעָן מַעַשְׁעָן, גַּיבּ מִיר בְּעַסְעָרָן שְׁוֹן אַ בִּיסְעָלָן סְפִּרְכִּינְן אָיז אַידְוּ וּוּלְבָאָלְדָה שְׁטָאָרְבָּעָן.

ער האט גַּעַתְּהָלָטָן, אָזֶן ער וּוּרְטָמָט אַ שְׁלָאָגָן, ער האט גַּעַבְעַטְעָן מַעַן זָאָל אַיְהָם טַוִּיטָעָן.

דָּעַר אַנְדָּעָר דָּקְטָאָר האט אַבְּעָר גַּעַרְעַבְעַנְטָן, אָז מַעַן קָעָן נָאָךְ הַעַלְּפָעָן, ער האט אַיְהָם גַּעַנְגַּבָּעָן פֻּעַרְשִׁידְעַבָּעָן מִיטָּלָעָן. עַמְּ האט אַבְּעָר קַיְיָן זָאָךְ גַּעַהְאָלְקָעָן. ער אָיז גַּעַוּזָעָרָן מִשְׁוֹגָעָ, מַעַן האט אַיְהָם גַּעַמְּהָוָת בִּינְדָעָן. אַין דִי מִינְגַּוְתָּעָן וּוּסָם אַיְהָם אַיְוֹזָעָרָן לִיְכְּטָעָר, האט ער עַטְּלִיכָּעָ מְאָלָה וּוּיְטָעָר גַּעַבְעַטְעָן, מַעַן זָאָל אַיְהָם גַּעַבְעָן גִּוְטָה. מַעַן האט אַיְהָם אַבְּעָר נִיגְגַּבָּעָן אָזֶן ער אַיז גַּעַשְׁטָאָרְבָּעָן אַין שְׁרַעְקְלִיכָּעָ שְׁמַעְצָעָן, מִיר וּזְאָלְטָעָן גַּעַקְעַנְטָן בְּרַעְגְּגָעָן טְוִוְּזְנְדָעָ אַזְיְלְכָעָ פְּאַקְטָעָן וּוּלְכָעָ בעַוְוּזָעָן, אָז דָעַר עַהְרְלְכָעָר מַעַשָּׁה וּוּלְיָ בְּעַסְעָרָ שְׁטָאָרְבָּעָן, אַיְידָעָ צוֹ וּוּרְעָרָן אַ גַּעַתְּהָלָטָן אָז אַשְׁאָדָעָן פָּאָר אַנְדָּעָרָ מַעַשָּׁהָן.

אוֹסָם דָּעַרְעַלְבָּעָר אַוְרְאָכָעָ טַוִּיטָעָן מִיר דָעַם טַרְאָן אָזֶן זַיְבָּעָר, אָז אַנְדָּעָר וּזְאָלְטָעָן אַיְהָם אוֹיךְ גַּעַטְוִיטָעָט, וּוּיְילָר שָׁאָדָעָט דָעַר גַּעַוּלְשָׁאָטָט. סָאָהָיָ פֻּעַרְאָוּסְקָאִיאָ אַין אַיְהָרָעָ פְּרִינְדָעָ הַאֲבָעָן גַּעַטְוִיטָעָט אַלְעָ-קְסָאָנְדָעָר דָעַם II טָעָן. דִי מַעַנְשָׁהָיוֹת אָזֶן אַלְגָּעְמָיָן אַיז גַּעַנְגָּעָן בְּלָטָט. פֻּעַרְגְּנְסְגָּעָן; דִי מַעַנְשָׁהָיוֹת דִי רַוְּמִישָׁעָ מַוּשִׁיקָעָם פָּן שְׁקָלָאָהָרָיָי — דָעַבָּן נָאָךְ האט דִי מַעַנְשָׁהָיוֹת סִימְפָּטְיוֹרָת מִיטָּה נִיהְיָלִיטָעָן.

פָּאָרוֹאָסָם? נִיטָוּלָה זֶה האט אַוְיְסְגָּעָרְגָּוּנָעָן, אָז דָעַר טַוִּיטָמָן קָזָן אַלְעָ-קְסָאָנְדָעָר דָעַם II-טָעָן אַיז גַּעַוּעָן נִיצְלָךְ, אַנְדָּעָרָן וּוּיְילָר זַיְוִיסָם, אָז סָאָ-פְּיָאָהָיָ פֻּעַרְאָוּסְקָאִיאָ מִיטָּה אַיְהָרָעָ פְּרִינְדָעָ הַאֲבָעָן עַמְּ גַּעַטְהָאָן בַּיְתָמָם צוֹ וּוּרְעָן פָּן דָעַם מָאָרָדָה; זֶה הַאֲבָעָן עַמְּ גַּעַטְהָאָן בַּיְתָמָם צוֹ בְּעַקְסָמָעָן מָאָכָט אָזֶן צוֹ הַעֲרָשָׁעָן — נִיּוֹן, סָאָהָיָהָ פֻּעַרְאָוּסְקָאִיאָ אַין דִי נִיהְיָלִיטָעָן וּזְאָלְטָעָן פָּאָר קָיְיָן זָאָךְ אַין דָעַר וּוּלְטָמָגּוּת גַּיְתָּהָן טְרַאָנָעָן — זֶה הַאֲ-בָעָן עַמְּ גַּעַטְהָאָן אַוִּים הָאָס צוֹ אַ טַּרְאָן — אַן אַונְטָעְרָדְרִיקָעָר פָּן מַעַבָּן-שָׁעָן — אַוִּים הָאָס, וּוּלְכָעָר גַּעַתְּמָת בַּיְזָה צוֹ זְעַלְבָּסְטְּהַעַרְאָכְטָוָג, בַּיְזָה אַין טָוִיט. זֶה הַאֲבָעָן גַּעַהְאָט דָאָס רָעַכְתָּ צוֹ טַוִּיטָן, האט מַעַן אוֹיפָה זֶה גַּעַ-זָּגָטָה, אַזְוִי וּזְזִי מַעַן האט גַּעַזְגָּט אַוִּיךְ לְאוֹיעַזְמִישָׁעָל. זֶה האט דָאָס רָעַכְתָּ צוֹ רַוְּיְבָעָן; אַדָּעָר וּזְזִי מַעַן האט גַּעַזְגָּט אַוִּיךְ דִי נִיהְיָלִיטָעָן וּוּלְכָעָר הַאֲבָעָן גַּעַלְעַט מִיטָּה רַוְּקָעָן בְּרוּוּט, הַאֲבָעָן גַּעַלְיָטָעָן הַוְּנָגָעָר

און נויטה, ווען זי האבען אונטערגערגראָבען דאס שאָץ-אמט (קאיונאָטשיין-סְטוֹוֹאַ) אין קישינעוו, אום צו פֿערווענדען דאס געלד אויף פראָפָאנְגָאנְדָאָ: — זי האבען געהאט דאס רעכט צו גַּנְבַּעַנְעָן. אין אָזֶעלכּעַ פֿעַלָּעַ אָזֶעְוָאָלָט—רעכטן; אין אָזֶעלכּעַ פֿעַלָּעַ אָזֶעְרָוִיךְ פֿן דִּינָאָ. מיט אָון באָמְכָּעַט—מַאֲרְאַלִישָׁ.

מיר האבען גערעדט בי אָהָער פֿן זַאֲכָעַן וואָס דער מענש טהוֹת בעוואָסְט, אַיבְּערְלְעֵגָט, בעקְלָהְרָט, עַס וַיְיַעַן אַבְּעָר דָאַ פֿיעַלָּעַ זַאֲכָעַן. וואָס דער מענש טהוֹת אָונְבָּעוֹאָסְט.

מיר האבען געכְטָעַן אַלְיַיְן אַרְוִיסְגַּנוּמוֹן דַי קַנְעָפְלָעַךְ פֿן אָזֶנוּרָה העמד. מיר שטעעהן אויף אין דער קָרִיה אָון וּבְכָעַן מִיט דער האָנד די קַנְעָפְלָעַךְ. מיר טהוֹעַן עַס אָונְבָּעוֹאָסְט, מַעֲכָאנְיָשׁ, זַוי אַ מאַשָּׁן. דאס אָזֶעְוָאָלָט אָזֶעְרָוִיךְ פֿן אַ אָונְבָּעוֹאָסְטָעַ טהאָט, אַבְּעָר אָזֶנוּרָה גַּאנְצָעַט דַעַבָּעַן, אָזֶנוּרָה רַעַדָּעַן, אָזֶנוּרָה בַּיּוֹ וּוּרְעָעַן, אָזֶנוּרָה זַעַר קַנְיִיטְשָׁעַן מִיט די בַּרְעָמָעַן—אַלְעַטְמָה יְהִינָּן מִיר אָונְבָּעוֹאָסְט. מיר האבען עַס אַ יְרֹוּשָׁה פֿן אָזֶנוּרָה עַלְטָעָרָן—וָאָס זַוי וַיְיַעַן דַּארְט גַּעַן, וְעַן, מענשען אַדְעָר אַפְּעָן. — בעטָא אַכְטָט דַעַם מענשען וְעַן ער וּוּרְעַט אָין כְּעַם אָון די חִיתָּה, וְעַן זַי וּוּרְעַט בַּיּוֹ אָון אַיהֲרָה וּוּשְׂטָט גַּעֲנִינָעַן צְוִישָׁעַן בַּיְדָעַן זַעַל עַהֲנִילְקִיָּת.

די בעזְיהָוָנָגָעָן צְוִישָׁעַן אַיִן מענשען צּוּם אַנְדָּעָרָן וּוּרְעַט אָוֹרָק מִיט דַעַר צִיְּטָמָא גַּעֲוָאוֹנִיהִיט אָון דַעַר מַעַנְשָׁן, וואָס האָט זַיךְ צַוְּגָעָאִיגָּנְעָט פֿיעַלָּעַ מַאֲרְאַלִישָׁע גַּעֲוָאוֹנִיהִיטָעָן, שְׁטָעָהָט גַּעַוִוִּים פֿיעַלָּעַ הַעֲכָעָר, אַלְסָט דַעַר פֿרְוּמָעָר צְבֻּעָאֵיקָה, וּוּלְכָבָעָר טהוֹט אַ גַּוְטָעָזָךְ דַעְרָאָרָה, וואָס ער וּוּלָיָהָאָבָעָן אַ שְׁטִיקָה גַּן עַדָּן.

טהָאָן פֿאָרָעָם דַי זַאֲכָעַן, וואָס אַיךְ וּוּלִילָה, זַי יְעַנְעָרָה זַאלְתָּהָאָן פֿאָרָמִיר, וּוּרְעַט בַּיִם מַעַנְשָׁעָן, זַי בַּיִם די חִיתָּה אַ גַּעֲוָאוֹנִיהִיט. דַעַר אַמְתָה מַאֲרְאַלִישָׁעָר מַעַנְשָׁן קְלָהְרָט גַּאֲרָנִיט, ער לְעַטְמָה זַיךְ נִיט אַיבְּרָעָ: זַאלְאַיךְ עַס טַהָּאָן פֿאָרָעָם, אַדְעָרָנִיט? — ער טהוֹט עַס, וּוּלְיָהָר אַיזְיָה אָזֶוִוִּי גַּעֲוָאוֹנִינָט. ער מוֹעֵד עַס טַהָּאָן, אַזְיָה זַי וּרְמָזָה לְאָכָעָן וְעַן יְעַנְעָר זַאנְטָא וּזְיךְ.

די רַעְלִינִיאָן וּוּלִיל מִיט גַּעַוָּאָלָד מַאֲכָעָן דַעַם מענשען מַאֲרְאַלִישָׁ, זַי סְטוֹרָאַשְׁעָט אַיהם מִיט אַגְּהָנוּם אָון דַאְדוֹרָךְ מַאֲכָט זַי אַיהם אָונְמַאֲרְאַלִישָׁ. דָאָס גַּעַוָּעַץ זַאנְטָה: זַי מַאֲרְאַלִישָׁ, אָון אַיִטְמָוּעָט מַעַן דִּיךְ אַרְעַסְטְּרָעָן, מַעַן וּוּעַט דִּיךְ שְׁמַיִּיסָעָן, מַעַן וּוּעַט דִּיךְ שְׁלָאָגָעָן. דָאָס גַּעַוָּעַץ מַאֲכָט דַעַם מַעַן-שָׁעָן אָונְמַאֲרְאַלִישָׁ. דָאָס וּתְהָעָן מִיר אָין דַעַר הַיְנַטְּגָעָר גַּעֲוָלְשָׁאָטָה. מִיר אַבְּעָר זַאנְגָעָן: *טָהָה וָאָס דַו וּוּלְסָטָה, טָהָה זַי זַוְיָה דַו וּוּלְסָטָה. קוֹק נִיט אַוִּיפְטָה קִיְּן אַוִּיטְאַרְיִיטָעָט, הַאָבָּפְטָה קִיְּן זַאֲרָפְטָה קִיְּן מִוָּרָא נִיט,

קינגער קען דיך ניט צויבגען, ציינער קען דיר ניט הייטען, וויל מיר זיין-
בען איבערצייגט, איזו אומען מהער די מענשען וועלען ווערטן אויזגעלעהרטן,
וואס מעהר ווי וועלען פון זיך אראבווארפען די אלטטע קיטטען, אליך מעהר
וועלען זיך האנדעלען און טהאן נאר דאס, וואס איז ניצלאך פאר דיז בע-
זעלשאָט, מיר קענען העכשעטנען און עצה געבען, מיר קענען זאגען
איינעם: מיר גיבען דיר און עצה, זאלסט איזו און איזו טהאן. געינטסוו
עם פאר גוט, מהו עס, מיר זעהען, אינגעראַזיט אינגעבעיגען, די ברוטט
גביגען און די לונגען ווערטן צוֹאמָעָנָגָעָפָרָעָט. מיר גיבען איהם און
עצה, ער זאל האלטען די קאָט איז דער הויך און די ברוטט גלייך, וויל
די ערפֿאָהָרָוָגָה האט אונז געלעהרטן, איז דערמיט מיזידען מיר אום די
שווונדזוכט. מיר ערקלעהרען איהם דערוילאָל אַבְּסָעָלְמָהָמְדָעָצָיָן און גי-
בען איהם צוֹ פֶּרֶשְׁתָּעָהָעָן, איז איזו איזו בעטער. דאס זעלבע טהויען
מיר מיט דער מאָרָאֵל. מיר גיבען דעם מענשען און עצה איז זאגען
איימן: מהו איזו, אויב דו פֶּרֶשְׁתָּעָהָעָן, איז איזו גוט.

מיר לאָזען יעדען טהאן, וואס ער וויל, מיר זאגען, איז די געוזל-
שאָט האט ניט קיין רעכט צו בעשטראָטָעָן אײַינָעָם פָּאָרוֹאָס ער טהוֹט
ניט איזו, ווי ער זאלט געדאָרָאָטָעָן טהאן, אָבָּעָדָרָאָטָעָן זיך ניט אָבָּ-
זאגען פון אונזעד נאָטור—צוֹ לְיַעֲבֹעַן דְּעַמְּעִינְגָּעָן, וואס טהוֹטָרָאָטָעָן,
מיר געלְשָׁאָטָעָן, און וועט אִיךְ גַּעֲוָוִים גַּעֲגָוִים זִין פֶּאָרָאָטָעָן דְּעַמְּעִינְגָּעָן.
מיר פֶּאָרָדָרָן נוֹר אִיכְיָין זאָךְ: צוֹ דְּעַרְוּוֹתָעָרָן, אָוּוּקְצָוּנְחָהָעָן פון
דער מענשליבער געוזלשאָטָעָט אלעס, וואס לאָזָע אִיהָר ניט זיך פֶּרֶיְ-
ענטוווקלען, אלעס, וואס לאָזָע אִיהָר ניט זיך מַאֲרָאֵלִישׁ: דער שטאָטָאָט,
די רעליגיאָן, די אויסבייטער, דער הערשער, דער פרוּעַטָּעָר, דער
רכטער, דער קאָפִיטָאָל און דער אויסבייטער.

מיר זעהען אַדוֹשָׁעָן דְּהַרְיָפָעָר, וועלכער האט אויף אַשְׂוִידָעָרָהָאָט-
טען אַרט צוֹשָׁנִיטָעָן 10 אָוְנְגָּלִיקָלִיבָּעָר פֶּרְיוּן, וועלכער שטעהען מַאֲרָאֵלִישׁ
פִּיעָלָהָעָר, אלס פִּיעָלָעָר בְּרוֹשָׁאָ-פֶּרְיוּן פון אונזעד געוזלשאָטָעָט.
אונזעד ערשטער געָפִיחָל געבען איהם איז האס. ווען מיר זאלען איהם
געוווען באָפָעָן אַין דעם טאג, ווען ער האט דאס לְעַצְּבָעָסָל אַוְוָתָ
געשניטען דעם בְּיַדְךָן אַוְנְגָּלִיקָלִיבָּעָר פֶּרֶיְ אַין וּהַיְוִתְשָׁפָעָל,
וּזְאַלְטָעָן מיר איהם געוווען געוווען צוֹרְסָעָן אויף שטיקער.

ווען מיר בערעלעגען אָבָּער, איז עס זוֹינָעָן געוווען געוווען געוווען געוווען געוווען
אָוְמְשָׁנְדָעָן, וואס האבען איהם בערבראָטָעָט דערצָוָה; ווען מיר אַיבָּעָרָלָעָ-
געָן זיך, אַז ער איז ניט מעהר, ווי אַפְּאָדוּקָטָעָן פון דער געוזלשאָטָעָט.
אַין וועלכער מיר לעבען, און וועלכער האט פון איהם געמאָכָטָעָט דאס,

וואס ער אייז; ווען מיר ניבען אַ קוק טיעפ אין זיינע געדאנקען, אין זיינע טריימע, אין דעם קאמפף, וואס ער מוֹן דורךמאכען, אַידער ער בעגענט זיינע בלומיגע טהאטען,—ערדוועקט זיך אין אוֹנוֹן אַנדער בע- פיהל, אונזער האס צו איהם געהט איבער אוֹף די אַומְשָׁטְעָדָעָן, וואס האבען פֿון איהם געמאכט דאס, וואס ער אייז; מיר קָעֶרֶדָמָעָן די בע- זעלשלאָט, וואס האט געקנט פֿראָדוֹצְרָעָן אַזָּאָז דושעך דה הי ריכער, זעלכלער האט איבערלינגט, קָאלְטְּבָּלוֹטְּיג שווין קָעֶרֶדָרְתְּהִילְט הַוְּנְדָרְטְּמָעָר מענשען צום טויט, אַדרער צו אַיְבְּגָעָר גַּעֲנְגָנְגִים, ווועט אַוְּפָעָר האס אַיבְּרָגְעָהָן צו דעם ריכער, צו דעם קָעֶרֶטְּעָטְעָר פֿון דער גַּעֲזְלָשְׁאָט, זעלכלער בע- געהט קָעֶל גַּרְעָסְעָרָע קָעֶרֶבְּרָעָבָן אין נָאָמָעָן פֿון גַּעַזְעַץ, אין נָאָמָעָן פֿון אַרְדְּבָּנְגָּט.

אַבְּעָר נִימָּנָר גַּעֲנָעָן דושעך דה הי ריכער האבען מיר אַ דְּאָפְּעָלָעָט גַּעֲהִיל, זָאנְדָעָרָן גַּעֲנָעָן אַלְעָם, וואס אייז אַדים אַונְזָה האבען מיר דאס זעלבלע דְּאָפְּעָל גַּעֲהִיל, מיר ווֹאָגָעָן נִימָּנָר האסען אַן אוֹסְבִּיטָעָר, ווא- רָום מיר ווֹיְסָעָן, אַזָּאָז גַּעֲזְלָשְׁאָט גִּיט איהם דאס רעכט אַוְּצְבִּיטָעָן. ער מהות דאס, וואס די גַּעֲזְלָשְׁאָט זָאנְט איהם: ער מעג עם מההן. די מענְשְׁלִיבָּע נָאָטוֹר ווֹעֶרטָּט קָעֶרֶדְּאָרְבָּעָן, עַרְגְּדָעְרִיגָּט אַזָּאָז גַּעֲזְלָשְׁאָט. קָעָנָעָן מיר איהם אַבְּעָר לְעַבְּעָן? גַּעַרְיוֹם בַּיְתָן. קִים בְּצָעְדִּיְעָן מיר זִיך אַבְּעָר פֿון דער קָעֶכְטְּשָׁאָט פֿון דְּזָוָעָר בע- זעלשלאָט; קִים זִיינָעָן מיר אַבְּעָר אַיְשְׁטָאָגָד צְרִיק מענשען צו ווֹעֶרְעָן, ערְוּעָרְבָּעָן מיר אַינוֹ ווֹידָעָר אַוְּבִּיעָרָעָר רַעַכְתָּע צו לְעַבְּעָן אָרוֹן צו האסען.

mir קומען יעכט צו אַוְּלָבָּע מַאֲרָאֵלִישׁוּן טהאטען, וואס מיר מהו- ען אַונְבָּעוֹוָסָט, מיר בעוֹאוֹנְדָעָן, ווען אַיְגָעָר בעוֹוִוָּת אַ ברְהָאָשָׁאָט, ווען אַיְגָעָר בעוֹוִוָּת מָוְתָה אָון גַּעֲרָגִיעַ. אַיְגָעָר ווֹאָרְקָט זִיך אַרְיָין אַין וואָסָעָר אָון רַעַטְטָמָעָט מענשען. מיר שְׁטָעָהָעָן דְּרָבְּרִי אָון קָעָנָעָן זִיך נִימָּנָר אַיְנָהָאָלְטָעָן אַוְּיְסְצְּרוֹוֹעָן: בְּרָאוֹא! דאס אייז גּוֹט! דאס אייז שְׁהָן! אַונְזָעָר בעוֹוִוָּגָנְגָעָן, אַונְזָעָר בְּלִיקָעָן, אַונְזָעָר מִינָּעָן, די מְוֹסְקָולְעָן פֿון אַונְזָעָר גַּעֲזְוִיכְתָּר דְּרוֹיקָעָן אֹוִים פְּרָוִיד, קָעֶרֶגְגָּעָן, ווען מיר זַעַתָּעָן ווֹי אַיְוִי- נִעְרָה מהות דאס, וואס בְּרִינְגָט נָזָעָן דער מענשאייט. פּוֹנְגְטָמָזְזִי גַּאנְזָן אַונְבָּעוֹוָאָיסָט דְּרוֹיקָעָן מָר אֹוִים אַונְזָעָר קָעֶרֶכְטָנָגָט. דעם, וואס מהות שלעכטטעס פֿאָרָדְיִי גַּעֲזְלָשְׁאָט. בַּיְ דעם גַּעֲגָנוֹגְרָטְמָעָן צְוָשָׁטָאָגָד פֿון דער גַּעֲזְלָשְׁאָט זִיינָעָן מיר אַהְטָמָאָל גַּעֲצָוֹוֹוָאָגָעָן צו קָעֶרֶבְּאָרְגָּעָן, צו קָעֶרֶדְּקָעָן אַונְזָעָר בע- קָהָלָעָן. מיר קָהָלָעָן די טִיעָּמָטָע קָעֶרֶאָכְטָוָגָג צו אַיְוֹנָעָם, וואס מהות

שלעכטעם דער געזעלשאָט. מיר קענען אַבעָר ניט אַרוֹסְטוּוּזָעָן אָנוֹגָעָ-
דע גַּעֲמַהֲלָעָן, מיר קענען אַיהם ניט ציינָעָן עַקְעַנְטְּלִיךְ, ווֹאָס ְפָּאָר אָ
שִׁיעַעַע ְפָּעָרָכְטִּינְגְּ מִיר ְפָּהֲלָעָן צָו אַיהם, ווֹי ווֹיֶּת מִיר ְפָּעָרָכְטִּין אַיהם,
מִיר זְוִינָעָן זְוָהָר אָפָּט גַּעַזּוֹוְוְגְּגָעָן צָו זִין הַיפָּאָקְרִיטָעָן, שָׁאָרָלָאָטָאנְגָעָט.
קִוִּים אַבעָר ווֹעַט הַעֲדָדָשָׁעָן אַין דָּעָר גַּעַזּוֹלְשָׁאָט ְפָּאָלְשָׁעְנְדִּיגָעָ-
גַּלְיְּכִיחְיִיט, ְפָּאָלְשָׁטָעָן דִּינְגָעָן ְפָּרִיהִיטִּיְּ; קִוִּים ווֹעַט נִיט קִין רִיכְטָר,
נִיט קִין צְוֹאָנָגְּ, ווּלְעָלָעָן מִיר אָנוֹגָעָר גַּעֲמַהֲלָעָן ְפָּרִיְּ
קענען אַרְוּסְיוּיְּ. עַנְּ, דָּאמָאָלְסָט ווֹעַט דִּימָאָרָאֵל אַוְּיהָהָעָרָן צָו זִין אַלְעָרָהָעָלְטָנִיטָעָ צָוָיְּ.
שָׁעָן אַיִּין מֻעְנְשָׁעָן אַונְדָּעָן.

דָּאמָאָלְסָט עַרְשָׁת ווֹעַט זִיךְּ אַין דָּעָר מֻעְנְשָׁלְכָבָעָר גַּעַזּוֹלְשָׁאָט עַנְּטָ-
זַּוְּקָלָעָן אַיז הַוִּיבָעָ שְׁטוֹקָעָן ְפָּן מַאֲרָאֵל, צָו ווּלְכָבָעָזְוּ הַאָט נָאָךְ כִּיְּנָמָאֵל נִיט
דָּעְגְּרִיבִּיכְּ בֵּי אַהֲרָה, זִיךְּ מִיר ווּלְעָלָעָן עַם בְּעוֹזְיוּזָעָן אַין ְפָּאָלְגָעְנְדָעָן
קָאְפִּיטָעָל.

VI.

בֵּי אַהֲרָה אַבָּעָן מִיר עַרְקְלָעָהָרָט דִּי אַיְּנָהָכָבָעָ פְּרִינְצִיפָּעָן ְפָּן
גַּלְיְּכִיחְיִיט. מִיר קַעְמְפָּעָן אַונְן ווּקְעָנָן אוּרִיף אַנְדָּעָרָעָ צָו קַעְמְפָּעָן גַּעַבָּעָן
דִּי מֻעְנְשָׁעָן, ווּלְכָבָעָ נַחְמָהָעָן זִיךְּ דָּאָט וּכְטָ צָו בְּעַהְאַנְדָּלָעָן אַנְדָּעָרָעָ
כִּיטְּ אַזְוִי, זִיךְּ זָוִי ווּלְטָעָן גַּעַוּאָלָט, אַזְוּן זָאָל זִיךְּ בְּעַהְאַנְדָּלָעָן. מִיר
דָּעְבְּעַלְיָרָעָן גַּעַבָּעָן דִּי יְעַנְגִּעָּ, ווּלְכָבָעָ זַוְּלָעָן נִיט, אַזְוּן זָאָל זִיךְּ בְּעַ-
טָרִיגָעָן, אַזְוּן זָאָל זָוִי עַקְסְּפָלָאָטְרָעָן, מַעַן זָאָל זִיךְּ אַוְּיָסְבִּיטָעָן, מַעַן
זָאָל זִיךְּ בְּרוֹטָאָל בְּעַהְאַנְדָּלָעָן, אַלְיָוָן אַבעָר תְּהִיאָעָן זִיךְּ עַם גַּעַבָּעָן אַנְדָּעָרָעָ.
דָּאָט בְּעַטְרִיגָעָן, דִּי עַקְסְּפָלָאָטְאָצְיָאָן, דִּי בְּרוֹטָאָלָעָ בְּעַהְאַנְדָּלָגָן
שָׁן מֻעְנְשָׁעָן זְוִינָעָן שְׁלָעָכְטָ נִיט דְּרֶפֶּאָר, ווֹאָס אַזְוִי אַיִּי אַנְגָּנָשָׁרִיבָעָן
אַיִּין דִּי בְּכָעָר ְפָּן מַאֲרָאֵל, זַאְנְדָּרָעָן זִיךְּ זְוִינָעָן שְׁלָעָכְטָ, אַבְּשִׁילָךְ אַונְן
וּוּרְתָה, מַעַן זָאָל זִיךְּ ְפָּעָרָדָאָמָעָן, ווּילְוִילְזִיךְּ זְוִינָעָן גַּעַבָּעָן דִּי פְּרִינְצִיפָּעָן
שָׁן גַּלְיְּכִיחְיִיט. קִוִּים אַיִּין דָּעָר אַנְדָּעָרָעָ גַּלְיִיךְּ מִיטְּ מִיר, מוֹאָרָק יְעַנְגָּם
בְּעַהְאַנְדָּלָעָן אַזְוִי, זִיךְּ אַיִּין ווּלְוִילְעָר זָאָל מִיךְּ בְּעַהְאַנְדָּלָעָן.

דִּזְוּרָעָ זִיךְּ אַיִּיןָהָכָבָעָ, זָאָל פָּעָר אַטְעַנְדְּלִיבָעָר פְּרִינְצִיפָּעָן ְפָּאָלְשָׁטָעָן-
דִּיגְגָּעָר גַּלְיְּכִיחְיִיט אַיִּין שָׁוִין אַפְּיָעָל הַעֲכָרָעָ שְׁטוֹקָעָן ְפָּן מַאֲרָאֵל, אַיִּידָעָר
דִּי גַּאנְצָעָ מַאֲרָאֵל, ווֹאָס אַיִּין אַנְגָּנָשָׁרִיבָעָן אַיִּין בְּכָעָר.
אַבעָר עַטּוֹאָס נָאָךְ הַעֲכָרָעָס, נָאָךְ עַדְלָעָרָעָם לְעַהְרָנָט אָנוֹנִי דִּזְוּרָעָ
פְּרִינְצִיפָּעָן ְפָּן ְפָּאָלְשָׁטָעְנְדִּיגָעָר גַּלְיְּכִיחְיִיט — רַעַסְפָּעָקָט ְפָּאָר דָּעָם אַידְיוֹוִ-
דוֹאָס. דִּי אַנְאָרְכִּיסְטִּישׁ מַאֲרָאֵל ְפָּאָרָדָעָרָט ְפָּאָלְשָׁטָעְנְדִּיגָעָ גַּלְיְּכִיחְיִיט
פָּאָר יְעַדָּעָן אַיִּינְצִיגָעָן. מִיר ווּלְיָעָן קִין שָׁוָם מֻעְנְשָׁעָן נִיט צְוַוְּגָעָן אַיִּבָּ

נעמען פון מאירוטעט, מעהרהייט, אידער אים נעמען פון א וואס פאר ער עט איז אידיעאל, מיר זאגען, איז קינגעֶר האט רעכט ניט אווֹפֿאָדְרִינְגָּעָן דעם אנדערן זיינ אידיעאל, ווי גוט דער אידיעאל זאל ניט זיינ: יעדער אינציגער האט די פֿאַלְשְׁטְּעָנְדִּיגָּעָ פֿרְיִהִיט. מיר ווילען, איז יעדער אינציגער זאל זיך פֿאַלְשְׁטְּעָנְדִּיגָּעָ פֿרְיִהִיט עַנְטוּקְעָן, ווי ער וויל. מיר ווילען ניט מאכען דעם בענשען פֿאָר אַ גִּיסְטִיגָּעָ קָאַלְקָעָ.

— „לאזט דעם בענשען פֿרְיִהִיט זיינ — זאגט דער פֿראָנְצְּיוֹשָׁעָר גַּע- לעחרנטער פֿוֹרוּיעָ — מאכט ניט פון איהם אַ מַּאֲרָאַלִּישָׁע קָאַלְקָעָ. די רעליגיאָן האט גַּעוֹאָלָט אַיְנָהָאַלְשָׁעָן דעם בענשען, זי האט איהם גַּע- וואָלָט אַרְיוֹפֿאָדְרִינְגָּעָן אַיְהָרָע אַיְדָעָאָלָעָן אָנוֹן האט איהם גַּעַמְאָכָט מַאֲרָאַ- לִיש פֿאַרְדָּאָרְבָּעָן. זי האט גַּעַמְאָכָט פון איהם אַ מַּאֲרָאַלִּישָׁע קָאַלְקָעָ. זָאָרָום לאזט דעם בענשען זיינ פֿאָלְשְׁטְּעָנְדִּיגָּע פֿרְיִהִיט, האט קִין מוֹרָא ניט פֿאָר זיינע לִידְעָנְשָׁאָקְטָעָן, אַיְן אַ פֿרְיִהִיט גַּעַזְעַלְשָׁאָקְטָעָן זיינען די לִידְעָנְשָׁאָקְטָעָן ניט גַּעַהְעָרְלִיךְ.“

זאָ לאָנג אַיְהָר ווּעָט זיך האַלְטָעָן אַיְעָר פֿרְיִהִיט, זאָ לאָנג אַיְהָר ווּעָט זיך ניט לאָזְעָן פֿעָרְקָנְעָכְטָעָן פון אַן אַנְדָעָרָן; זאָ לאָנג, זי אַיְהָר ווּעָט גַּעַגְעָן אַיְנָעָם אַנְטִי סָאַצִּיאָלָעָ לִידְעָנְשָׁאָקְטָעָן קָעְגָּעָן אַרְוִיס- שְׁתָעָלָעָן אַיְעָרָעָ סָאַצִּיאָלָעָ לִידְעָנְשָׁאָקְטָעָן, אַיְעָרָה היִסְעָ לִיעְבָּעָ צוֹ דָעָרָ מעַנְשָׁהִוָּת, האט אַיְהָר פֿאָר קִין שָׂוָם זאָק ניט ווּאָס מוֹרָא צוֹ האָבָעָן.

מֵיר ווילען קיינעם ניט צוֹוְנְגָעָן, מֵיר ווילען קיינעם ניט אַרְיוֹפֿאָדְרִיכָן- גַּעַן, ווּאָס פֿאָר אַן אַיְדָעָאָל עַם אַיְיָ, מֵיר ווילען נוֹר פֿרְיִהִיט אָנוֹן עַהְעַנְטָלִיךְ אַיְסְדְּרִיקָעָן אָנוֹגָעָר סִימְפָּטָהִיעָ דָעָם, ווּאָס טָהָות גַּוְטָעָס פֿאָר די גַּע- זַעַלְשָׁאָקָט אָנוֹן אָנוֹגָעָר אַנְטִיפָּטָהִיעָ, אָנוֹגָעָר פֿאַרְאָכְטָוָגָעָ דָעָם, ווּאָס טָהָות שְׁלָעְכָּטָס פֿאָר די גַּעַזְעַלְשָׁאָקָט, דָעָר אָנוֹן דָעָר אַיְזָאָק לִיעְגָּנָעָר, אַבעָרְגָּעָר, דָאָס אַיְזָאָק כָּאָרָקְטָעָר, אַדְרָעָ ערָוָלְגָּעָר, דָעָם לִיגָּנָעָר, אָנוֹגָעָר, בָּאָרָקְטָעָר, אָנוֹגָעָר ווילען אַיְזָאָק פֿאַרְאָכְטָעָן דָעָם בָּעָטְרִינְגָּעָר, דָאָס זיינען די פֿרְינְצִיפָּעָן פֿאָר גַּלְיְוָהִיט, ווּלְכָעָ די מַאֲרָאַל לְעַרְנָט אָנוֹן, אָבָעָר דִּיוֹעָ-פֿרְינְצִיפָּעָן זיינען פֿאָר אָנוֹן נַאֲךְ נִיט גַּעַנְוָגָעָ. ווּעָן די גַּע- זַעַלְשָׁאָקָט זַאֲלָזָה זַיְנָהָאָלָעָן נוֹר בֵּי דִּיוֹעָ פֿרְינְצִיפָּעָן; ווּעָן די מעַנְשָׁעָן זַאֲ- לעָן זיך האַלְטָעָן נוֹר בֵּי דִּיוֹעָ סָוְהִירָשׁ גַּלְיְוָהִיט: צַוְּגָעָבָעָן אַזְוִי פֿאַעַלְ, ווּפֿאַעַלְ אַיךְ נַעַמָּה; צַוְּגָעָבָעָן יְעַנְעָם אַזְוִי, ווּ ער בְּהַאֲגָרְלָתָ מָ�. — וואָלָט די גַּעַזְעַלְשָׁאָקָט גַּעַוּוֹן מַאֲרָאַלִּשְׁ מָ�. די גַּלְיְוָהִיט וואָלָט בָּאָלָד פֿאַרְשָׁוֹאָנוֹדָעָן אָנוֹ די גַּעַזְעַלְשָׁאָקָט וואָלָט זיך צְרוּיקָ גַּעַקְעָהָרָט צוֹ דָעָר אַגְּנָלְיְוָהִיט, ווּלְכָעָ העַרְשָׁתָ יְעַצְמָת, עַסְמָה זַיְנָהָעָפָעָם בְּעַסְרָעָטָם, עַפְעָם הַעֲכָעָרָעָט, עַפְעָם דָלְעָרָעָם, וואָל אַיְוֹהָאַלְטָעָן די גַּעַזְעַל- שאָקָט. אָנוֹ עַס אַיְזָאָק דָאָ.

אין אלע ציטטען, אונטער אלע אומשטענדען האבען זיך געפונגען מענשען, וועלכע האבען בעחתט אין זיך איא ריבען אוצר פון מותה, בענרגיעט, לייעבע און אַשְׁטַאָרְקָעָן ווילען צו דיענגען די מענשהייט, איז זיין הא-בען געתהאן פֿאָר די מענשהייט אלעס און האבען דאָפֿיר גָּאָרְנִישֶׁט געפּאָדערט.

דייען ריבען אוצר פון ענרגיעט, לייעבע און אַבְּעָרְגָּעָבָּנְהִיּוֹת געפּינגען מיר אונטער פֿאָרְשִׁיעְדְּעָנָן פֿאָרְמָעָן. אַיְגָּעָר זוכט די וואָהָרְהִיּוֹת. ער זָאנְט זיך אָבּ פון אלע פֿאָרְגְּוִיגָּעָן, דער ווּוּיְטָעָרְטָעָט זיך פון דער וועלט און האָלָט נור אין אַיִּין דעְנָקָעָן, קְלָעָהָרָעָן און זָכָעָן די וואָהָרְהִיּוֹת. ער קוּקְט נִימְט אָוֹפּ די אָנוֹוּסְעָנְדָעָן, אַדְעָר שְׂוִיגְעַנְכְּטָמָעָן, ווּאָס שְׂטָעָהָעָן אַיהם אַין וועג; ער געחט זיך זיַּין וועג, אַרְבָּיִיט אָזִיְּוָי לְאָגָּנָן, בֵּיז ער געפּינְגָּט אָוִים אַ נִּיעָם סִיסְטָמָעָן. דער אַנְדְּרָעָר אָיו אַן עַרְקִינְדָּעָר. ער עַסְטְּ נִימְט, טְרִינְקָט נִימְט, שְׁלָאָקְטָט נִימְט, שְׁנִיצְט, בּוּיט, זְעַגְט, הַכּוּבָּלָט, פֿיְילָט אַן בּוּוּרָט, בֵּיז ער געפּינְגָּט עַפְּסָעָם אָוִים — אַ נִּיעָם מַאֲשִׁין, אַ נִּיעָם קְרָאָט, ווּאָס קָעָן מַאֲכָעָן אַן אָוּמְעַנְדְּרָוָנָג אַן דער גָּאנְצָעָר ווּוּלָט. דער דְּרִיטָעָר אַיְּזָאָר רְעוּוֹאַלְזְּצִינְגָּעָר, אַן אַגְּנִיטָאָטָאָר. ער זָאנְט זיך אָבּ פון דער קוּנְסָט, פון דער ווּסְעַנְשָׁאָטָט; ער ווּוִיסְטָמָעָן פֿאָרְדִּידְעָן פֿוֹנִים לעָבָעָן; אַיהם בעשְׁטָמְגָּט נור אַיִּין אַידְעָע: ער זָעהָט מענשען לְיִדְעָן אַן ער ווּל זַיְּהָלְאָן.

דא זָעהָט אַיְהָר אַ יְוָנָגָעָן מַאְן, ווּלְכָעָר אָיו בענִיסְטָעָרְטָט פֿוֹן דער אַידְעָע פֿוֹן פֿאָטְרִיאָטִיזָמוֹת, ווּלְכָעָזְוּנָסְעָלְיִיסְטָט. ער טְרָעָט אַרְיִין אַין דער אַרְמָעָע, קְעַמְפָּטָט פֿוֹר וַיְוִין אַיְדָעָל אַן פֿאָלָט גַּעַטְרָאָקְטָן פֿוֹן אַ פֿיְינְדְּלִיבָּרְקָעָל. דָּרָטָז זָעהָט מַעַן אַ פֿאָרוּזָעָר לְוַעְעָר, אַ גָּאָסָעָן-זְיַוְּגָג, ווּלְכָעָר אָיו בענִיסְטָעָרְטָט פֿוֹן דער אַידְעָע פֿוֹן פֿרְיוּחִיּוֹת אַן גְּלִיבְּהִיּוֹת. ער דְּרוּפְטָט קְעַמְפָּטָן מִיטְּזָן פֿרְאָלָעָט טָאָרִיאָט אַוְּפּ די בָּאָרִיקָּאָדָעָן, הָרָעָט נִימְט דִּי קְוָגָּלָן אַן בָּאָמְבָעָן, ווּלְכָעָר רְוִישָׁעָן אַרוּם אַיהם; ער פֿאָלָט גַּעַטְרָאָקְטָן פֿוֹן אַ טְוִיטְלְכָּבָּעָקְלָי, אַן שְׁטָאָרְבָּעְנְדִּיגְלִיךְ דְּרוּפְטָט ער אַויְּס: "עַם לְיעָבָעָד דִּי קְאָמְנוּן!" דָּרָטָז ווּוּשְׁטָעָר זָעהָט אַיְנָעָם, ווּלְכָעָר קָעָן נִימְט אַיבְּעָרְטָרָאָגָעָן די טְרָאָנִי. אלע אַרוּם אַיהם בּוּגָעָן וַיְוָידָעָ קֻעְפָּט אַן טְרָאָגָעָן אַיבָּעָר אַלְעָם שְׁטִילְעָרְהִיּוֹת, ער אַבָּעָר קָעָן זיך נִימְט אַיְנָהָאָלְטָעָן. ער טְרָעָט אַרוּם, רִיסְטָט אַרְאָבָּדְיָה מַאְסָקָעָן פֿוֹנִים טְרָאָן, שִׁיעָסְט אַיהם, אַן פֿעָרְלְעָרְטָט דָּעְרָבִּי זַיְּן לעָבָעָן.

אין אלע אַזְוָלְכָעָר פֿעָלָעָזְוָהָעָן מַיר מענשען, ווּלְכָעָזְוָהָעָן אַזְוִי אַיבָּעְרְגָּעְבָּעָן צו זְיַעְרָ אַידְעָל, אַזְוִי בענִיסְטָעָרְטָט פֿוֹן זְיַעְרָ אַידְעָע, אַזְוִי הַגְּנָעָרִיסְטָן פֿוֹן זְיַעְרָ שְׁטָרְעָבְּוָנְגָעָן, אַזְוִי אַכְּבָעָן אַוְּפּ גָּאָרְנִישָׁט, קוּקָעָן אַוְּפּ גָּאָרְנִישָׁט, בֵּיז זְיַעְרָגְרִיבְּיִכְּבָעָן זְיַעְרָ צִיעָל. עַס מַעַג זַיְּן קְאָסְטָעָן-אלְעָם, עַס מַעַג זַיְּן קְאָסְטָעָן דָּאָס לעָבָעָן, זַיְּן שְׁטָרְעָבְּעָן פֿאָרְוּוּרְטָט, בעזָאָן-

דרעם צייכנען זיך אויס אין דיווער בעזיזונג די פֿרְרוּעַן. קויים אויס אַפְּרוֹוי בעגיטערט פֿון אַידְיעַע, הערט זי אויפְּ קִין שָׂוֵם זָאָךְ גִּיטַּה, אַיהֲרַע לעבען האט בי אַיהֲרַע קִין ווערטה נִיטַּה, זי מֶה דערגריבען אַיהֲרַע צִיעַלַּד. דיווע עדעלע מענער, דיווע האָכְהָעַרְצִיגְנַּעַן פֿרְרוּעַן בַּילְדָּעַן פֿאָרְדַּעַר מענשאייט אַ נִיעַסְטַּפְּעַלְדַּ, אַ נִיעַסְטַּפְּעַלְדַּ, זַיְוִיְּ טְרָאָגְעַן אוֹיפְּ זַיְנְרַעַט פְּלִיצְיַעַס דָּעַם פְּרָאָגְרַעַט. די מענשאייט וּוּוִיס עַמְּ, די מענשאייט קוֹהַלְטַעַט. זַי עַהֲרַט זַיְוִיְּ, זַי פֿרְעָרְגַּטְעַרְטַּזְעַ, זַי גִּיטְעַבְּרַזְעַר זַיְעַר אַנדְעַנְקַעַן פֿון דָּרַר צַוְּדוֹר; זַי מַאְכַּטְעַ, זַי זַיְעַר לְעַבְּעַן עַרְצָעַהָלְגַּעַן, רַאמְאַנְעַן, לְעַדְעַר; זַי פֿרְעָרְשַׁעְתְּהַנְּעַרְטַּזְעַר וּזַיְעַר לְעַבְּעַן, פֿרְעָרְגַּטְעַר זַיְעַר תְּהַאְמַעַן אַונְיַי זַי דָּאָנְקַבָּאָר, זַי קָעַן נִיטְעַטְעַן זַיְעַר אָנוּנְדְּלִיבַּעַ לְיַעַבְעַ, זַיְעַר גַּרְעַנְצְּלַאְזַעַר עַרְצָעַבְּעַנְהַיְּט.

אַט אַזְּעַלְכַּע פֿעַנְשַׁען לְעַרְגַּעַן אַונְיַי די אַמְּתַע מַאֲרָאֵל, די אַינְגְּצִיגַּע זַוְּאַס פֿעַלְדְּזַעְנַט דָּעַם נַאֲמַעַן מַאֲרָאֵל. אַלְעַ אַנְדְּעַרְעַ פֿאָרְמַעַן פֿון מַאֲרָאֵל זַיְוַעַן גּוֹלְדְּזַיְעַג עַגְוּוּהַגְּלִיבַּע, נַאֲטְרַלְבַּעַע פֿעַלְהַעַלְטַנְיַסְעַ צַוְּיַעַשְׁעַן אַיְיַזְעַן מַעְנַשְׁעַן אַונְיַי דָּעַם אַנְדְּעַרְעַן, וּזַי מִירְאַבְּעַן עַמְּ פֿרְיַהְעַר עַרְקְלַעְהַרְט. אַהֲן דִּיוֹעַ אָנוּנְדְּלִיבַּע לְיַעַבְעַ, אַהֲן דָּעַם מוֹתָה אַונְיַעְגַּעַן, אַהֲן דִּיוֹעַ אַינְגְּעַהְיַעְרַע עַרְגְּעַבְּעַנְהַיְּט פֿון אַזְּעַלְכַּע מַעְנַשְׁעַן, וּזַיְעַט די מענשאייט פֿרְעָרְגַּטְעַר אַונְיַעְרַע.

דיווע עדעלע מענשען פֿאָרְבְּרַיְעַן, בעשאַעַן די מַאֲרָאֵל פֿון דָּרַר צְקוֹנוֹט, וּוּעַן די מַעְנְשְׁלִיבַּע גַּעַוְּעַלְשָׁאָט וּוּטַע זַיְקְיַעַנְעַן אַיְפְּ אַיאָזְחַבְעַ שְׁטוֹפְעַ, אַזְמַעְנַט וּוּטַע זַיְקְיַעַהְעַרְעַן צַוְּעַכְעַנְעַן, וּוּאַס אַיאָזְחַבְעַ הַאֲבַע גַּעַתְּהַאְזַן, אַונְיַי וּוּאַס מַעְנַט פֿאָרְדַּר מִירְאַבְּעַן, וּוּעַן אָנוּנְעַרְעַן קִינְדְּרַע וּוּלְעַן אַוְיְוָאָקְסַעְנַט מִיטְדָּר אַירְעַע, אַזְמַעְנַט אַונְיַעְרַע אָנוּנְעַרְעַן דָּאָרְפַּע פֿעַרְוּוּנְדַעַט וּוּעַן דָּאָרְטַע, וּוּאוּ עַס אַזְמַלְיךְ.

אַזְעַלְכַּע זַאֲנְדְּעַרְבָּאָרַע מַעְנַשְׁעַן הַאֲבַעַן עַקְיִיסְטִירַט אַינְאָלַע צִוְּיַעַן. מַעְנַט גַּעַיְינְט זַיְיַע אַינְיַע די עַלְטַעַטְעַ צִוְּיַעַן פֿין דָּרַר מַעְנְשְׁלִיבַּע גַּעַשְׁבַּיְטַע. אַבְעַר וּוּאַנְדְּעַרְבָּאָר! צַוְּיַעַנְעַן די תְּהַיְעַרְעַ, וּוּלְכַע לְעַבְּעַן אַינְיַע גַּעַוְּעַלְשָׁאָטְמַעְנַט, גַּעַטְיַעַנְעַן זַיְקְיַעַנְעַן אַזְעַלְכַּע עַקְיִיסְטִמְפְּלַאְרַען. די רַעַלְגַּיְאַנְעַן הַאֲבַעַן גַּעַוְּאָסְט אַיְסְטִיבְּוַעַט אַזְעַלְכַּע מַעְנַשְׁעַן; זַיְיַע הַאֲבַעַן גַּעַוְּאָסְט, זַיְיַע אַיְסְטִוְגְּזִיעַן צַוְּיַעַרְעַן צַוְּעַקְעַן. נֹור דָוְרַד דָּעַם אָנוּנְעַרְעַן מוֹתָה אַונְיַעְגַּעַן פֿון אַזְעַלְכַּע מַעְנַשְׁעַן; נֹור דָוְרַד וּיְעַר אָנוּנְדְּלִיבַּע לְיַעַבְעַ אַונְיַעְגַּטְעַנְהַיְּט הַאֲבַעַן מִירְאַבְּעַן צַוְּפַעְעַנְגַּעַן בַּיְיַיְנְטַגְעַן טַאגְעַן. נֹור אַזְעַלְכַּע מַעְנַשְׁעַן גַּעַקְעַנְטַעְעַרְעַן בַּיְיַיְנְטַגְעַן סַאְצִיאַלְיסְטִישׁוּן לְהַרְעַעַן אַינְיַע די רַעְוָאָן. לְזַיְאַנְעַרְעַן אַגְּמִיטָאַצְיָאָן.

פִּין וְוֹאָנוּן גַּעַמְעָן זִיךְ אֶזְעָלְכֻּן מַעֲנְשָׁן ? וְוֹאָס אַיְוִ דִי אַוְרָאָכָּעַ
פִּין זַיְעַד זַעַלְתְּעַנְעַר לְעַבְעַ אָוֹן עַרְגַּעַבְעַנְהַיִת צַו זַיְעַד אַיְדָעָאָל ? יַעַ-
דַּעַרְעַר עַרְקַלְעַהָרַט עַט אַרְוִיפְ זַיְוִן אַרְטַּ . דִי בַּעַסְטַּע עַרְקַלְעַהָרַונְגַּ נִיטַּדְעַר
גַּעַלְעַהָרַנְטְּעַר בִּיאַ . עַרְ וְאָגָטַּ, אָז אָדָם אַיְוִ דַּעַר אַיְבְּרַעְלְלוּסְ פָּהַן קְרַאָאָטַּ,
דִּיעַזְ מַעֲנְשָׁן הַאָבָעַן אִין זִיךְ אֹזָא גַּרְוִוְעַטְ קְרַאָאָטַּ, אָז זַיְוִן עַט
קְרַעְבְּרִיְתְּעַן, זַיְוִן מַזְעַן עַט אַרְיוֹסְגַּעַבְעַן . וּוֹעַן מַעַן פִּיהָלַטַּ, אָז מַעַן
אַיְוִ קְרַעְגַּעַפְעַס צַו טַהָאַן, אָז מַעַן הַאָטַּ דִי קְרַאָאָטַּ עַפְעַס צַו טַהָאַן,
מַזְעַן מַעַן עַט טַהָאַן.

יעַדְעַ קְרַאָאָטַּ, וְוֹאָס זַעַמְעַלְטַּ זִיךְ אָן אַיְיַן אַרְטַּ, פְּרַעַסְטַּ, דְּרַיקְטַּ
קְוּוּטְשַׁתְּ אָוֹן — מַזְוִ אַרְוִוִים . קְעַנְעַן עַפְעַס טַהָאַן הַיִּסְטַּ זַיְוִן פְּעַרְ-
פְּלִיבְטַעַט עַט עַט צַו טַהָאַן .

וּוֹעַן אַיְן אַ בּוּיַם, אַיְן אַ פְּלַאֲגַעַץ זַעַמְעַלְטַּ זִיךְ אָן פִּיעַל זַאֲפַטַּ,
מַזְוִ עַט טַרְיַיְבַּעַן בְּלַעַטְעַר אָוֹן בְּלַוְמָעַן . עַט קוּמַט וְעוֹהָר אַפְּטַט פְּאָרַטַּ, אָז
בְּאָרְצַן בְּלַיהָעַן שְׁטָאָרַבְטַ דִי פְּלַאֲגַעַץ, אָז אַפְּבְּלִיהָעַן הַיִּסְטַּ אַפְּשַׁתְּאָרַטַּ
בְּעַן . עַט מַזְוִ אַבְּעַר בְּלַיהָעַן !

דַּעַר מַעֲנְשָׁ אַיְוִ אַיְךְ אַזְוִי . קוּיַם זַעַמְעַלְטַּ זִיךְ אָן אַיְהָם פִּיעַל
קְרַאָאָטַּ, מַזְוִ עַר עַט אַרְיוֹסְגַּעַבְעַן . עַר רַעַכְעַנְטַ נִיטַּ, צַעַלְתַּטְ נִיטַּ, אַיְ-
בְּעַרְלִיגְטַּ זִיךְ נִיטַּ . — עַר טַהָוֹת ! עַר וּוֹיִסְ, אַז זַיְוִן מַהְעַטְיִגְקִיטַּ קָעַן
אַיְהָם בְּרַיְנְגַעַן דַּעַם טַיִּטַּ, עַר מַזְוִ עַט אַבְּעַר טַהָאַן .
אַלְאָ, זַיְוִת מַוְתְּחִיגַּן ! זַיְוִת שְׁטָאָרַקַּן ! גַּיט אַרְוִוִים אַיְיַעַר קְרַאָאָטַּ, אַיְיַעַר
עַנְדְּגִעַ, אַיְיַעַר מַעֲנְשָׁגְלִילְבַּעַע !

אַט דַּאָם לְעַהְרַנְטַ אַוְנוּ דִי מַאֲרָאֵל, גַּעַרְיוֹנִיגַטַּ פָּהַן אֶלְעַ דּוֹמָהִיטַעַן
אוֹן אַבְּעַרְגְּלִילְבַּעַן .

מִיר בְּעוֹאַנְדְּרַעַן אַיְן דַּעַם עַכְתַּ מַאֲרָאָלְשִׁעַן מַעֲנְשָׁן זַיְוִן אַיְבְּעַר-
פְּלִומְ אַיְן קְרַאָאָטַּ, זַיְוִן בְּעַגְעַהְרַ נִאָךְ טַהְעַטְיִקְיִיטַ, וּוֹעַלְבַּעַע . צַוְיַיְנְגַעַן
אוֹן דְּרִיקְעַן אַיְהָם אַרְיוֹסְצְוֹגְעַבְעַן זַיְוִן פְּעַרְשַׁתְאָבַדַּ, זַיְנַע גַּעַתְהַלְלַעַן, זַיְנַע
טַהְאָטַעַן . עַר מַזְוִ עַטְוֹאָס טַהָאַן .

דַּעַר שְׁטָאָרַקְעַר מַעֲנְשָׁ, בַּיְיַוְעַלְכַּעַן עַס הַאָטַּ זִיךְ אֶנְגַּעַהְיוֹטַּ אַמְּסַע
קְרַאָאָטַּ, דַּעַר מַזְוִ זַיְפְּעַרְבְּרִיטְעַן, אַיְבְּרַעְגְּעַבְעַן אַנְדְּרַעַדַּ . דַּעַר אַינְטַעְלַעְקַטַּוּ-
עַל אַרְוּמַעַר מַעֲנְשָׁ קָעַן הַאָלְטַעַן זַיְנַע אַיְדְעַן פָּאָר זִיךְ אַלְיַיְן ; דַּעַר אַינְטַעְ-
לְעַקְטוּעַלְ רַיְיכְעַר אַבְּעַר מַזְוִ דַּעַם אַיְבְּרַעְלְלוּסְ פָּהַן זַיְנַע אַיְדְעַן אַרְיוֹסְגַּעַבְעַן .
עַר צַוְאָוְאָרְקַטַּ זַיְוִן אַלְעַ וּוֹנְקַעְלַעַךְ . עַר פִּיהָלַטַּ זַיְנַע אַוְגְּנַלְקִילִיךְ, וּוֹעַן מַעַן לְאָזַטְ אַיְהָם נִיטַּ
אַיְדְעַן נִיטַּ פְּעַרְבְּרִיטְעַן . עַר פִּיהָלַטַּ זַיְנַע אַוְגְּנַלְקִילִיךְ, זַיְנַע גַּעַתְהַלְלַעַן .
מִיטְטוּלְעַן אַנְדְּרַעַדְעַר מַעֲנְשָׁן זַיְנַע אַיְדְעַן, זַיְנַע פְּרִינְצִיפְעַן, זַיְנַע גַּעַתְהַלְלַעַן .
מִיר אֶלְעַ פִּיהָלַעַן דִי נִוְטוּעַנְדִּיגְיִיקִיטַּ עַפְעַס צַו טַהָאַן . עַפְעַס צַו אַרְ-
בִּיטְעַן . יַעַדְעַר פִּין אַוְנוּ וּוֹלְ אַוְסַאְיַבְעַן, אַרְיוֹסְוּוֹיְוּן זַיְוִן קְרַאָאָטַּ, וְוֹאָס הַאָלְטַעַן
מַאֲכַטַּ זִיךְ אֶזְעָלְכֻּן נִאָרְיַשְׁעַ אַדְרַעַדְעַר שְׁלַעַכְטַעְ עַרְהַהְעַלְטַנִּיסַע, וְוֹאָס הַאָלְטַעַן

אב דעם מענשען צו פֿאלְגָעָן זיין גַּאֲטִירְלִיבָעָן בערוף, אַרְוִיסְזֶגְעָבָעָן אוֹיף נַאֲטִירְלִיבָעָן זועג זיין לְוַסְטַ צָוַר טַהַעַטִּיגְקִיט, מַז עַר עַס טַהָאָן אוֹיף אָן אָנְ- דָעַר אָופָן; עַר מַזְוּ עַפְעַם אַוִיסְטַרְאַכְטָעָן, עַפְעַם אַוִיסְגַּעַגְוַיְנָעָן — אַ טַהָעָ- רִיעַ, אַ דָעַלְגִּיאָן, אַ טְשָׁאָרִיטִי, — עַפְעַם מַזְוּ עַר טַהָאָן. אַיְינְגָעַ, בְּעַזְאַנְדְּרָם פְּרוֹיוּעַן, מַאֲכָעָן בְּעַלְעָר אָן טַאנְגָעָן — צו גַּוְנְסְטָעָן פָּן אַרְיִמְאָן. דָאָס רֹוֶעֶן זַוִּי טְשָׁאָרִיטִי; דָוִ אַנְדְּרָעַן זַוִּינְגָעַן טָאָג אָן נַאֲכָט בְּעַשְׁעַטְוֹגָט מִוְתִּים יוֹעַר טְוַאָלְעַטִּ, זַוִּי פְּעַרְבְּעַנְגָעָן זַוִּיעַר צִוְיִת אָן פְּעַרְשְׁוּעַדְעָן זַוִּיעַר גַּעַל אַוִיפִּ זַוִּיעַר קְלִידְעָר, דָאָס קּוֹמֶט דָעַרְפָּן, וְאָס מַעַן לְאָזֶט זַוִּי נַיְטָ אַרְוִיסְזְוַיְוָעָן זַוִּיעַר טַהַעַטִּיקִיט אַוִיפִּ אָן אַנְדְּרָן, בְּעַסְעָרָן זַוִּיגָעַ.

יעַרְעַד פָּן אָנוֹן פְּיַהְלָט אָן זַיךְ דִּי גַּוְיְטוּעַנְדְּגִיקִיט צו הַעַלְקָעָן יַע- נָעַם. וּוּן מַיר זַעַהָעָן אָוְאנְגָעָן אַיז פְּעַרְקְרָאַכָּעָן אָן אַבְלָאַטָּע, פְּיַהְלָעָן מִיר אַבְעִירְדָּנִים צו צְוַגְעָהָן אָן אַוְנְטְּרָצְוְשְׁטָעַלְעָן דִּי פְּלִיְיעַ אָסָמ צו הַעַלְקָעָן אַיְהָם אַרְיוַשְׁלָעַפָּעָן. דָעַר וּוּאָגָעָן, אַוִיפִּ וּוּעַלְכָעָן אַז מַעְנְשָׁהִיט גַּעַטְמַט זַיךְ אַזְוִיְבָט גַּוְאָ, אַיז אַזְוִי טִיעַפִּ פְּעַרְקְרָאַכָּעָן אָן דָעַר בְּלָאַטָּע פָּגָן אַבְעַרְגְּלוּבָעָן, שְׁלַעַכְטִינְגִּיקִיט אָן פְּעַרְקְרָאַבָּעָן אָז יַעַדְעַר פִּיהְלָט אָין- זַיךְ דִּי בְעִירְדָּנִים אַוְנְטְּרָצְוְשְׁטָעַלְעָן זַיְן פְּלִיְיעַ אָן הַעַלְקָעָן אַיְהָם אַרְיוֹסָ- שְׁלַעַפָּעָן. דִּיזְעַס גַּעַתְּהָל אַז הַעַלְקָעָן אַיְינְגָעָר דָעַם אַנְדְּרָהָן, צו שְׂצִיצָעָן אַיְינְגָעָר דָעַם צְוַוְיִטְעָן, אַיז עַנְטוּקָלָט נִימָט גַּוְרִי דִי מַעְנְשָׁהִיט אָלִין, זַאָבָ- דָעַרְן אַזְוִי בְּיַי דִי טַהַעַרְעָ, וּוּלְכָעָלְעָן גַּעַוְעַלְשָׁאָטָעָן; זַוִּי סְמוּעָן אַיְיךְ אַרְיוַיסְזְוַיְוָעָן, אַרְיוַסְגָּעָבָעָן זַוִּיעַר קְרָאָטָט, גְּלִיךְ זַוִּיעַר מַעְנָשָׁן.

וְאָס אַיז דָעַן דִּי פְּאַלְטִיְקִ, אַוִיפִּ וּוּלְכָעָלְעָן מַעַן פְּעַר וּוּנְדָעָט אַזְוִי פְּיַעַל קְרָאָט אָן פְּעַרְשְׁטָאָנָד, וּוּן נִימָט דִי בְעִירְדָּנִים אַוְנְטְּרָצְוְשְׁטָעַלְעָן דִי פְּלִיְיעַ- צָעָם אָן הַעַלְקָעָן אַרְיוַשְׁלָעַפָּעָן דָעַם וּוּאָגָעָן, אַוִיפִּ וּוּלְכָעָלְעָן דִי מַעְנְשָׁהִיט שְׁלַעַטְשׁ זַיךְ? אַוִיפִּ שְׁלַעַכְטָעָן וּוּגְבָעָן גַּעַתְּהָלָט, פָּגָן קִין גַּעַתְּהָלָט עַרְוּאָרָט, פָּגָן קִין אַידְעַע בְּעַלְיִכְטָעָן, מַאֲכָט דִזְיִוְעָר אַיְבְּרָאַלְוָסִים פָּגָן קְרָאָט אָנְ- פָּאָלָעָן, אַבְיסְמָאָרָק. זַוִּי וּוּלְעָן אַזְוִי, זַוִּי מַוּעָן אַזְוִי אַרְיוַיסְזְוַיְוָעָן זַוִּיעַר פָּאָלָעָן, זַוִּי הָאָבָעָן זַיְיִי עַר אַידְעָאָל, בִּיסְמָאָרָק הָאָט אַיְדְעָאָל צָו בְּעַהְעַרְשָׁעָן דִי וּוּלְטָ דָוָךְ אַיְזָעָן אָוֹן בְּלָוָט. גַּאֲמְבָעָטָא הָאָט אָאי- דָעָאָל זַיךְ מַאֲכָעָן אַז זְוַלְבָעַרְגָּעָן זַוְאָגָעָן.

עַס אַיז אַבְכָעָר דָא אַהֲבָעָרְרָעָר אַיְדְעָאָל, אָן עַדְלָעָרָס שְׁטַרְעָבָעָן פָּגָן דָעַם אַמְתָא מַאֲרָאָלִישָׁעָן מַעְנָשָׁעָן. עַר קָעָן נִימָט לִיְדָעָן דִי פְּאַלְשָׁהִיט פָּגָן הַיְינְטָגָעָר גַּעַוְעַלְשָׁאָטָה, עַר קָעָן נִימָט פְּעַרְטְּרָאַגָּעָן דִי שְׁקָלָאָפְּעָרִי, עַר קָעָן נִימָט צְוַעַהָן דִי אַוְנְגָלְיִיבָהִיט צְוַוְשָׁעָן דִי מַעְנָשָׁעָן. זַיְן אַיְדְעָאָל אַיז דִי פְּאַלְשָׁטְעַנְדִּיגָעָן פְּרִיְהִיט אָן גְּלִי בְּהִיט.

אָבְדַע
נִגְמַנְתִּי
דֵין